

FÖRSVARSHÖGSKOLAN

C-UPPSATS

<i>Författare</i> Major Morten Andersen	<i>Förband</i> Norge	<i>Kurs</i> Chefsprogram 03-05
<i>FHS handledare</i> Professor Nils Marius Rekkedal og Fil. Dr. Magnus Petersson, KVI		<i>Uppdragsgivare</i> FHS KVI
<i>”Operation Iraqi Freedom”</i> <i>En samordnet og integrert kampanjeplan, eller et påtvunget fellesskap?</i>		
<p>I den vestlige verden er en doktrine i sin enkleste form en samling av fastsatte læresetninger eller retningslinjer for militærmaktens virksomhet som i prinsippet dekker alle krigføringsnivåer. Kort sammenfattet beskriver den grunnlaget for virksomheten, gir normative retningslinjer for hvordan virksomheten bør utføres, og beskriver hvilke funksjoner og kapasiteter som må besittes og beherskes for å møte doktrinens krav. For at doktrinene skal oppfattes som funksjonelle og troverdige er det viktig at innholdet i de ulike nivåenes doktriner samsvarer, og at det er samsvar mellom det skrevne ord og den praktiske utførelsen. I en tid hvor både Norge og Sverige implementerer nye doktriner er det interessant å se hvordan USA's doktriner håndterer dette.</p> <p>Oppgavens hensikt er derfor å undersøke i hvilken grad den fellesoperative tankegangen (<i>jointness</i>) er retningsgivende for dagens amerikanske doktriner, og i hvilken grad denne også er styrende for gjennomføringen av militære operasjoner. Studien besvares ved å granske følgende tre spørsmålsstillinger: I hvilken grad skiller de forsvarsgrensvis doktrinene seg fra den fellesoperative doktrinen? Hvilke faktorer indikerer at <i>Operation Iraqi Freedom</i> var styrt av den fellesoperative doktrinen, og hvilke indikerer at operasjonen var styrt av de forsvarsgrensvis doktrinene? Hvilke mulige forklaringer kan finnes for eventuelle diskrepanser mellom de ulike doktrinenes teoretiske innhold, og mellom dette innholdet og den praktiske gjennomføringen av <i>Operation Iraqi Freedom</i>?</p> <p>Vedlegg A: Forkortningsliste.</p> <p><u>Nøkkelord:</u> Doktriner, JP 3-0, FM 3-0, AFDD 2-1, <i>Joint Operations</i>, <i>Operation Iraqi Freedom</i>.</p>		

Abstract

In the Western part of the world a military doctrine normally provides fundamental principles for how to organize and execute joint and multinational operations. Summarized it describes the basis for the activity, gives guidelines for how the activity should be executed, and describes which functions and capacities the military must possess and master to be able to meet the demands stated in the doctrine. To be acknowledged as functional and trustworthy, the doctrines at the different levels must have the same message, and there must be consistency between the written word and the execution within the military services. In a time when both Norway and Sweden are implementing new doctrines, it seems interesting to examine how the United States handles this subject.

The purpose of this study is to examine to what degree the joint thinking in the American joint doctrine governs the different services, both in their doctrines and in their activities and performance while executing military operations. In this work the study answers the following three questions:

- To what degree do the Services doctrines diverge from the joint doctrine?
- What indicates that “Operation Iraqi Freedom” was governed by the joint doctrine, and what indicates that it was governed by the Services doctrines?
- What explanations can be found for the identified differences between the written message in the doctrines, and between this message and the execution in “Operation Iraqi Freedom”?

To answer this the study starts with a comparative analysis of the three doctrines “Joint Publication 3-0”, “Field Manual 3-0”, and “Air Force Doctrine Document 2-1”. That is followed by a case study of “Operation Iraqi Freedom”, and at the end there is a closing discussion and reflection on the results from the two first parts of the study.

Based on the three selected indicators identified in the joint doctrine, the study concludes that there are some differences in the written message in the three doctrines. Factors like when the document was issued, experiences from the Gulf war in 1991, and a tradition of “stovepipe”-thinking within the different services can be possible explanations to these differences.

In the same way the study concludes that there are some differences between the written word in the doctrines, and the execution of the military operations in “Operation Iraqi Freedom”. Possible explanations to these differences can be the personal will of the Joint Force Commander, positive experiences from the joint operations in Afghanistan, and the Secretary of Defence Donald H. Rumsfeld’s concept of “overmatching power”.

INNHOLD

1 Innledning	4
1.1 HENSIKT OG SPØRSMÅLSSTILLINGER	5
1.2 AVGRENSNINGER.....	6
1.3 TEORI, METODEVALG, KILDEKRITIKK OG DISPOSISJON	6
2 En komparativ studie av de tre utvalgte doktrinene	9
2.1 ANALYSE AV <i>DOCTRINE FOR JOINT OPERATIONS – JOINT PUBLICATION 3-0</i>	9
2.1.1 Generelt om doktrinen.....	9
2.1.2 Doktrinens omfang og strategiske innretning.....	10
2.1.3 Prinsipper for fellesoperasjoner	12
2.1.4 Planlegging av fellesoperasjoner	13
2.1.5 Fellesoperasjoner i krig	18
2.1.6 Tiltak for å skape utholdenhet i stridsoperasjoner	20
2.1.7 Sammenfatning av JP 3-0 og valg av empiriske indikatorer	24
2.2 ANALYSE AV U.S. ARMY'S <i>FIELD MANUAL 3-0 – OPERATIONS</i>	25
2.2.1 Synet på fellesoperasjoner.....	25
2.2.2 Overlegenhet i alle dimensjoner	25
2.2.3 Synkronisering og/eller integrering av manøver og <i>interdiction</i>	27
2.2.4 Lineære og ikke-lineære operasjoner	28
2.2.5 Sammenfatning av hærdoktrinen FM 3-0	29
2.3 ANALYSE AV U.S. AIR FORCE' <i>AIR WARFARE – AIR FORCE DOCTRINE DOCUMENT 2-1</i>	29
2.3.1 Synet på fellesoperasjoner.....	30
2.3.2 Overlegenhet i alle dimensjoner	30
2.3.3 Synkronisering og/eller integrering av manøver og <i>interdiction</i>	31
2.3.4 Lineære og ikke-lineære operasjoner	32
2.3.5 Sammenfatning av luftdoktrinen AFDD 2-1	33
2.4 SAMMENFATNING AV DEN KOMPARATIVE STUDIEN.....	33
3 Fallstudien <i>Operation Iraqi Freedom</i>.....	35
3.1 <i>OPERATION IRAQI FREEDOM – GJENNOMFØRINGEN I STORT</i>	35
3.2 OVERLEGENHET I ALLE DIMENSJONER.....	38
3.2.1 Luftoverlegenhet	39
3.2.2 Overlegenhet på bakken	40
3.2.3 Overlegenhet på havet.....	40
3.2.4 Overlegenhet i rommet.....	41
3.2.5 Overlegenhet i det elektromagnetiske spektret.....	41
3.2.6 Informasjonsoverlegenhet.....	42
3.3 SYNKRONISERING OG/ELLER INTEGRERING AV MANØVER OG <i>INTERDICTION</i>	43
3.4 LINEÆRE OG IKKE-LINEÆRE OPERASJONER	45
4 En analyse av de tre utvalgte indikatorene under gjennomføringen av OIF	46
4.1 GENERELLE KOMMENTARER TIL GJENNOMFØRINGEN	46
4.2 OVERLEGENHET I ALLE DIMENSJONER.....	47
4.3 SYNKRONISERING OG/ELLER INTEGRERING AV MANØVER OG <i>INTERDICTION</i>	49
4.4 LINEÆRE OG IKKE-LINEÆRE OPERASJONER.....	51
4.5 SAMMENFATNING AV FALLSTUDIEN OIF	53
4.6 MULIGE FORKLARINGER TIL DE IDENTIFISERTE DISKREPANSENE	54
5 Oppsummering, egne refleksjoner og forslag til fremtidig forskning	56
5.1 FORSLAG TIL FREMTIDIG FORSKNING.....	57
6 Kilde- og litteraturoversikt.....	59

1 Innledning

Militære doktriner som begrep er et forholdsvis nytt fenomen i Norge. Det var først etter at Forsvarets overkommando ga ut *Forsvarets fellesoperative doktrine* (FFOD) i 2000 at fokuset virkelig ble satt på doktrinens plass og betydning for utdanning og trening av både offiserer, mannskaper og avdelinger. Tidligere var det forsvarsgrensvise taktiske direktiv som beskrev hvordan Forsvarets ulike avdelinger skulle organiseres, utdannes og trenes.

Gjennom de siste 2-3 årene har jeg med interesse registrert debatten hjemme i Norge rundt forholdet mellom FFOD og de nå utarbeidede forsvarsgrensvise doktrinene. Sentralt i denne debatten har vært i hvilken grad FFOD er oppdatert og derigjennom relevant som et overordnet og styrende dokument for utformingen av de underordnede forsvarsgrensvise doktrinene. Et godt samsvar mellom FFOD og de forsvarsgrensvise doktrinene er en forutsetning for at Forsvaret skal kunne gjennomføre fellesoperasjoner, og for at forsvarsgrenene kan utforme sine ulike plattformer og materiellinvesteringer som del av en større helhet.

En viktig referent og rettesnor for utviklingen av de norske doktrinene har vært doktrineutviklingen i USA. Allerede umiddelbart etter nederlaget i Vietnam-krigen startet amerikanerne sitt arbeid med å omorganisere og forbedre treningen av de amerikanske militære styrkene. Som et godt eksempel på dette var U.S. Armys etablering av Training and Doctrine Command (TRADOC) i 1973. Selv om ikke utvikling av doktriner var hovedaktiviteten de første årene, så ble etableringen allikevel et viktig steg i prosessen for at de amerikanske forsvarsgrenene fikk utarbeidet sine egne doktriner tidlig på 1980-tallet.

Gjennom utdanningen her på Försvarshögskolan (FHS) i Stockholm har vi i noe omfang behandlet den amerikanske doktrineutviklingen i den forannevnte tidsperioden. Resultatet av dette er at min tidligere oppfatning om at dette har vært en godt koordinert og integrert prosess på det fellesoperative nivå i USA er blitt betydelig mer nyansert. Det har ved flere anledninger blitt hevdet at fellesoperasjoner også i USA er et forholdsvis nytt fenomen, og at dette i begrenset grad har fått gjennomslag i de amerikanske forsvarsgrensvise doktrinene. I denne sammenhengen er det viktig å være klar over at de ulike forsvarsgrenene i USA i årene etter Vietnamkrigen har utviklet sterke og svært selvstendige miljøer, som alle har hatt egne syn på militærteori og hvordan krigføringen skal gjennomføres. Dialogen mellom de ulike forsvarsgrenene har vært mer preget av konkurranse enn konstruktivt samarbeid. Resultatet av dette kan ha blitt at deres doktriner i liten grad har blitt integrert i et overordnet fellesskap, det vil si en *joint* tankegang. En medvirkende årsak til dette har vært at doktrinens målsetninger og innretninger har vært grunnlaget for budsjettforhandlinger.

På slutten av 1990-tallet skrev U.S. Joint Force Command mye om *Rapid Decisive Operations* (RDO). Hovedtankene i dette konseptet går ut på å vinne *en rask seier* i en konfliktsituasjon gjennom overlegen informasjonsinnhentning og distribuering, kommando- og kontrollsystem og ledelsessystem, nøyaktig målvalgsutvelgelse og presisjonsteknologi, og styrkemobilitet. Operasjonenes fokus er rettet mot å oppnå den politiske og militærstrategiske slutttilstanden. Anvendelsen av de militære virkemidlene er godt integrert og samordnet med de øvrige virkemidlene som USA setter inn i operasjonen, det vil si politiske, diplomatiske og økonomiske virkemidler. I hvilken grad dette konseptet har vært styrende for utviklingen av den amerikanske fellesoperative doktrinen er vanskelig å fastslå med sikkerhet, men at enkelte grunnelementer har blitt innarbeidet er rimelig å anta.

Et konsept som trolig har fått større gjennomslag i den pågående doktrineutviklingen er *Effects-Based Operations* (EBO). Grunntrekkene i forbindelse med denne tenkingen (konseptet) er utviklet innenfor U.S. Air Force og beskriver i grovt hvilke strategiske effekter en ønsker å oppnå med operative innsatser i en fellesoperativ ramme. Med andre ord hvilke effekter en ønsker å oppnå med militære operasjoner for å nå en fastsatt politisk sluttsituasjon. Innenfor

amerikansk og vestlig militær tenkning er det mange offiserer og forskere som i dag anser at EBO er fremtidens operative konsept, selv om det også finnes kritiske røster. Parallelt med dette har U.S. Navy utviklet sitt konsept *Network Centric Warfare* (NCW), U.S. Marines sitt *Maneuver Warfare*-konsept, og U.S. Army sitt konsept *Objective Force*. Alle disse konseptene er visjonære og har på mange områder sitt eget militærteoretiske utgangspunkt. Konseptene er langt på vei utviklet ut i fra hva som anses best for den enkelte forsvarsgren, og tar derigjennom lite hensyn til helheten. Det vil si at det er egen forsvarsgrens kjernevirksomhet som er det sentrale, og ikke nødvendigvis hvordan denne best bidrar i en større helhet.

Som et resultat av den rivende teknologiske utviklingen, og behovet for å forene de ulike forsvarsgrenenes utvikling i samme retning, ga *The Office of the Chairman* i 1996 ut *Joint Vision 2010*.¹ Hovedtankene i dette dokumentet er å øke effektivitet gjennom å utvikle ”et system av systemer”, der allment utbredte sensorer og virkningssystem integreres slik at beslutningssyklusen² blir forkortet. Situasjonsforståelse, av mange betegnet som *dominant battlefield knowledge*, blir her beskrevet som avgjørende for at de amerikanske væpnede styrkene i fremtidens konvensjonelle konflikter skal ha en fordel i forhold til en potensiell motstander.³

Denne pågående doktrine- og konseptutviklingen har vært gjenstand for omfattende debatt, både internt i USA og hjemme i Norge de siste årene. Et viktig innspill i debatten rundt Forsvarssjefens ”Militærfaglig utredning” som ble lagt frem i Norge høsten 2003, var i hvilken grad utviklingen av Forsvaret skulle følge det ene eller andre konseptet som var gjenstand for debatt i USA. Hvilket konsept som til slutt blir styrende når *Forsvarets fellesoperative doktrine* er revidert, er i dag ennå uklart. Men at elementer av EBO vil bli innarbeidet er nok sannsynlig.

Med dette som utgangspunkt har jeg derfor fattet interesse for å undersøke i hvilken grad den nå gjeldende amerikanske fellesoperative doktrinen er styrende for hvordan de ulike forsvarsgrenene har utformet sine doktriner. Er det slik at de godt etablerte forsvarsgrensvis doktrinene ikke uten videre lar seg påvirke av en i ettertid fastsatt overordnet doktrine? For å finne svar på dette ser jeg det som interessant å studere hvordan de amerikanske styrkene planla og gjennomførte sine operasjoner under *Operation Iraqi Freedom* (OIF) våren 2003. Det som i denne sammenheng er interessant å undersøke er i hvilken grad planleggingen og gjennomføringen av OIF tok sitt utgangspunkt i den fellesoperative doktrinen, eller om det fortsatt var forsvarsgrenenes egne doktriner som var styrende for hvordan operasjonen ble utformet og gjennomført i praksis.

1.1 Hensikt og spørsmålsstillinger

Hensikten med denne oppgaven er å undersøke i hvilken grad den fellesoperative tankegangen (*jointness*) er retningsgivende for dagens amerikanske doktriner, og i hvilken grad denne også er styrende for gjennomføringen av militære operasjoner. Til dette skal oppgavens ulike deler hjelpe meg å finne svaret på følgende tre spørsmålsstillinger:

- 1) I hvilken grad skiller de forsvarsgrensvis doktrinene seg fra den fellesoperative doktrinen?
- 2) Hvilke faktorer indikerer at *Operation Iraqi Freedom* var styrt av den fellesoperative doktrinen, og hvilke indikerer at operasjonen var styrt av de forsvarsgrensvis doktrinene?

¹ General John Shalikashvili, *Joint Vision 2010* (Washington D.C.: Office of the Chairman, 1996), s. 3-4.

² Med beslutningssyklusen forstås i denne sammenheng *OODA-loopen* (*Observe, Orient, Decide and Act*) som ble utviklet av den amerikanske flyoffiseren John Boyd. Tanken her er at ens egen evne til å gjennomføre alle steg raskere enn sin motstander vil føre til et overtak og en avsluttende seier, da våre stadig raskere handlinger vil gjøre motstanderens handlinger irrelevante.

³ Don M. Snider og Gayle L. Watkins, *The Future of the Army Profession* (New York: McGraw-Hill Higher Education, 2002), section 1, s. 4.

3) Hvilke mulige forklaringer kan finnes for eventuelle diskrepanser mellom de ulike doktrinenes teoretiske innhold, og mellom dette innholdet og den praktiske gjennomføringen av OIF?

1.2 Avgrensninger

Utgangspunktet for oppgaven er som tidligere nevnt å studere sammenhengen mellom den overordnede fellesoperative doktrinen og de underordnede forsvarsgrensvisse doktrinene. Sett i forhold til oppgavens omfang vil det ikke være mulig å studere alle fire forsvarsgrenenes doktriner. Derfor velger jeg å studere doktrinene til U.S. Army og U.S. Air Force, i tillegg til den amerikanske fellesoperative doktrinen. Dette fordi disse er de to største forsvarsgrenene, og at de sammen spilte en fremtredende rolle i det amerikanske angrepet frem mot Bagdad i 2003. For at dette arbeidet ikke skal bli for omfattende vil jeg i hovedsak fokusere på de deler i doktrinene som direkte behandler gjennomføringen av fellesoperasjoner i en konvensjonell krig.

For å skape en håndgripelig studie er det nødvendig å avgrense operasjonene i Irak i tid og omfang. Operasjonene i Irak avgrenses derfor til perioden med regulær konvensjonell krigføring som pågikk fra midten av mars til den irakiske organiserte motstanden kollapset i midten av april 2003. Det ville selvsagt også vært interessant å se på både styrkeoppbyggingen og den etterfølgende lavintensitetskonflikten, men det er urealistisk innen rammen for denne studien å dekke mer enn den beskrevne tidsperioden. Videre vil studien avgrenses til å fokusere på noen utvalgte deler av operasjonen for å få en håndgripelig størrelse på fallstudien. Min gjennomgang av operasjon OIF tar derfor ikke høyde for å gi en komplett beskrivelse, men har til hensikt å fokusere på det som er relevant for å få frem sammenhengen mellom de tre forannevnte doktrinene og den praktiske gjennomføringen.

Utgangspunktet for min studie er å forstå amerikanske doktriner og hvordan de forholder seg til hverandre. Et viktig utgangspunkt for dette er å forstå hva amerikanerne mener med ulike begrep og uttrykk som behandles i disse dokumentene. For å oppnå kvalitet og troverdighet i denne prosessen vil jeg derfor kun forholde meg til og anvende de definisjoner og tolkninger som er fastsatt i de utvalgte doktrinene. Dette innebærer at jeg fortløpende vil beskrive og behandle de definisjoner jeg har behov for etter hvert som de behandles i teksten i de ulike doktrinene.

1.3 Teori, metodevalg, kildekritikk og disposisjon

Hensikten med dette kapittelet er å redegjøre for den metoden jeg har valgt for å kunne besvare min problemformulering med tilhørende spørsmålsstillinger. Med metode i denne sammenheng anses den vitenskapelige måten å nærme seg det emnet jeg skal skrive om og hvordan emnet skal behandles. Den valgte metoden vil på denne måten påvirke og gjennomsyre hele min oppgave.⁴

Som det fremgår av oppgavens hensiktsformulering så ønsker jeg å studere i hvilken grad det er samsvar mellom innholdet i den amerikanske fellesoperative doktrinen og de underordnede doktrinene innen U.S. Army og U.S. Air Force. For å kunne besvare dette vil jeg benytte metoden **kvalitativ tekstanalyse**. Denne metoden foreskriver en systematisk gjennomgang av det mest vesentlige innholdet i teksten gjennom en grundig studie av tekstens ulike deler, dens helhet og den konteksten den inngår i.⁵ Studien er kvalitativ fordi den baserer seg på studier av litteratur med en påfølgende analyse og diskusjon av denne. Oppgavens første del er **deskriptiv** da den analyserer strukturen og innholdet i den fellesoperative doktrinen. Selv om denne doktrinen er av nyere dato enn de to andre, og av denne grunn kan være utformet i en annen tid, og eventuelt ut i fra et annet militærteoretisk grunnlag, er det allikevel ut i fra doktrinehierarkiet denne som skal være styrende i forholdet til de to andre. En annen årsak til dette valget er at det

⁴ Rolf Ejvegård, *Vitenskapelig metode* (Lund: Studentlitteratur, 2003), s. 31.

⁵ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson og Lena Wängnerud, *Metodpraktikan* (Stockholm: Norstedts Juridik, 2003), s. 233.

er her helheten for utnyttelsen av de amerikanske væpnede styrkene beskrives. Det vil si hvilke grunnleggende prinsipper som skal ligge til grunn for hvordan en fellesoperativ operasjon skal planlegges og gjennomføres, hvilke roller de ulike forsvarsgrenene skal fylle, og i hvilke miljø styrkene skal kunne anvendes. På denne måten vil jeg få grunnlag for å svare på hensiktsformuleringens første spørsmål. Svaret operasjonaliseres i et antall indikatorer som brukes i de påfølgende delene av oppgaven. Det er viktig å ha klart for seg at jeg i dette arbeidet ikke har som mål å finne frem til en objektiv og samlende definisjon av begrepet fellesoperasjoner, men at jeg hele tiden forholder meg til den beskrivelse som fremkommer i den fellesoperative doktrinen.

Etter gjennomgangen av den fellesoperative doktrinen vil jeg deretter gjennomføre en tilsvarende kvalitativ tekstanalyse av de to andre underordnede doktrinene, men nå vil fokuset være å undersøke i hvilken grad det er samsvar mellom innholdet i de tre doktrinene. Det vil si at jeg gjennomfører en **komparativ studie** der resultatet fra den innledende tekstanalysen av den fellesoperative doktrinen, det vil si mine tre utvalgte indikatorer, anvendes som analyseenheter. Målet med denne komparative studien er å identifisere hvilke likheter og ulikheter som eksisterer mellom de tre doktrinene.

Neste steg i oppgaven blir å avklare i hvilken grad det er samsvar mellom det som står skrevet i doktrinene og hvordan dette kommer til uttrykk under en praktisk gjennomføring. For å finne svar på dette velger jeg å gjennomføre en fallstudie av *Operation Iraqi Freedom* i 2003 der de amerikanske styrkene var sterkt delaktige. I fallstudien velger jeg ut de deler og hendelser i operasjonen som jeg anser samsvarer med oppgavens hensikt og medfølgende spørsmålsstillinger, og lar disse til sammen representere helheten. Til hjelp i dette arbeidet vil jeg også her benytte mine identifiserte og utvalgte empiriske indikatorene fra den innledende tekstanalysen som analyseenheter. I selve fallstudien gjennomfører jeg en sammenlignende kvalitativ analyse av disse tre indikatorene i forhold til utvalgte deler i operasjonen.

Etter at fallstudien er gjennomført vil jeg gjennomføre en **sammenfattende analyse og oppsummering** hvor jeg søker å finne svaret på min problemformulering og de to avsluttende spørsmålsstillingene. Diskusjonen rundt hvordan de ulike doktrinene kom til anvendelse i *Operation Iraqi Freedom* er i sin helhet **kvalitativ**, ved at den baserer seg på en analyse av den innledende tekstanalysen og fallstudien.

Den komparative studien baserer seg på primærkilder i form av mine tre utvalgte amerikanske doktriner. I den innledende doktrineanalyse søker jeg ikke å tolke innholdet i doktrinene, men prøver i størst mulig grad å forholde meg til doktrinens skrevne innhold. I tillegg har jeg prioritert dybde fremfor bredde i studien. I dette har jeg kun valgt ut et begrenset antall indikatorer for å muliggjøre en mer detaljert studie, enn flere indikatorer som ville gitt et større helhetlig innsyn.

Analysen av OIF baserer seg kun på nyere åpne kilder. Grunnet gradering på dokumenter og handlinger, som f. eks ordre og krigsdagbøker, er det ikke mulig å fremskaffe det reelle og komplette bilde på operasjonens hendelsesforløp. Derfor er mitt utvalg i stort andre- og tredjehåndskilder, og må tolkes deretter. Det som taler for disse kildene er at de har en stor grad av *samtidighet*⁶ da flere av bøkene mer eller mindre ble skrevet parallelt med at krigen pågikk. Den eneste primærkilden jeg har benyttet er boken *American Soldier*⁷ av general Tommy Franks som ledet operasjonen. Selv om dette er en *fortelling*⁸ fra en person som deltok og unektelig har

⁶ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson og Lena Wängnerud, *Metodpraktikan* (Stockholm: Norstedts Juridik, 2003), s. 310.

⁷ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004).

⁸ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson og Lena Wängnerud, *Metodpraktikan* (Stockholm: Norstedts Juridik, 2003), s. 304-305.

innsikt i hva som hendte, er det rimelig å anta at en slik kilde kan være *tendensiøs*⁹ da general Franks kan ha en personlig interesse av at hans versjon av hendelsesforløpet blir fortalt. Det som derimot taler for denne kilden er at om det står skrevet usannheter og urimelige tolkninger i denne boken, ville trolig offentlige myndigheter og personer som har et annet syn eller innsikt hevet en kritisk røst om bokens troverdighet.

På tilsvarende måte er mine øvrige utvalgte kilder som brukes til å beskrive og analysere OIF alle amerikanske og skrevet av personer som har hatt nær tilknytning til det amerikanske militæret, enten som offiserer eller sivile forskere. Det er å forvente at disse kan ha et klar proamerikansk perspektiv og derigjennom være tendensiøse. Det amerikanske *Center for Strategic and International Studies* (CSIS) har siden krigen utarbeidet rapporter fra operasjonens ulike faser, og dette resulterte allerede i 2003 i Anthony Cordesmans bok *The Iraq War*. Styrken med denne boken er at den i dag benyttes som pensumlitteratur ved *U.S. Army School of Advanced Military Studies*, og bokens validitet bør derfor anses som rimelig ut i fra dette perspektiv.¹⁰ Videre er boken *The Iraq War* av Robert Scales og Williamson Murray brukt for å beskrive operasjonen. Den pensjonerte generalen Scales var under krigen leder for den amerikanske hærens historiske avdeling som var ansvarlig for å analysere *Operasjon Desert Storm* i 1991. Den andre forfatteren Williamson Murray studerte på tilsvarende måte *Operation Desert Shield*, og fikk gjennom dette inngående kjennskap til amerikansk tenkning rundt luftoperasjoner.¹¹ Boken *Operation Iraqi Freedom* av Walter J. Boyne er valgt da denne har et klart fokus på flyoperasjoner. Forfatteren Boyne er en pensjonert oberst fra U.S. Air Force som gjennom sin aktive tjeneste som jagerpilot og sitt aktive forfatterskap har opparbeidet seg god innsikt i amerikanske flyoperasjoner. Han har tidligere skrevet tilsvarende bok om Golfkrigen i 1991.¹² Den siste boken jeg anvender i min fallstudie er *A time of our choosing* som er skrevet av Todd Purdum. Som journalist baserer han sin bok på det material som New York Times samlet inn under gjennomføringen av operasjonen. Denne er naturlig nok noe mer journalistisk i sitt uttrykk, men anses allikevel som et godt komplement i forhold til den helhetlige beskrivelsen.¹³

Ettersom mine kilder er åpne og ugraderte kan enkelte detaljer i gjennomføringen av operasjonen mangle. Det som allikevel taler for utvalget er at de på stort sett alle områder peker i samme retning. I denne sammenheng er det viktig å ha klart for seg at jeg kun anvender disse kildene for å kunne beskrive den kronologiske gjennomføringen av operasjonene som grunnlag for å analysere meg frem til i hvilken grad mine utvalgte indikatorer kom til anvendelse i operasjonen. Det som er en svakhet i mitt kildemateriale er at de kun beskriver operasjonen ut i fra koalisjonssiden perspektiv, og i svært liten grad det irakiske. Dette henger selvfølgelig nært sammen med at slikt materiale i svært liten grad er mulig å oppdrive så kort tid etter operasjonen. En naturlig konsekvens av dette er at jeg kan trekke slutninger som ensidig baserer seg på koalisjonens gjennomføring mot en motstander som i stor grad manglet evne til å utføre effektive mottiltak.

⁹ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson og Lena Wängnerud, *Metodpraktikan* (Stockholm: Norstedts Juridik, 2003), s. 311-312.

¹⁰ Anthony Cordesman, *The Iraq War: Strategy, Tactics and Military Lessons* (Washington D.C.: CSIS, 2003).

¹¹ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003).

¹² Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates Books, 2003).

¹³ Todd S. Purdum, *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003).

2 En komparativ studie av de tre utvalgte doktrinene

2.1 Analyse av *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0*

I dette innledende kapittelet legger jeg grunnlaget for den videre studien, da resultatet fra gjennomgangen av den fellesoperative doktrinen senere skal benyttes i alle oppgavens påfølgende deler. Hensikten med denne gjennomgangen er å identifisere sentrale faktorer, dvs. empiriske indikatorer, som beskriver fenomenet fellesoperasjoner. Utvalget av disse indikatorene er selektive, og er de som jeg anser på en god måte belyser oppgavens innretning og tilhørende spørsmålsstillinger. I dette legger jeg mitt fokus på de forhold der de to forsvarsgrenene kan ha motstående interesser og hvor samordningsproblematikk mellom de to forsvarsgrenene under gjennomføringen av fellesoperasjoner fremkommer. Derfor vil jeg bare i et begrenset omfang behandle planleggingen av slike operasjoner.

2.1.1 Generelt om doktrinen

De amerikanske væpnede styrker står på mange måter i en særstilling i forhold til andre vestlige lands militærvesen. For å forstå den amerikanske militærmaktens funksjon ser jeg derfor behovet for en kort redegjørelse for sammenhengen mellom denne og den nasjonale sikkerhetsstrategien. På denne måten ønsker jeg å skape en oversikt, og om mulig en dypere innsikt, i den strategiske kontekst som den amerikanske fellesoperative doktrinen inngår i.

I sitt forord til *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0*, som er datert 10. september 2001, gir general Henry H. Shelton sitt syn på doktrinens oppgave og betydning:

This revised edition.... It reflects the most current guidance for conducting joint and multinational activities across the range of military operations. This vital keystone publication forms the very core of joint war fighting doctrine and establishes the framework for our forces' ability to fight as a joint team. Often called the "linchpin" of the joint doctrine publication hierarchy, the overarching concepts and principles contained in this publication provide a common perspective from which to plan and execute joint, interagency and multinational operations. This comprehensive document addresses all key aspects of joint war fighting in war and military operations other than war, where many of today's military activities are focused.

...the guidance in this publication will enable the current and future leaders of our Armed Forces to organize, train and execute worldwide missions as our forces transform to meet emerging challenges.¹⁴

I kraft av sin stilling som *Chairman of the Joint Chiefs of Staff* gir general Shelton her sitt syn på hva denne doktrinen er, og hvordan den skal anvendes av de amerikanske væpnede styrker. Det jeg merker meg mest ved er hans fokusering på at denne doktrinen er det sentrale utgangspunktet og ledestjernen for hvordan de amerikanske militære styrkene skal bli i stand til å gjennomføre militære fellesoperasjoner. For å understreke dette bruker han sterke ord som *core* og *fight as a joint team*. Videre fremkommer det også klart av hans forord at denne doktrinen har presedens, det vil se har høyest rang, i forhold til andre doktriner som beskriver hvordan felles, integrerte og multinasjonale operasjoner skal planlegges og gjennomføres. Et annet viktig aspekt er at denne doktrinen ikke bare gir føringer for hvordan fellesoperasjoner skal planlegges og gjennomføres i dag, men den skal også være visjonær og fremtidsrettet i forhold til hvordan de amerikanske styrkene skal bli i stand til å møte ukjente utfordringer i fremtiden. Av dette tolker jeg at

¹⁴ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), Foreword, s. 2.

doktrinen er tenkt å være et ”levende” dokument, som med jevne mellomrom vil oppdateres for å møte endrede forutsetninger og nye operasjonskonsept.

2.1.2 Doktrinens omfang og strategiske innretning

General Sheltons syn på doktrinens betydning og plass i det amerikanske doktrinehierarkiet blir bekreftet i doktrinens innledning. Under overskriften ”virksomhetsområde” slås det fast at doktrinen er grunnsteinen for alle dokument som omhandler temaet fellesoperasjoner, og at de grunnleggende prinsipper som her omtales skal legges til grunn for hvordan de amerikanske væpnede styrkene skal utføre felles og multinasjonale operasjoner. Videre blir det slått fast under overskriften ”hensikt” at doktrinen gir retningslinjer for hvordan de væpnede styrkene skal utforme sine planer, men at den ikke er å betrakte som en regelbok. Den gir åpning for at *Joint Force Commander* (JFC) kan organisere og gjennomføre operasjoner slik han finner det best ut i fra den gitte situasjonen og sitt oppdrag. Et annet viktig budskap som fremkommer under overskriften ”anvendelse” er at de prinsipper og retningslinjer som beskrives i doktrinen skal legges til grunn når avdelinger fra en forsvarsgren blir underlagt eller støtter en annen forsvarsgren. I tillegg beskriver doktrinen de prosedyrer som skal benyttes under planlegging og gjennomføring av fellesoperasjoner. I praksis betyr dette at den enkelte forsvarsgren må innarbeide denne doktrinens prinsipper og retningslinjer i sine doktriner, slik at de blir i stand til å forstå og gjennomføre fellesoperasjoner.¹⁵

For å skape en forståelse for den helhet som doktrinen bygger på ser jeg det som viktig å kort redegjøre for **doktrinens strategiske kontekst**. Gjennom dette ønsker jeg å få belyst den politiske og militærstrategiske virkelighet som de militære styrkene i USA opererer i. Det vil si hvordan overordnede politiske og nasjonale føringer styrer innholdet i doktrinen.

For å sette doktrinene i sin rette sammenheng henter doktrinen følgende sitat fra *Joint Publication 1; Joint Warfare of the Armed Forces of the United States*:

*Joint warfare is team warfare. The engagement of forces is not a series of individual performance linked by a common theme; rather, it is the integrated and synchronized application of all appropriate capabilities. The synergy that results from the operations of joint forces according to joint doctrine maximizes combat capability in unified action. Joint warfare does not require that all forces participate in a particular operation merely because they are available. The joint force commander has the authority and responsibility to tailor forces for the mission at hand, and selecting those that most effectively and efficiently ensure success.*¹⁶

Dette sitatet danner den **grunnfilosofien** som skal sørge for **effektive fellesoperasjoner**. En forutsetning for at et felles team skal oppnå suksess er at alle krefter forenes mot felles målsettinger. Den strategiske konteksten viser hva JFC må forholde seg til for å sikre at amerikansk sikkerhetspolitikk og den nasjonale militære strategi blir implementert i planlegging og gjennomføring av militære operasjoner.

I motsetning til i mange andre land rundt om i verden spiller de amerikanske væpnede styrker en viktig **sikkerhetspolitisk rolle**. Dette innebærer at de må være forberedt på å løse et vidt spekter av oppgaver. I korthet omfatter dette operasjoner i hele konfliktspekteret; fra åpen krig til *Military Operations Other Than War* (MOOTW), det vil si militære operasjoner som har til hensikt å avskrekke væpnede konflikter og legge grunnlaget for fredlige løsninger. Doktrinen

¹⁵ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), Preface, s. i.

¹⁶ Ibid, kapittel 1, s. I-1.

definerer konvensjonell krig til å være en storstilt og kraftfull militær operasjon som blir iverksatt av det politiske nivå når andre diplomatiske, økonomiske og uformelle virkemidler ikke løser eller passer for å oppnå nasjonale målsettinger eller interesser. I en slik situasjon vil målet med den militære operasjonen være å vinne en rask seier med så få tap av menneskeliv som mulig for å oppnå de fastsatte nasjonale målsettinger.¹⁷

I tråd med den nasjonale sikkerhetsstrategien pågår det i USA en **nasjonal planleggingsprosess**. Denne omfatter analyse av situasjonen, herunder utvikling og mulige utviklingstrender innenfor denne, tolkning av de viktigste faktorer, og vurdere muligheter med tilhørende resultater for ulike handlingsalternativer. Denne planleggingen er en kontinuerlig prosess som involverer både regionale sjefene og de ulike komponentsjefene. Der den enkelte komponentsjefen fokuserer på nærtidsbeslutninger i forhold til utviklingen av sin operasjonsplan (OPLAN), fokuserer de regionale sjefene mer på hvordan strategiske bedømminger innvirker på de ulike operative konseptene og handlingsalternativ (CONOPS). Det mest avgjørende i denne prosessen er å definere hva som må oppnås for å nå den fastsatte militære sluttsituasjonen.

Gjennom strategien omformes nasjonale og multinasjonale direktiv til konsepter som møter de fastsatte strategiske og fellesoperative planbehov. Av dette skal de regionale sjefenes planer:

- formidle de strategiske direktiv,
- tildele oppdrag, oppgaver, tilgjengelige styrker og ressurser,
- angi målsettinger,
- angi kommandoforhold,
- fastsette gjeldende Rules of Engagement (ROE),
- fastsette begrensninger i form av bindinger og innskrenkninger, og
- fastsette gjeldende policy og operative konsepter.¹⁸

For at en operasjon skal kunne avsluttes fremhever doktrinen betydningen av å formulere hvilke **kriterier som skal være oppnådd** før dette kan gjennomføres. Det er derfor avgjørende at de amerikanske styrkene fremviser en slik styrke og vilje mot slutten av operasjonen at en varig løsning på konflikten kan oppnås. Det er av avgjørende betydning at de som planlegger og gjennomfører en operasjon forstår at det er en klar sammenheng mellom når en operasjon kan avsluttes og den fastsatte nasjonale sikkerhetsstrategien, den militære strategien og den fastsatte sluttsituasjonen. Politiske vilje om å anvende militær makt for å oppnå sine målsettinger er todelt. Den første handler om å eliminere en motstanders militære styrke eller å avsette et politisk regime. Den andre søker ettergivelse gjennom en koordinering av militære maktmidler og forhandlinger. Forhandlingsstyrke avhenger av militære fremganger, (militære, geografiske, politiske, psykologiske eller økonomiske fordeler som utgangspunkt for forhandlinger), og militært potensial (trussel om anvendelse av overlegen styrke for å fremtvinge en løsning). Innenfor dem begge er viljen til anvendelse av militære maktmidler avgjørende for utfallet av forhandlingene. Militær seier kan kun måles i forhold til oppnåelsen av de overordnede politiske målsettingene og tilhørende kriterier for å avslutte operasjonen. Operative og taktiske seire måles ut i fra hvordan de bidrar til strategisk suksess. I denne sammenhengen er det av avgjørende betydning at militære sjefene forstår hva de overordnede politiske og militære målsettingene innebærer i forhold til avslutningen av operasjonen. Et annet viktig forhold som de militære sjefene må ha klart for seg er hvilken rolle de militære styrkene skal ha i overgangen fra krig til

¹⁷ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 1, s. I-2 – I-3.

¹⁸ Ibid, s. I-9.

fred. Dette forholdet innebære tidlig planlegging, liasonering og koordinering både med det politiske nivå hjemme, og med diplomatiske, militære og politiske myndigheter ute i operasjonsområdet.¹⁹

2.1.3 Prinsipper for fellesoperasjoner

For å skape en innsikt og forståelse for begrepet fellesoperasjoner vil jeg her behandle de viktigste av de faktorer som doktrinene benevner som *fundamentals of joint operations*. Doktrinen tar sitt utgangspunkt i den moderne krigens natur og de strategiske behov nasjonen har. Derfor bygger den på en balansert blanding av militærteori og praktiske erfaringer. Målsettingen er å gi JFC et bredt sett av handlingsalternativ i hele spektre av dagens konflikter. Doktrinen legger til grunn tankene om å oppnå økte effekter gjennom samarbeid og forente målsettinger, og gjennom synkronisering og integrasjon av de militære operasjonene i tid, rom og hensikt. Videre hevder den at den teknologiske utviklingen øker tempo, den dødelige effekten og omfanget av militære operasjoner. Den fellesoperative doktrinen skal derfor være så fleksibel at den evner å ta inn over seg teknologiske utviklinger, og raskt kunne integrere nye utprøvde krigføringskonsepter som vil gi de amerikanske styrkene et fortrinn i forhold til sine potensielle motstandere. I tillegg skal teknologiske sårbarheter identifiseres og om nødvendig beskyttes. Selv om mange av dagens konflikter tar form av tradisjonelle konvensjonell krig, må JFC utvikle styrker med rett organisering og tilstrekkelig fleksibilitet for å møte den voksende asymmetriske trusselen.²⁰

Doktrinen ser **krigføringsnivåene** som bindeleddet mellom strategiske målsettinger og taktiske operasjoner. Uten å sette en absolutt grense mellom dem skiller doktrinen på strategisk, operasjonelt og taktisk nivå. Disse forekommer i hele konfliktspekteret, fra full krig til MOOTW. Kommandonivå, størrelsen på enheter, typer av materiell, eller type og lokalisering av de militære styrkene er ikke opphengt i spesifikt krigføringsnivå. Nasjonale ressurser som etterretnings- og kommunikasjonssatellitter, som tidligere var klart assosiert med det strategiske nivå, er i dag et viktig komplement til taktiske operasjoner. Operasjoner blir definert som strategiske, operasjonelle eller taktiske ut i fra hvilken effekt og bidrag de gir for å oppnå strategiske, operative eller taktiske målsettinger, men hvor de nøyaktig hører hjemme kan kun avgjøres gjennom historiske studier. Inndelingen i krigføringsnivåer skal hjelpe militære sjefer å visualisere en logisk sammenheng mellom operasjoner, tilgjengelige ressurser og tildelte oppdrag for den valgte kommando. Allikevel må alle militære sjefer være forberedt på at nåtidsinformasjon i et spesifikt hendelsesforløp kan medføre at viktige beslutninger for utførelse på det taktiske nivå kan fattes på det strategiske nivå. På denne måten vil det oppstå tilfeller med kommandostyring.²¹

Doktrinen legger et stort fokus på hvor viktig **integrasjonen** av alle amerikanske militære kapasiteter, ofte sammenkoblet med styrker fra andre nasjoner, andre amerikanske byråer, NGOer og FN-ressurser, er for å oppnå avgjørende fellesoperativ slagkraft. I dette arbeidet ansvarer JFC for å synkronisere og integrere disse kapasitetene og bidragene i tid, rom og hensikt. For å nå oppsatte målsettinger utfører JFC og hans fellesoperative styrker kampanjer og større operasjoner. Funksjons- og støttekomponenter i disse styrkene utfører understøttet, underordnede og understøttende operasjoner, og aldri selvstendige og uavhengige kampanjer. Det overordnede operasjonelle konseptet tilsier at JFC integrerer og synkroniserer alle aksjoner i luft, rommet, land, sjø og spesialoperasjoner for å oppnå operasjonelle og strategiske målsettinger gjennom integrerte fellesoperative kampanjer og større operasjoner. Målet er å øke

¹⁹ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 1, s. I-10 – I-12.

²⁰ Ibid, kapittel 2, s. II-1.

²¹ Ibid, kapittel 2, s. II-2 – II-3.

den totale effekten av anvendelsen av fellesoperative styrker, ikke nødvendigvis å involvere alle styrker samtidig og i like stor grad.²²

I henhold til doktrinen er JFC autorisert til å tildele oppdrag, omprioritere innsatser og pålegge koordineringer mellom sine underlagte sjefer. Men i dette arbeidet skal JFC søke å la de forsvarsgrensvisse taktiske og operative enhetene få operere mest mulig som organiske enheter. Intensjonen er å møte JFCs behov samtidig som de forsvarsgrensvisse enhetene beholder sin integritet. Doktrinen definerer fellesoperative styrker (*Joint Forces*) som unikt designet, sammensatt av behovspesifikke enheter fra to eller flere forsvarsgrener og under kommando av en JFC med en fellesoperativ stab (*Joint Staff*). Disse fellesoperative styrkene innbefatter operative kommandoer, spesifiserte underordnede kommandoer og fellesoperative stridsgrupper, benevnt som *Joint Task Forces* (JTF) på amerikansk. Den måten JFC organiserer sine tildelte styrker vil ha stor innvirkning på effektiviteten, reaksjonsevnen og allsidigheten. Derfor bør organiseringen skje i henhold til to faste prinsipper; oppdragbasing og interoperabilitet. Med oppdragbasing menes her at styrken skal organiseres mest mulig funksjonelt ut i fra JFCs visjon og operasjonskonsept for å løse tildelte oppdrag. Enhetlig kommando, sentralisert planlegging og styring, og desentralisert utførelse er viktige overveielser i denne sammenheng. JFC kan velge å sentralisere viktige funksjoner i sin styrke, men skal hele tiden søke å ikke innskrenke handlingsfriheten til underlagte sjefer. Når det gjelder interoperabilitet så tenker man her først og fremst på evnen til å samarbeide effektivt med multinasjonale styrker. Komplekse eller uklare kommandoforhold og organisering kan bli kontraproduktivt i forhold til å utvikle synergi og effektivitet blant multinasjonale styrker. Enkelhet og tydelighet er derfor avgjørende for at dette skal kunne fungere.²³

2.1.4 Planlegging av fellesoperasjoner

*Nothing succeeds in war except in consequence of a well-prepared plan.*²⁴
Napoleon I, 1769-1821

Som jeg nevnte innledningsvis vil jeg av plasshensyn ikke behandle selve planleggingen av en fellesoperasjon i denne oppgaven, men jeg ser allikevel behovet for kort å forklare hovedtrekkene i denne. Uten denne bakenforliggende innsikten vil det være vanskelig å forstå selve gjennomføringen, i og med at denne i all hovedsak er styrt av de forutsetninger og antagelser som ble fastlagt i planleggingsprosessen.

Planlegging for innsetting av fellesoperative styrker starter med en **analyse og forståelse av oppdraget, målsettingene, hensikten med operasjonen og sjefens intensjon** (sjefens forståelse av den sluttsituasjonen som skal oppnås). Regionale sjefer og underlydende JFCs som står i et direkte kommandoforhold til de nasjonale kommandomyndighetene (NCA) mottar retningslinjer og styring herfra via *Chairman of the Joint Chiefs of Staff*. De regionale sjefene gransker sine gitte *theater engagement plans* (TEP), og forfiner videre retningslinjer og styringer til sine underlydende JFC. Disse igjen analyserer retningslinjene og strategien for det gitte operasjonsteateret, og omformer disse til konkrete og oppnåelige mål. Deretter gjennomføre de kampanjer og større operasjoner for å oppnå disse målsettingene. I dette arbeidet utgir JFC sine prioriterte oppdragsbaserte ordrer (*mission-type orders*) til sine underlydende sjefer, og definerer samtidig de kommandoforhold som skal muliggjøre måloppnåelse i samsvar med det fastlagte

²² United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 2, s. II-4 – II-5.

²³ Ibid, kapittel 2, s. II-11 – II-12.

²⁴ Ibid, kapittel 2, s. III-1.

operasjonskonseptet. Sammen med oppdraget følger tilhørende myndighet og ansvar som kreves for å utføre operasjonen i henhold til høyere sjefs intensjon og operasjonskonsept.²⁵

For å sikre kvalitet og riktig innretning i planleggingsprosessen av den militære innsatsen må det fastsettes en **ønskelig og realistisk sluttsituasjon** (*end-state*). En sluttsituasjon er i doktrinen beskrevet som et sett med fastsatte betingelser som skal avgjøre om en strategisk målsetting er oppnådd. Før innsetting av militære styrker er det avgjørende viktig at NCA klart beskriver den sluttsituasjonen de ønsker skal oppnås. Allikevel må de regionale sjefene være forberedt på å utføre umiddelbare innsetninger selv om den endelige sluttsituasjonen på det tidspunkt ennå ikke er fastsatt. Det kan i enkelte tilfeller forekomme en preliminær sluttsituasjon, uttalt som et sett med militære betingelser, som fastsetter når militære styrker ikke lenger utgjør det prioriterte virkemidlet for å oppnå den strategiske målsettingen. I situasjoner hvor målet er at en stat skal vende tilbake til fred og stabilitet, vil sluttsituasjonen ikke bare fastsette militære betingelser, men også hvilke diplomatiske, økonomiske og informasjonsmessige betingelser som skal være oppnådd. Betoningen av disse nasjonale virkemidlene vil avhenge av krisens natur. Selv om den militære sluttsituasjonens betingelser normalt vil representere hva den regionale sjefen skal oppnå i sin kampanje, er det også andre forhold han må ta hensyn til. Ofte må den regionale sjefen være forberedt på å støtte andre nasjonale virkemidler som anvendes av den nasjonale eller andre multinasjonale ledere. Definerings av sluttsituasjonen, som kan endres i takt med operasjonens utvikling, er det første kritiske steget i planleggingsprosessen. Selv om dette kan være en omfattende og tidkrevende prosess vil resultatet være viktig for å utnytte tilgjengelige planleggingsressurser på en riktig måte, og at staben får klarlagt hvilken risiko som er forbundet med den kommende operasjonen. For å klart beskrive den fastsatte sluttsituasjonen skal planstaben synliggjøre hva som må oppnås for at operasjonen kan avsluttes, og den antatte tiden for oppfølgingsaktiviteter. Sjefer på alle nivå må ha en omforent forståelse for de fastsatte betingelsene for suksess før operasjonen iverksettes. Oppnåelse av den fastsatte militære sluttsituasjonen vil trolig aldri avslutte de amerikanske innsatsene for å sikre nasjonale interesser i en situasjon. Begrepet sluttsituasjon utgjør derfor kun de betingelser som skal være oppnådd rent militært, slik at andre nasjonale virkemidler kan settes inn.²⁶

Som tidligere nevnt så gjennomfører fellesoperative styrker enten kampanjer eller større operasjoner. En **kampanje** defineres i doktrinen som en serie av sammenhengende større operasjoner som samordner taktiske, operative og strategiske handlinger for å muliggjøre oppnåelse av strategiske og operative målsettinger. En kampanjeplan beskriver hvordan disse operasjonene henger sammen i tid, rom og hensikt. **Større operasjoner** defineres som koordinerte handlinger innenfor en bestemt fase av kampanjen, og fastsetter derfor normalt innretningen på kampanjen. Alle kampanjer er *fellesoperative* i sin natur, og utgjør basisen for hvordan krig og MOOTW skal gjennomføres. En kampanje er en *synkronisering* og *integrering* av nødvendige luft-, land-, sjø-, rom- og spesialoperasjoner, i tillegg til øvrige nasjonale og multinasjonale operasjoner, slik at disse harmoniserer med diplomatiske, økonomiske og informasjonstiltak for å oppnå nasjonale og multinasjonale målsettinger. Basert på den strategien som er utviklet gjennom planleggingsfasen utvikler den regionale sjefen kampanjeplaner som muliggjør oppnåelse av nasjonale eller multinasjonale militærstrategiske målsettinger. Som et hjelpemiddel i planlegging og gjennomføring av kampanjer anvender de operative sjefene *operasjonskunst*. Hvordan operasjonskunsten kommer til uttrykk vil avhenge av den aktuelle situasjonen, de strategiske målsettingene, tilgjengelig tid og rom i krigsteateret, og antall og type av tilgjengelige styrker.

²⁵ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 3, s. III-1.

²⁶ *Ibid*, kapittel 3, s. III-2.

Kampanjer, og spesielt i en multinasjonal kontekst, må være enkel og fokusert på klart definerte mål. Jo mer kompleks kampanjen blir, og jo flere involverte deltagere, desto mer tid og innsats må en avsette for planlegging og koordinering. JFC skal søke å planlegge så langt frem i tid at underordnede sjefer får mulighet til å tilpasse seg de gitte føringer, og nok tid til å gjennomføre sin egen planlegging og stabsgjennomgang (*rehearsal*). Under første del av kampanjeplanleggingen analyserer JFC den strategiske konteksten for å klarlegge potensielle restriksjoner. Slike restriksjoner kan f. eks være tilgjengelighet og kapasitet på de militære styrkene, utholdenhet, ROE osv. Disse restriksjonene vil ofte begrense JFCs handlingsfrihet, og derigjennom kunne påvirke tidsforholdene og utformingen av kampanjen. Planlegging av kampanjer og større operasjoner er som tidligere nevnt en kontinuerlig prosess. Derfor blir sammenhengen mellom de planlagte operasjoner og mulige påfølgende operasjoner viktig å fokusere på under planleggingen. Basert på bedømmingen av utfallet av pågående operasjoner må den operative sjefen fortløpende raffinere sitt fokus i forhold til mulige kommende operasjoner.

Kampanjer og større operasjoner kan spenne over et vidt spekter av situasjoner, fra raskt oppstående operasjoner med begrenset målsetting, til langvarige operasjoner med bred deltagelse av ulike enheter. Planlegging, doktriner, taktikk, teknikk og prosedyrer må derfor tilgodese denne store variasjonen av potensielle scenarioer, og skal gi JFC et fleksibelt utvalg av kapasiteter og muligheter for å organisere styrker, planlegge og gjennomføre operasjoner. På lik linje med all annen planlegging av fellesoperasjoner tar planleggingen av kampanjer sitt utgangspunkt i en kontinuerlig bedømningsprosess. Denne karakteriseres av et behov for å planlegge sammenhengende, samtidige og sekvensielle operasjoner som et middel for å oppnå de fastsatte strategiske målsettinger. *Kampanjeplanlegging er like mye en måte å tenke krigføring på som det er et planleggingsverktøy.*²⁷

Det som gjør kampanjeplaner unike i forhold til andre planer er *størrelsen, kompleksiteten, og den forventede varigheten* på de militære innsatsene. De ulike operasjonene synkroniseres og integreres gjennom å:

- utforme målsettinger,
- fastsette kommandoforhold mellom de ulike underordnede kommandoene,
- beskrive operasjonskonsepter og utholdenhet,
- samordne operasjoner i tid, rom og hensikt,
- tildele oppdrag,
- organisere styrkesammensetninger, og
- synkronisere og integrere luft-, bakke-, sjø-, rom-, informasjons- og spesialoperasjoner.

Kampanjeplanen danner utgangspunktet for de underlydende nivåers utvikling av egne kampanjeplaner, og i tidskritiske og usikre situasjoner som rammen for utvikling av operasjonsplaner for enkelte faser i kampanjen. Selv om det normalt kun er regionale sjefer og fellesoperative sjefer som utarbeider kampanjeplaner, kan det i enkelte tilfeller også være nødvendig at JTFCere planlegger og gjennomfører slike militære innsatser. Dette kan skje i de tilfeller hvor oppdraget tilsier militære operasjoner med omfattende styrkedeltagelse, stor kompleksitet og lang varighet.

For å understøtte den utpekte regionale sjefen (*Force Commander*) i hans gjennomføring, utarbeider de andre regionale sjefer sine planer i tråd med dennes kampanjeplan. Understøttende

²⁷ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 3, s. III-4 – III-7.

sjefers planer skal normalt muliggjøre ytterligere styrkeoppbygging og styrketilvekst over tiden, logistikk og kommunikasjon. Mer konkret omfatter de direkte operasjoner som f. eks operasjoner der bruk av atomvåpen vurderes, mobilisering, deployerings- og redeployeringsoperasjoner, styrkebeskyttelse og logistikkoperasjoner, i tillegg til planer for oppbygging og innsetting av andre nasjonale ressurser i andre krigsteater. Et eksempel som godt illustrerer dette var operasjonene *Desert Shield* og *Desert Storm* i 1991, hvor sjefen for U.S. Central Command ble utpekt som støttet sjef og de fleste andre regionale sjefer fikk en understøttende rolle.²⁸

Et sentralt element i JFCs utvikling av kampanjer og større operasjoner er **operasjonskunst**. Doktrinen definerer operasjonskunst som innsetting av militære styrker for å oppnå strategiske og/eller operative målsettinger gjennom å utforme, organisere, integrere og gjennomføre strategier, kampanjer, større operasjoner og slag. Operasjonskunsten omformer JFCs strategi til en operativ design, og i sin ytterste konsekvens taktiske handlinger, gjennom å integrere viktige aktiviteter på alle krigføringsnivåer. På denne måten blir ikke operasjonskunsten bare et viktig element under planleggingen, men like mye et verktøy for å styre gjennomføringen.²⁹ Videre fastholder doktrinen at operasjonskunsten alltid må samsvare med de fastsatte strategiske retningslinjer og føringer. Innholdet, det vil si de faktorer som innbefattes i dette begrepet, er i følge doktrinen:

- synergi,
- samtidighet og dybde,
- antagelser,
- balanse,
- overlegenhet,
- timing og tempo,
- operativ rekkevidde og tilnærming,
- styrker og funksjoner,
- rekkefølgen og samordning mellom ulike operasjoner,
- tyngdepunkter,
- direkte eller indirekte tilnærming,
- avgjørende punkter,
- kulminasjonspunkt, og
- avslutning.

De ulike faktorene som inngår i operasjonskunsten utgjør basisen for alle planer og ordre, og fastsetter hvilke betingelser som må oppnås for at de militære innsatsene skal bli vellykkede. JFCs initiale ordre (*The Initial Plan*) tilkjenner sjefens intensjon (*Commanders Intent*), operasjonskonseptet, og de ulike underordnede avdelingens initiale oppdrag. Denne innledende planen skal tillate størst mulig operativ og taktisk handlingsfrihet for de underlydende sjefer. Samtidig skal den være fleksibel slik at den tillater sjefer å ta initiativ og utnytte muligheter i samsvar med sjefens intensjon. Gjennom dette muliggjøres rask og korrekt beslutningsfatning under gjennomføringen av operasjoner. I tillegg til at den initiale planen bestemmer hvordan de

²⁸ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 3, s. III-7 – III-9.

²⁹ Ibid, kapittel 3, s. III-9 – III-11.

pågående operasjonene skal gjennomføres, fastsetter den også betingelser for de kommende operasjoner. Når operative sjefer planlegger operasjoner må de aldri glemme at militære innsatser alltid gir en psykologisk virkning og effekt på de involverte aktører, både egne, nøytrale og fiendtlige. Derfor skal understøttende psykologiske operasjoner (PSYOPS) og andre informasjonsoperasjoner utnyttes maksimalt for å redusere eller forsterke ønskede effekter. Andre sentrale elementer som doktrinen sier må analyseres under planleggingen er:

- oppdraget,
- sjefens intensjon,
- sjefens kritiske informasjonsbehov,
- operasjonskonseptet,
- målanalyse og utvelgelse (*targeting*),
- styrketilgjengelighet,
- fordeling av flyressurser,
- tiltak for å møte trusler fra fly og missiler,
- operasjoner i rommet,
- styrkebeskyttelse og operasjonssikkerhet,
- konsept for logistikk,
- miljøhensyn,
- konsept for C4,

og eventuelt andre situasjonsavhengige elementer som f. eks:

- ROE,
- gjenkjenning av egne styrker,
- risikohåndtering,
- stabsgjennomgang (*rehearsal*),
- informasjonsoperasjoner,
- avlednings- og skinnoperasjoner,
- psykologiske operasjoner,
- elektronisk krigføring,
- informasjon til sivilbefolkningen (*public affairs*), og
- sivilmilitært samarbeid.³⁰

³⁰ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 3, s. III-25 – III-41.

2.1.5 Fellesoperasjoner i krig

*Everything is simple in war, but the simplest thing is difficult.*³¹
Clausewitz; *On War*, 1812

Doktrinen påpeker at alle handlinger som JFC gjennomfører før krigshandlinger bryter ut på hver sin måte vil være med på å fastsette formen og innholdet i de kommende operasjoner. Viktige elementer i dette er:

- forberedelser i operasjonsområdet,
- isolering av motstanderen,
- fremføring for å oppnå operativ rekkevidde,
- spesialoperasjoner,
- egen styrkebeskyttelse og handlingsfrihet,
- kontroll av luftrommet, og
- kontinuerlig analyse av det fysiske operasjonsmiljøet.³²

I den videre redegjørelsen vil jeg trekke ut de elementer som jeg mener er mest sentrale i denne fasen sett i forhold til oppgavens innretning og hensiktsformulering.

En analyse av hvilke **forberedelser som kreves i operasjonsområdet** (*preparing the operational area*) er et sentralt element i forberedelsene før en konflikt bryter ut. I henhold til doktrinens beskrivelse omfatter dette utstrakt bruk av etterretningsressurser for å få kjennskap til hvilke kapasiteter, intensjoner og ulike handlingsalternativer de ulike potensielle motstanderne har, og hvordan geografi, demografi, vær og kultur vil kunne påvirke de fremtidige militære innsatsene. I tillegg må det bringes klarhet i hvilken infrastruktur som eksisterer i operasjonsområdet, og hva som ytterligere kreves for at egne styrker kan settes inn. Mer konkret gir denne innhenting et grunnlag for fastsetting av motstanderens tyngdepunkt, og samtidig en dypere analyse av hans ulike kapasiteter, disposisjoner, intensjoner og mulige handlingsalternativer. I dette arbeidet støtter JFC seg på ulike nasjonale etterretningsbyråer og militære støtteorganisasjoner som f. eks *National Security Agency*, *Central Intelligence Agency*, *Defence Intelligence Agency* og *National Imagery and Mapping Agency*. For å muliggjøre effektiv informasjonsutveksling og riktig anvendelse av den tilgjengelige informasjonen, anvender JFC fast utpekt forbindelsespersonell (*liaison personnel*). Å forberede operasjonsområdet innebærer også om mulig sammensetning og samtrening av de tiltenkte styrker. Øving og trening i fredstid er derfor en forutsetning for at styrker raskt kan settes inn og løse pålagte oppdrag direkte fra deployeringstidspunkt. På tilsvarende måte skal staber trenes i å planlegging og gjennomføre fellesoperasjoner. Andre forhold som doktrinen pålegges JFC i denne fasen er blant annet å opprettholde tilgang til det aktuelle operasjonsområdet, sikre en tidlig tilstedeværelse, etablering av fremskutte baser, legge grunnlaget for fremtidige forsyningslinjer (LOC) og samarbeide med allierte og/eller koalisjonspartnere. For å muliggjøre en enkel innsetting av styrker, og samtidig skape forutsetninger for utholdenhet gjennom rutiner for tilførsel av logistikk, bør JFC og hans stab innbefatte deltagere fra alle nasjonale og multinasjonale styrker.³³

³¹ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 2, s. IV-1.

³² Ibid, kapittel 4, s. IV-1.

³³ Ibid, kapittel 4, s. VI-1 – VI-2.

Om NCA tillater det er et annet viktig forhold i denne fasen å **isolere motstanderen** (*isolating the enemy*). Etter retningslinjer og godkjenning fra NCA iverksetter JFC en rekke ulike tiltak for å isolere motstanderen. Eksempler på dette kan være å splitte hans potensielle allierte og frata han mulighet for å operere i ”sikre” områder. Hensikten med dette er å frata motstanderen støtte i det internasjonale samfunn, og samtidig begrense hans mulighet for å samle sine stridskrefter. I denne prosessen kan NCA også pålegge JFC å understøtte diplomatiske, økonomiske og informasjonsrelaterte tiltak. For å isolere motstanderens hovedstyrke fra dens strategiske ledelse og støttende infrastruktur, søker JFC å avskjære transportnettverk og ødelegge ulike oppsetnings- og logistikkbasen. Til å forsterke effektene av disse operasjonene anvender JFC psykologiske operasjoner. Gjennom dette søker JFC å frata motstanderen både fysisk og psykisk støtte, og derigjennom skille den politiske ledelsen og de militære fra resten av befolkningen.³⁴

I enkelte tilfeller kan allerede tilstedeværende styrker i operasjonsområdet grupperes innenfor rekkevidde av motstanderens tyngdepunkter eller avgjørende punkter. I de tilfeller hvor dette ikke er mulig, eller når de tilstedeværende styrkene ikke alene er sterke nok til å oppnå den fastsatte målsettingen, må strategiske innsettingssystem benyttes for å utjevne styrkeforholdet og på sikt bygge opp ønsket styrkeoverlegenhet. En slik oppbygging vil omfatte **framføring av egne styrker for å oppnå operativ rekkevidde** (*movement to attain operational reach*). I slike tilfeller må JFC nøye vurdere om de planlagte strategiske forflytningene vil eskalere konflikten, eller om den kun vil ha en avskrekkende virkning på motstanderen.³⁵

I det stridigheter bryter ut skal JFC i henhold til doktrinen benytte alle tilgjengelige virkemidler i alle dimensjoner for å umiddelbart sjokkere, demoralisere og splitte motstanderen. Dette innebærer å ta initiativet og nekte motstanderen å realisere sine målsettinger, for derigjennom å skape en følelse av nederlag hos motstanderen. Viktige element å vurdere i denne sammenheng er i henhold til doktrinen styrkeinnsetting, hvordan oppnå overlegenhet i alle dimensjoner, angrep mot motstanderens tyngdepunkter, spesialoperasjoner og egen styrkebeskyttelse.³⁶

Hvordan **innsetting av styrker** (*force projection*) gjennomføres avhenger av flere ulike faktorer. Dersom de allerede tilstedeværende styrkene ikke er tilstrekkelig for å avslutte stridighetene, må ytterligere styrker tilføres så raskt som mulig. Dette kan skje fra allerede etablerte fremskutte baser nære krigsteateret, eller direkte fra hjemmebasen ved hjelp av strategisk løftekapasitet. I og med at den fellesoperative styrken er sårbar under overførings- og etableringsfasen, må JFC nøye vurdere hvordan han best kan beskytte og gruppere sine styrker for tidlig å kunne oppnå avgjørende fordeler i forhold til motstanderens styrker. I denne kritiske fasen er det helt avgjørende at den fellesoperative styrkens ulike kapasiteter utnyttes. For eksempel vil de maritime styrkene innledningsvis spille en avgjørende rolle for å sikre nødvendige havnefasiliteter, som deretter vil anvendes som innføringspunkt for øvrige styrker og logistikk. Under hele dette hendelsesforløpet skal flystyrker forsvare landsetningsstedet, og så tidlig som mulig starte bekjempning av motstanderens avgjørende punkter. For at dette skal være mulig må alle styrker være forberedt og klare for å oppta strid umiddelbart fra de settes på land. Dersom krisens karakter ikke krever en hurtig innsetting av styrker vil styrkeinnsettingen gjennomføres etter andre prosedyrer. I slike tilfeller vil JFC bygge opp styrker over tiden, trene, utdanne og akklimatisere styrkene, og ellers skape de forutsetninger som er nødvendige for å kunne gjennomføre vellykkede operasjoner. Under overførings- og etableringsfasen vil ofte egne styrker og tilføringshavner utgjøre egne tyngdepunkter. Derfor må JFC tidlig innsette styrker som har nok organiske kampkraft og utholdenhet for å beskytte tilføringen av personell og

³⁴ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 4, s. VI-2.

³⁵ Ibid, kapittel 4, s. VI-3.

³⁶ Ibid, kapittel 4, s. VI-3.

materiell. For å muliggjøre fortløpende analyser av situasjonen, nødvendig beslutningsfatning og innledende operasjoner, må slike tidlig innsatte styrker understøttes av nødvendig C2-kapasiteter. I tillegg vil det være behov for omfattende liasonering og kommunikasjon til andre allierte og/eller koalisjonspartnere.³⁷

Med **overlegenhet i alle dimensjoner** (*dimensional superiority*) forstås i denne sammenheng den samlede effekten av å beherske luft-, land-, sjø-, rom-, elektromagnetisk- og informasjonsdomenet. På denne måten vil egne styrker kunne gjennomføre fellesoperasjoner uten at motstanderen kan gjennomføre effektive mottiltak. For å oppnå dette må JFC og alle hans tilgjengelige styrker ta initiativet fra første stund. Normalt vil JFCs innledende operasjoner ha til hensikt å etablere overlegenhet i luften og på havet. Så snart luftoverlegenhet er oppnådd vil egne styrker kunne gjennomføre operasjoner uten fare for å bli påvirket av fly- eller missilangrep fra motstanderen. På tilsvarende vis vil overlegenhet på havet tillate hurtig tilførsel av personell, materiell og forsyninger. Videre sier doktrinen at beherskelse av rommet, det elektromagnetiske domenet og informasjonsdomenet også er viktige elementer for å lykkes med gjennomføringen av en fellesoperasjon. Gjennom å beherske rommet får JFC ubegrenset tilgang til kommunikasjons-, vær- og etterretningssatellitter, og en enerett på det elektromagnetiske domenet og informasjonsdomenet vil muliggjøre reduksjon av motstandens C2 og informasjonsoperasjoner. I sum vil alt dette øke JFCs evne til å forstå motstandens intensjoner, hans kapasiteter og handlinger. Samtidig vil det gi han mulighet til å påvirke befolkningens holdninger og forståelse av de pågående operasjoner.³⁸

Dersom det er mulig skal egne styrker så tidlig som mulig **angripe motstanderens identifiserte tyngdepunkter** (*attack of enemy centers of gravity*). Gjennom å tidlig svekke eller ødelegge disse vil JFC kunne oppnå avgjørende fordeler. Slike innsatser kan gjennomføres med fly, missiler og land-, sjø- eller spesialstyrker. Selv om ikke slike angrep alene er tilstrekkelig for å ødelegge motstanderens tyngdepunkt, vil slike tidlige innsatser på dypet kunne paralisere og bryte samholdet hos motstanderen.³⁹

2.1.6 Tiltak for å skape utholdenhet i stridsoperasjoner

For å oppnå utholdenhet i de pågående operasjoner skal JFC søke å føre operasjonene i hele operasjonsområdet fulle bredde og dyp. I praksis betyr dette å benytte alle tilgjengelige fly-, bakke-, sjø-, rom- og spesialstyrker meste mulig samtidig, men med nøye gjennomtenkte kommando- og støtteforhold for å skape effektiv utnyttelse. Selv om prioritene mellom de ulike komponentene vil endres i takt med stridens gang, vil enkelte funksjoner som strategisk angrep, avskjæring på dypet og PSYOPS være kontinuerlige aktiviteter. På denne måten vil motstanderens moral og fysiske samhold gradvis svekkes, og motstanderen bringes nærmere sitt kulminasjonspunkt. I denne sammenheng sier doktrinen at følgende elementer må vurderes:

- forholdet mellom offensiv og defensiv,
- lineære og ikke-lineære operasjoner,
- luft-, bakke-, sjø-, rom- og informasjonsoverlegenhet,
- angrep mot motstanderens tyngdepunkter,
- manøver,
- avskjæring,

³⁷ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 4, s. VI-3 – VI-6.

³⁸ Ibid, kapittel 4, s. VI-5 – VI-6.

³⁹ Ibid, kapittel 4, s. VI-6.

- synkronisering og/eller integrering av manøver og avskjæring,
- felles ildgivning,
- utholdenhet, og
- stridsbedømming.⁴⁰

Jeg vil også her redegjøre for de elementer som jeg anser er mest sentrale i denne fasen sett i forhold til oppgavens innretning og hensiktsformulering.

Det første forholdet som doktrinen fokuserer på er **forholdet mellom offensive og defensive operasjoner** (*the relationship between offence and defence*). Normalt vil fellesoperasjoner inneholde elementer av dem begge. Selv om forsvar normalt er den sterkeste formen i krig, vil angrep være det som normalt skaper avgjørelse. For å nå de fastsatte målsettinger så raskt som mulig må derfor JFC så tidlig som mulig gjennomføre avgjørende offensive operasjoner. Selv om JFC gjennomfører operasjoner i hele operasjonsområdets bredde og dyp, må han i enkelte faser prioritere spesifikke områder eller funksjoner for å styrkeøkonomisere. Derfor vil enkelte styrker i en fellesoperasjon hvile, forsvare, etterforsyne og reorganisere, mens andre styrker fortsetter angrepet. På denne måten skaper defensive operasjoner forutsetninger for avgjørende offensive operasjoner.⁴¹

Da doktrinen i dette punktet ikke utdyper punktet om overlegenhet i alle dimensjoner videre i forhold til det som er redegjort for tidligere velger jeg ikke å ytterligere kommentere dette forholdet. Det som imidlertid doktrinen nå retter blikket på er forholdet mellom **lineære og ikke-lineære operasjoner** (*linear and nonlinear operations*). I takt med den teknologiske og doktrinelle utviklingen hevder doktrinen at de konvensjonelle styrkenes evne til å gjennomføre ikke-lineære operasjoner har økt i betydelig grad. Mer effektiv våpenvirkning, høyere tempo og operasjoner over et større dyp er resultatet av denne utviklingen. Lineær krigføring innebærer å føre operasjoner langs fastsatte operasjonslinjer og med klart definerte fremre linjer for egne styrker. Fokus i denne formen for krigføring ligger på å opprettholde landstyrkens posisjon i forhold til andre egne styrker. Med denne styrken som utgangspunkt kan egen sikkerhet forsterkes og sammendragning av kampkraft gjennomføres. I lineære krigføring blir sikring av bakre områder og egne forsyningslinjer prioritert høyt. Ikke-lineær krigføring innebærer å gjennomføre parallelt pågående operasjoner langs mangesidige operasjonslinjer fra utvalgte baser. I denne formen for krigføring orienterer styrkene i forhold til sine fastsatte mål, og mindre i forhold til andre egne styrker. For å oppnå beskyttelse fokuserer disse selvstendige styrkene mer på situasjonsforståelse, mobilitet og egen handlingsfrihet enn styrkekonsentrasjon. Derfor blir C4I, mobilitet og innovative logistikkmetoder avgjørende for å lykkes med denne formen for krigføring.⁴²

Neste punkt i doktrinens redegjørelse er **manøver**. I henhold til doktrinen er den overordnede hensikten med manøveren å sette sin motstander i en ufordelaktig posisjon. Derfor skal manøveren til egne luft-, land og sjøstyrker alltid søke å bryte motstanderens vilje til fortsatt kamp, og gjennom fleksible innsatser knekke hans styrkers moral og evne til å føre striden som effektive og koordinerte enheter. Dette innebærer kontroll på befolkningen, territoriet, viktige havområder og luftrom. Den fysiske kontrollen og ødeleggelsen søker å oppnå en psykologisk effekt hos motstanderen. Det eksisterer mange ulike metoder for å oppnå fordelaktige posisjoner. For eksempel kan maritime ekspedisjonsstyrker (*Naval Expeditionary Forces*), med tilhørende

⁴⁰ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 4, s. VI-7 – VI-8.

⁴¹ Ibid, kapittel 4, s. VI-8.

⁴² Ibid, kapittel 4, s. VI-8 – VI-9.

flystyrker, kryssermissiler og amfibiske angrepsstyrker, umiddelbart etter at den er innenfor operativ rekkevidde av motstanderens tyngdepunkter skape potensielle fordeler. De fellesoperative styrkenes evne til å manøvrere i forhold til motstanderens tyngdepunkter kan være avgjørende for utfallet av en kampanje eller større operasjoner. Manøver er midlet for å kraftsamle egen kampkraft mot identifiserte avgjørende punkter, for derigjennom å skape overraskelse, handlingslammelse og fysisk slagkraft. I tillegg vil den kunne forhindre virkninger av motstanderens innsatser med presisjonsstyrte våpen. For å oppnå vellykkede manøvrer kreves ikke bare *ild* og *bevegelse*, men også *tempo* og *allsidighet*. På strategisk nivå innebærer manøver å innsette og posisjonere styrker for tidlig å kunne igangsette kampanjer eller større operasjoner. Operativ manøver er de tiltak som JFC iverksetter for at taktiske slag kan gjennomføres på rett tid og sted, og innebærer normalt forflytninger av større styrker og deres logistikk fra utgangsgruppering frem til posisjoner hvorfra de er innenfor rekkevidde av de fastsatte operative mål. Alt av styrkeforflytninger innenfor det definerte operasjonsområdet benevnes normalt som taktiske manøvrer.⁴³

Et **strategisk angrep** (*joint strategic attack*) er en regional sjefs offensive handlinger mot viktige mål, både militære, politiske, økonomiske og andre, som er avgjørende for å oppnå NCAs eller den regionale sjefens strategiske målsettinger. Alle disse angrep som søker å svekke motstanderens vilje til å fortsette kampen kan være en del av kampanjeplanen, eller bli gjennomført etter spesielle retningslinjer fra NCA. Gjennom å bekjempe mål på denne måten kan strategiske målsettinger oppnås uten at operative mål først er sikret. Derfor skal alle komponenter som har strategisk angrepskapasitet anvendes for om mulig å oppnå denne effekten.⁴⁴

Et annet sentralt element i doktrinens redegjørelse på dette området er den fellesoperative styrkens evne til å gjennomføre *interdiction*⁴⁵. Gjennom å distrahere, splitte, forsinke eller ødelegge motstanderens bakkestyrker hevder doktrinen at *interdiction* er et av JFCs viktigste verktøy. I dette arbeidet er flykomponentsjefen (JFACC) den støttede sjef, og ansvarlig overfor JFC for all *air interdiction* innenfor hele JOA. De andre komponentsjefene er understøttende sjefer til JFACC, men ansvarer samtidig for all *interdiction* innenfor eget tildelt operasjonsområde. *Interdiction* kan gjennomføres av ulike enheter i den fellesoperative styrken, og få effekter både på strategisk, operativt og taktisk nivå. Luft-, land-, sjø- og spesialstyrker kan alle gjennomføre *interdiction* som integrerte deler i deres større og overordnede oppdrag.⁴⁶

For å belyse kompleksiteten i gjennomføringen av en fellesoperasjon fremhever doktrinen hvor viktig det er for JFC å **synkronisere og/eller integrere manøver og interdiction**. Dette hevder doktrinen er et av de mest dynamiske konseptene som JFC rår over. Manøver og *interdiction* skal i denne sammenheng ikke betraktes som separate operasjoner mot en definert motstander, men heller som komplementære operasjoner utformet for å oppnå JFCs mål med kampanjen. I dette ligger det at manøvrer med luft-, land- eller sjøstyrker kan gjennomføres for å bekjempe motstanderens bakkestyrker. Gjennom å integrere og synkronisere manøver og *interdiction* kan JFC skape et uoverkommelig dilemma for motstanderen. Dersom motstanderen forsøker å forhindre manøveren vil hans styrker bli påført store tap som et resultat av *interdiction-*

⁴³ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 4, s. VI-9 – VI-10.

⁴⁴ Ibid, kapittel 4, s. VI-13.

⁴⁵ “Interdiction is an action to divert, disrupt, delay or destroy the enemy’s surface military potential before it can be used effectively against friendly forces”, United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), Glossary, s. 10. I den videre redegjørelsen vil jeg benytte det engelske begrepet *interdiction*.

⁴⁶ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 4, s. VI-13.

operasjoner. På tilsvarende måte vil hans forsøk på å minske tapene av *interdiction*-operasjoner redusere hans evne til å motsette seg manøveren. På denne måten vil en synkronisering og integrering av denne typen av metoder skape synergi av JFCs innsatser, og derigjennom optimalisere styrkeforholdene på operativt nivå.

I ulike faser av en operasjon kan det oppstå motstridende ønsker og behov i forholdet mellom manøver og *interdiction*. Spesielt gjelder dette mellom JFACC og bakkekomponentsjefen (JFLCC). For å løse dette anvender JFC innarbeidede og fleksible kommandoforhold, og felles prosedyrer for målfastsettelse for å motvirke denne formen for friksjon. Andre sentrale element i denne bestrebelsen er hans uttalte målsettinger, hans intensjon og prioriteringer, som alle er med på å klarlegge og skape forståelse for hvilken visjon som skal oppnås. Som tidligere nevnt kan *interdiction*-operasjoner gjennomføres i hele operasjonsområdet. *Interdiction* langt inne på dypet av motstanderen kan umiddelbart få strategiske og operative effekter, men anvendelse av ressurser til dette kan i sin tur forsinke innsatser med land- og sjøstyrker. Derfor må JFC nøye avveie fordeler og ulemper med denne typen av operasjoner gjennom hele kampanjen. For å unngå *blue-on-blue*, dvs bli et offer for egen ildgivning, og samtidig skape forutsetninger for effektiv utnyttelse av tildelte ressurser, må en støttet sjef alltid formulere en tydelig intensjon for sammenhengen mellom manøver og *interdiction* innenfor sitt tildelte operasjonsområde. Hva han ønsker å oppnå med de ulike innsatsene vil deretter være styrende for hvordan de understøttende sjefer planlegger og gjennomfører sine operasjoner for å hjelpe han i å oppnå sine målsettinger. Under alle faser av kampanjen må JFC være oppmerksom på, og om nødvendig prioritere, de forhold som direkte påvirker hans styrkers mulighet for å manøvrere. I tillegg til å følge de normale rutiner for målfastsettelse, må JFC fastsette nødvendige prosedyrer som sikrer at land- og sjøstyrkene kan identifisere mål for *interdiction* som ligger utenfor deres rekkevidde, og som direkte vil påvirke deres evne til å manøvrere dersom de ikke blir bekjempet.⁴⁷

I denne sammenheng vektlegger doktrinen videre hvor viktig det er å gjennomføre **felles ildgivning** (*joint fire*). Felles ildgivning defineres som den koordinerte ildgivning som utføres mot et felles mål av to eller flere komponenter i den fellesoperative styrken. Denne ildgivningen har til hensikt å skape forutsetninger for at egne luft-, land-, sjø-, amfibie- og spesialstyrker kan forflytte seg, manøvrere og kontrollere territorium, befolkningen, luftrommet eller et spesifikt havområde. Normalt leveres denne typen av ild som *close air support* (CAS) fra ulike flyenheter, skipsartilleri fra ulike marinefartøy, landbasert artilleri, bombekastere, kanoner og missiler, i tillegg til ikke-dødelig ild i form av elektronisk krigføring (EW).⁴⁸ For å koordinere ildgivning mot et eller flere mål fra ulike luft-, bakke- og sjøbaserte system, anvender JFC ulike ildkoordineringslinjer (FSCL - *fire support coordination lines*). Før en styrke angriper et mål utenfor FSCL må ansvarlig sjef informere alle involverte enheter for å unngå å bli beskyttet av egne. I denne sammenheng hviler et spesielt ansvar på sjefene for luft-, bakke- og spesialoperasjoner når det gjelder å koordinere innsatser fremfor FSCL. Om det ikke er fastsatt en FSCL skal all luft-til-bakke og bakkestrid kontrolleres av ansvarlig operativ sjef for land- eller amfibiestyrker i det aktuelle området. Når FSCL fastsettes er det viktig å være bevisst at plasseringen av denne ikke blir til hinder for det operative tempo. På tilsvarende måte får den ikke plasseres så langt frem at den blir til et hinder for effektiv utnyttelse av *air interdiction* eller hurtige angrep mot motstanderens styrker. Evnen til å gjennomføre effektiv ildstøttekoordinering avhenger av tre forhold; *målutvelgelse*, *C2* og *tilgjengelige angrepsressurser*. Ved å synkronisere og integrere disse funksjonene søker JFC å oppnå økt effekt og utnyttelse av sine tilgjengelige

⁴⁷ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 4, s. VI-13 – VI-16.

⁴⁸ Ibid, kapittel 4, s. VI-16 –VI-17.

ressurser. Koordineringsprosessen må være kontinuerlig og fleksibel slik at den muliggjør hurtig innsetting av styrker i forhold til forandringer på det dynamiske stridsfeltet.⁴⁹

2.1.7 Sammenfatning av JP 3-0 og valg av empiriske indikatorer

Som jeg nevnte innledningsvis så er *Doctrine for Joint Operations* et svært omfattende dokument, og omhandler alt fra amerikansk nasjonal sikkerhetsstrategi til hvordan å lykkes med militære innsatser i MOOTW. Ut i fra doktrinens struktur og beskrivelse er det vanskelig å identifisere om noen elementer under gjennomføring av kampanjer eller operasjoner er sett på som viktigere eller har høyere prioritet enn andre. På flere steder i teksten kan en for eksempel lese; “..this is the key characteristic of the American way of war...”⁵⁰ og “..the centerpiece of operational art...”⁵¹. Ut i fra doktrinen alene er det derfor ikke enkelt å trekke ut hva som er de mest sentrale elementene under gjennomføringen av en fellesoperasjon.

For å skape et riktig utvalg for min påfølgende analyse velger jeg derfor å gå tilbake til hensikten med oppgaven; “... å undersøke i hvilken grad den fellesoperative tankegangen (jointness) er retningsgivende for dagens amerikanske doktriner, og i hvilken grad denne også er styrende for gjennomføringen av militære operasjoner”. For å finne svaret på dette må de utvalgte indikatorer derfor synliggjøre kompleksiteten i gjennomføringen av fellesoperasjoner. Spesielt interessant blir det dersom de kan synliggjøre behovet for samordning og disiplin mellom de to forsvarsgrenene, på områder der de kan ha motstridende interesser. På dette grunnlag, i tillegg til det som jeg anser best belyser min videre analyse og diskusjon i forhold til oppgavens hensikt og medfølgende spørsmålsstillinger, har jeg kommet frem til følgende tre empiriske indikatorer:

1) Overlegenhet i alle dimensjoner.

Dette er nok den faktoren som best illustrerer den fellesoperative tankegangen. For å oppnå dette må JFC og hans underlydende sjefer samordne sine innsatser i tid, rom og hensikt. Uten en slik samordning vil innsatser i en dimensjon kunne få liten effekt på det endelige utfallet, da kompleksiteten på dagens militære operasjoner i forhold til å bryte motstanderens motstandsvilje ofte krever koordinerte flerdimensjonale innsatser.

2) Synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction*.

Denne faktoren er også med på å fremvise kompleksiteten og utfordringene ved gjennomføringen av fellesoperasjoner. For å oppnå full utnyttelse av alle tilgjengelige ressurser, og derigjennom øke effekten av egne innsatser, krever dagens militære operasjoner større grad av samordning og integrering enn synkronisering og segregering. Etter min mening er det et klart skille mellom synkronisering og integrering. Med det første forstås arrangering av militære innsatser i tid, rom og hensikt, mens det andre relaterer seg til arrangering av innsatser for å skape en samhandlende militær styrke som ivaretar helheten i operasjonen. Selv om synkronisering i sin enkleste form handler om å skille ulike styrker i tid og rom for å unngå *blue-on-blue*, vil det i de fleste situasjoner være ønskelig med mer samordning og integrering for å utnytte JFCs til tider begrensede ressurser. Synkronisering foregår mest nedenfra og opp, mens integrering starter med en samordnet plan på toppen som binder sammen aktiviteter nedover på alle nivå i organisasjonen. Synkroniseringen blir av dette et godt middel for å samordne taktiske aktiviteter på marken, mens integreringen mer fremstår som et middel for å samordne innsatser på det operative nivå. Derfor vil det trolig alltid være motstridende interesser på dette området mellom spesielt landkomponenten og luftkomponenten, både når det gjelder doktrinelle innretningen og under gjennomføring av fellesoperasjoner.

⁴⁹ United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 3, s. III-42 – III-44.

⁵⁰ Ibid, kapittel III, s. III-11.

⁵¹ Ibid, kapittel III, s. III-14.

3) Lineære og ikke-lineære operasjoner.

Som jeg beskrev tidligere så har den teknologiske og doktrinelle utviklingen av de konvensjonelle styrkenes evne til å gjennomføre ikke-lineære operasjoner betydelig økt de siste årene. Mer effektiv våpenvirkning, høyere tempo og operasjoner over et større dyp er resultatet av dette. På et slikt stridsfelt er det ikke mulig å kun tenke endimensjonalt, noe som i stor grad har vært vanlig innenfor landstridskreftene. På tilsvarende måte har flystridskreftene tradisjonelt gjennomført operasjoner i en mer flytende dimensjon der det ikke eksisterer synlige grenser. Det er først i de tilfeller der de støtter pågående bakkeoperasjoner at de må ta spesielle hensyn til definerte linjer og synlige grenser mellom egne bakkestyrker. På denne måten blir også denne faktoren av stor interesse når en skal undersøke doktrinenes innretning, da denne også kan påvise områder hvor de to forsvarsgrenene kan ha motstridende interesser.

2.2 Analyse av U.S. Armys *Field Manual 3-0 – Operations*

Når en starter å lese doktrinen så ser en raskt at det er flere forhold som skiller denne fra den fellesoperative doktrinen. For det første så er struktur og innholdsfortegnelsen annerledes oppbygd. Av dette blir den sammenlignende analysen noe mer omfattende, da mine utvalgte empiriske indikatorer behandles på flere ulike steder i doktrinen. For det andre så fokuserer doktrinen klart mer på det taktiske nivå enn på det operative. Den fellesoperative doktrinen tar sitt naturlige utgangspunkt i JFC, mens hærdoctrinen legger hovedfokus på *Land Component Commander (LCC)*⁵². Dette innebærer imidlertid ikke at det fellesoperative nivået og gjennomføring av fellesoperasjoner ikke behandles, men at beskrivningen tar sitt utgangspunkt i hærkomponentens rolle som del av en fellesoperativ styrke. Det er også verdt å merke seg at denne doktrinen er datert 14. juni 2001, noe som betyr at den er utgitt bare uker før den fellesoperative doktrinen. I hvilken grad utarbeidelsen av disse to doktrinene var et koordinert og integrert arbeid er vanskelig å fastslå, men at det har vært en viss grad av samhandling fremkommer tydelig av teksten. Selv om *Field Manual 3-0 (FM 3-0)* ikke direkte henviser til JP 3-0, så er det på flere steder i doktrinen henvisninger til andre dokumenter i JP 3-serien. Et eksempel på dette er punktet om *Fire Support Coordination*, der det henvises til JP 3-09 for ytterligere informasjon om synkronisering av ilden fra land- og sjøstridskrefter.⁵³

2.2.1 Synet på fellesoperasjoner

Doktrinen definerer fellesoperasjoner til å være militære innsatser som blir gjennomført av styrker fra to eller flere forsvarsgrener under ledelse av en utpekt operativ styrkesjef. Landoperasjoner og fellesoperasjoner er gjensidig avhengig av hverandre, og landoperasjoner i sin natur er tilpasset fellesoperasjoner. Effektiv integrering krever ikke felles kommando på alle nivå, men krever en forståelse for hvordan en oppnår synergi med fellesoperative styrker på alle kommandonivå. Det er kombinasjonen av mangesidige og ulike fellesoperative kapasiteter som sammen gjør at den militære slagkraften blir sterkere enn summen av de enkelte delene.⁵⁴

2.2.2 Overlegenhet i alle dimensjoner

Under punktet *The Unified Action Dimension* beskriver doktrinen hvordan landstyrkene, som del av en integrert og interoperabel fellesoperative styrke, oppnår overlegenhet i ulike dimensjoner. Innsatsen og betydningen av landstyrkenes innsatser vil i stor grad avhenge av type konflikt og fase i kampanjen. For å oppnå ønsket om overlegenhet i alle dimensjoner synkronisere JFC

⁵² United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), kapittel 1, pkt 1-4.

⁵³ Ibid, kapittel 2, pkt 2-69.

⁵⁴ Ibid, kapittel 2, pkt 2-16.

innsatsene fra de ulike komponentene, og skaper forutsetninger for at de ulike styrkene oppnår sine målsettinger.⁵⁵

I denne sammenheng fremhever doktrinen at landstyrkene fortsatt utgjør den sentrale aktør i alle typer av militære konflikter, og at det derfor er avgjørende å oppnå **overlegenhet på bakken**. For å oppnå en avgjørelse må motstanderens styrker i de aller fleste tilfeller ødelegges eller bekjempes, og landområder besettes for å svekke hans effektivitet og vilje til fortsatt motstand. Landoperasjoner omfatter kontinuerlig kontakt med motstanderens styrker innenfor tildelt operasjonsområde, og innebærer parallelle og sekvensielle innsatser for å ta kontroll på viktig terreng. Dette innebærer å benytte en kombinasjon av manøver, ild og andre nødvendige elementer inntil motstanderen er beseiret eller ødelagt.⁵⁶

Videre fokuserer doktrinen på viktigheten av å oppnå **overlegenhet i informasjonsdimensjonen**. I henhold til doktrinen gjennomføres dagens militære operasjoner i et miljø der flyten av informasjon til stor del ligger utenfor militær kontroll. Samtlige statlige og ikke-statlige aktører utnytter dette miljøet for å samle, behandle og spre sin informasjon. Gjennom media påvirkes befolkningsopinionen av realtidsrapporteringer, og denne vil i mange tilfeller kunne endre synet på konflikts legitimitet. Historisk har overlegenhet i informasjonsdomenet vært sterkt medvirkende for vellykkede amerikanske militære operasjoner. Denne overlegenheten har gjort dem i stand til å se først, forstå den aktuelle situasjonen raskere og mer korrekt, og derigjennom agere raskere enn sine motstandere. Gjennom god synkronisering av etterretninger, overvåkning og rekognosering (ISR), informasjonshåndtering (IM) og informasjonsoperasjoner (IO), oppnår egne styrker en operativ fordel som kan utnyttes for å ta og holde initiativet. Effektive ISR- og IM-operasjoner muliggjør identifisering og innsamling av den informasjonen som de operative sjefene har behov for, og deretter fordeler den til de som har behov for den. Overlegenhet i informasjonsdimensjonen gir JFC og hans underlagte sjefer mulighet for å motta kvalitativ og tidsriktig informasjon, som i sin tur muliggjør bedre beslutninger og hurtigere handlinger enn sin motstander. Gjennom å hurtig fordele nåtidsinformasjon blant alle involverte enheter muliggjøres synkronisering, og underordnede sjefer får mulighet til å utøve initiativ.⁵⁷

Det siste forholdet som doktrinen behandler i denne sammenhengen er **overlegenhet i teknologidimensjonen**. I alle moderne operasjoner må de amerikanske styrkene forvente at motstanderen besitter en viss mengde av avanserte våpen. Dette kan innbefatte alt fra Internett til masseødeleggelsesvåpen (WMD), i tillegg til informasjonsbasert teknologi og kapasiteter som satellittinformasjon, nattkapasitet og ulike typer av presisjonsvåpen. Disse kan alene eller samlet utgjøre en eller annen form for asymmetrisk trussel, noe som må være dimensjonerende for gjennomføringen av *Intelligence Preparation of the Battle Space* (IPB). Egen operativ suksess avhenger i stor grad av evnen til å identifisere motstanderens styrker og svakheter, hans intensjoner og hans mulige fremtidige handlingsalternativer.⁵⁸

I tillegg fremhever doktrinen viktigheten av å **samordne alle innsatser** i en fellesoperasjon mot identifiserte avgjørende punkter hos motstanderen slik at disse kan utnyttes til egen fordel. På denne måten kan JFC oppnå en hurtig systemkollaps hos motstanderen. En slik samordning vil normalt kreve innsatser fra en eller flere komponenter i den fellesoperative styrken. Høyt operativt tempo og offensive informasjonsoperasjoner samordnet med innsatser med dødelige

⁵⁵ United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), kapittel 1, pkt 1-32 – 1-33.

⁵⁶ Ibid, kapittel 1, pkt 1-36.

⁵⁷ Ibid, kapittel 1, pkt 1-37 – 1-38.

⁵⁸ Ibid, kapittel 1, pkt 1-39 – 1-43.

våpen vil sammen svekke eller ødelegge motstanderens C2, og samtidig skape forutsetninger for informasjonsoverlegenhet.⁵⁹

2.2.3 Synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction*

Hærdoktrinen behandler temaet synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction* på flere ulike steder. Elementer av dette beskrives første gang under punktet *Consideration for Unified Action*, der det først og fremst redegjøres for samordning mellom målvalg (*targeting*), koordinering av tung ildstøtte, og luft- og rakettforsvar. For å skape effektiv ressursutnyttning involverer JFC de ulike komponentene i *targeting*-prosessen. Gjennom å utarbeide felles retningslinjer for fastsetting av mål, kontinuerlig oppdatere den felles utarbeidede mållisten, og fordele tilgjengelig målinformasjon skapes innsikt og forutsetninger for effektiv utnyttelse av ISTAR og bekjempningssystemer på alle krigføringsnivå. Innenfor sitt tildelte AOR fastsetter JFC egne operasjonsområder (AO) for sine underlydende sjef. I dette området blir den operative sjefen understøttet sjef, og ansvarer for å synkronisere all manøver, ild og *interdiction*-operasjoner. Dette innebærer at de kontinuerlig må prioritere mål i forhold til hvilke effekter som skal oppnås og tidspunkt for bekjempning. En stor utfordring for JFC i denne sammenheng er å skape samordning og synergi mellom de ulike operasjonsområdene. I sin søken etter å oppnå maksimal utnyttelse av tilgjengelige ressurser må han derfor prioritere mellom parallelt pågående operasjoner. Samtidig må han gi nødvendige retningslinjer for koordinering mellom operative sjefer på bakken og de som understøtter operasjoner i hele AOR. Eksempel på dette kan være innsatser med fly mot mål som ligger innenfor en landoperativ sjefs operasjonsområde.

Videre fremhever doktrinen at alle operative sjefer for landstyrker til enhver tid må være klar over hvilket enormt potensial som ligger i å synkronisere manøver med *interdiction*-operasjoner. Derfor er det viktig at de forstår sammenhengen mellom operasjoner i eget operasjonsområde og de fellesoperasjoner som foregår utenfor. Gjennom å foreslå kombinasjoner av manøver og *interdiction* i og utenfor eget operasjonsområde er de med på å skape et voksende dilemma for motstanderen. Landoperative sjefer må også forstå den store operative rekkevidden og den fleksibilitet som enhetlige flyinnsatser har. Derfor vil de når det er nødvendig understøtte flykomponentens *air interdiction* utenfor eget operasjonsområde med egne kapasiteter som har operativ rekkevidde.

Doktrinen hevder videre at integrering av felles tung ildgivning forutsetter en innarbeidet forståelse og etterlevelse av fastsatte kontrolltiltak for manøver og ildkoordineringstiltak (FSCM). For å sikre tidsriktig og effektiv ildgivning fastsetter JFC tidlig slike kontrolltiltak og FSCM. På tilsvarende måte etablerer operative land- og marinesjefer ildkoordineringslinjer innenfor sine operasjonsområder for å underlette pågående og fremtidige operasjoner, og samtidig beskytte egne styrker. Disse FSCL etableres og justeres i samråd med overordnede, sideordnede og underordnede sjefer. På denne måten kan oppdukkende mål fortløpende bekjempes uten at ytterligere koordinering er nødvendig. Dersom det skal gjennomføres bekjempning av mål som ligger utenfor FSCL hviler det et spesielt koordineringsansvar på sjefer for luft, land og spesialstyrker. I denne sammenheng er det viktig at før en styrke angriper mål utenfor FSCL må ansvarlig sjef i god tid informere alle involverte enheter, slik at tiltak for å unngå *blue-on-blue* kan iverksettes både i luften og på bakken. Om det ikke er fastsatt en FSCL skal all luft-til-bakke og bakkestrid kontrolleres av ansvarlig operativ sjef for land- eller amfibiestyrker i det aktuelle området. For eksempel skal alle flyinnsatser innenfor FSCL, både nærstøtte (*close air support*) og *air interdiction*, være under kontroll og direkte ledelse av *forward air controller* (FAC) eller *tactical air control parties* (TACP) for å sikre nødvendig

⁵⁹ United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), kapittel 6, pkt 6-58.

sikkerhetsavstander fra målet til egne enheter. Det er viktig å være klar over at FSCL ikke er faste grenser, og at disse tas bort så snart den støttede operative sjef finner dette fordelaktig.⁶⁰

I doktrinen fastslås det at manøver og ild er to vesentlig fremgangsfaktorer for å lykkes under gjennomføringen av landoperasjoner. Gjennom sin manøver søker landstyrkene å påføre motstanderen et endelig nederlag. Enten ved et direkte angrep mot hans tyngdepunkt, eller om nødvendig via identifiserte avgjørende punkter. I denne sammenheng omfatter manøver mer enn bare anvendelsen av ild og bevegelse; den søker en total ødeleggelse av motstanderens operative design. For å oppnå dette må operasjonsplanen være djerv og dristig, og utførelsen hensynsløs. Gjennom manøver skal egne styrker søke å unngå motstanderens mest potente styrker i ugunstige situasjoner, og heller engasjere disse på tidspunkter og steder som gir egne relative fordeler. På denne måten skaper og blottlegger manøveren motstanderens sårbarheter for bekjempning med egne målrettede innsatser. I dagens militære operasjoner har presisjonsvåpen stor betydning for den operativ og taktisk manøveren. Moderne våpensystemer er nå så treffsikre at de tillater selektiv målbekjempelse. På denne måten unngår JFC å bruke mye tid og store innsatser av fly og indirekte ild for å forme stridsfeltet. Uten lang tids forutgående forbekjempning av motstanderens posisjoner kan JFC hurtigere iverksette avgjørende landoperasjoner. På denne måten hindrer han at motstanderen får mulighet til å reorganisere og ta initiativet. Derfor er det avgjørende viktig at JFC nøye balanserer formingsoperasjoner i forhold til hva som er nødvendig for å lykkes med sine påfølgende avgjørende operasjoner.⁶¹

2.2.4 Lineære og ikke-lineære operasjoner

Temaet lineære og ikke-lineære operasjoner blir beskrevet på flere steder i doktrinen. Første gang det blir behandlet er under punktet om operasjonsdesign, hvor begrepet innledningsvis defineres. Her fremkommer det at ikke-lineære operasjoner i dag er mer vanlig en lineære, og at disse kan forekomme i alle typer av militære operasjoner. I ikke-lineære operasjoner manøvrerer avdelinger mer eller mindre fritt innenfor AO, og orienterer etter tildelte og identifiserte mål i stedet for grenser og andre egne styrkers posisjoner. I tillegg fokuseres ikke-lineære operasjoner rundt mangesidige avgjørende punkter som, om de blir oppnådd, vil kunne føre til sammenbrudd hos motstanderen. Denne typen av operasjoner føres langs mangesidige geografiske eller logiske operasjonslinjer, eller i en kombinasjon av de to. For å kunne paralysere og sjokkere motstanderens styrker og sjefer krever denne typen av operasjoner en god situasjonsforståelse i direkte kombinasjon med presisjonsild og hurtige manøvrer. I lineære operasjoner er grenser og manøver i forhold til andre egne styrker mer avgjørende. Her gjennomføres bekjempning av motstanderens styrker samordnet med naboavdelinger, og manøveren begrenses ofte av egne fremre linjer (FLOT - *forward lines of own troops*). Dersom JFC mangler nødvendig informasjon, og hans styrker er tallmessig underlegne sin motstander, vil han trolig anvende et mer lineært operasjonsmønster. Også i situasjoner der motstanderen er organisert med echelonner på dypet, og der trusler mot egne forsyningslinjer begrenser egne styrkers handlingsfrihet, kan denne tilnærmingen være å foretrekke. På denne måten vil JFC lettere kunne kraftsamle og synkronisere innsatser fra egne styrker. Doktrinen understreker at lineære og ikke-lineære operasjoner ikke ekskluderer hverandre, men anvendes gjerne i en gunstig kombinasjon. Egne styrker i forhold til motstanderen og terrenget i det aktuelle operasjonsområdet er faktorer som er avgjørende for hvilken tilnærming JFC velger i den enkelte situasjon.

Gjennomføringen av fellesoperasjoner vil i henhold til hærdoctrinen kunne omfatte perioder med et ekstremt flytende og ikke-lineært stridsfelt, i kombinasjon med mer lineære innsatser. En landoperativ sjef vil kunne starte en operasjon med en kompakt og vel organisert styrke, og

⁶⁰ United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), kapittel 2, pkt 2-68 – 2-73.

⁶¹ Ibid, pkt 6-52 – 6-54.

deretter raskt gå over til mer ikke-lineære manøvrer mot fastsatte mål innenfor sitt tildelte operasjonsområde. I andre sammenhenger må styrkesjefen gjennomføre flere ulike angrep på dypet av motstanderens gruppering for å skape kaos og ta viktig terreng for deretter å holde, forsvare og forberede for nye offensive innsatser. Slike innsatser kan for eksempel gjennomføres ved at luftlande-, fallskjerm- og amfibiestyrker innledningsvis tar nøkkelterreng for videre operasjoner, samtidig som spesialstyrker tar og sikrer viktig infrastruktur i tilknytning til dette. Så snart luftlande- og amfibiestyrkene sikrer tatt terreng kan egne manøveravdelinger gjennomføre ikke-lineære operasjoner for å ende konflikten.⁶² Under gjennomføring av multinasjonale operasjoner vil JFC kunne komme i den situasjon at hans tilgjengelige styrker besitter svært ulikt teknologinivå og grad av interoperabilitet. Av denne grunn må han anvende de ulike styrkekomponentene på forskjellige måter. I enkelte tilfeller vil dette innebære at de multinasjonale styrkene gjennomfører mer statiske og lineære operasjoner, mens de amerikanske styrkene gjennomfører parallelle ikke-lineære manøvrer i dybden av motstanderens gruppering. Under pågående operasjoner må JFC og hans underordnede operative sjefer fortløpende vurdere hvilke kombinasjoner av lineære og ikke-lineære metoder som gir størst og ønsket effekt i den gjeldende situasjon. På denne måten vil stridsfeltet aldri være lineært og statisk, men skifte form i forhold til hvordan operasjonen utvikler seg.⁶³

2.2.5 Sammenfatning av hærdoctrinen FM 3-0

I store trekk sammenfaller doktrinen definisjon av fellesoperasjoner med den vi finner i JP 3-0. Doktrinen beskrivelse av begrepet overlegenhet i alle dimensjoner er derimot ikke like omfattende som den vi finner i den fellesoperative doktrinen. På dette området behandler den kun områdene overlegenhet på bakken, overlegenhet i informasjonsdimensjonen og overlegenhet i teknologidimensjonen. I tillegg fremhever den viktigheten av at JFC samordner alle innsatser mot motstanderens identifiserte avgjørende punkter. Videre behandler hærdoctrinen temaet synkronisering og/eller integrering av manøvrer og *interdiction* på flere ulike steder, og viktigheten av dette forholdet får stor plass i doktrinen. Under punktet *Consideration for Unified Action* beskrives samordningen mellom målfastsettelsen (*targeting*), koordineringen av tung ildstøtte og luft- og missilforsvar. En stor utfordring for JFC i denne sammenheng er i henhold til doktrinen å skape samordning og synergi mellom de ulike operasjonsområdene som den fellesoperative styrken opererer innenfor. Videre fremhever doktrinen at alle operative sjefer for landstyrker til enhver tid må være klar over hvilket enormt potensial som ligger i å synkronisere manøvrer med *interdiction*-operasjoner. For å sikre maksimal utnyttelse og nødvendig sikkerhetsavstander fra målet til egne enheter, skal *close air support* og *air interdiction* alltid være under kontroll og direkte ledelse av FAC eller TACP. På tilsvarende måte som den forrige indikatoren blir begrepet lineære og ikke-lineære operasjoner behandlet på flere ulike steder i dokumentet. Definisjonen av begrepene er i stort sammenfallende med den vi finner i JP 3-0. Gjennomføringen av fellesoperasjoner vil i henhold til hærdoctrinen kunne omfatte perioder med et ekstremt flytende og ikke-lineært stridsfelt, i kombinasjon med mer lineære innsatser. I tillegg sier den at JFC og hans underordnede operative sjefer under pågående operasjoner fortløpende må vurdere hvilke kombinasjoner av lineære og ikke-lineære metoder som gir størst og ønsket effekt i den gjeldende situasjon.

2.3 Analyse av U.S. Air Force' Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1

I innledningen slås det fast at dette er en operativ doktrine som har til hensikt å gi retningslinjer for hvordan ulike luft og rombaserte våpensystemer skal anvendes innenfor hele spekteret av militære operasjoner, fra atom eller konvensjonell krig til MOOTW og operasjoner i USA. I

⁶² United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), kapittel 6, pkt 6-52 – 6-54.

⁶³ Ibid, kapittel 6, pkt 6-55 – 6-57 og 6-60.

tillegg redegjør den for hvordan sjefer fra U.S. Air Force skal planlegge og gjennomføre sine tildelte oppgaver som operative sjefer for forsvarsgrensvise, fellesoperative eller multinasjonale styrker.⁶⁴ På tilsvarende måte som FM 3-0 så fokuserer denne doktrinen mest på hvordan forsvarsgrenens operative styrkesjef (JFACC) planlegger og gjennomfører sine operasjoner, men den har allikevel en klar innretning mot det operative nivå. Det er også verdt å merke seg at denne doktrinen ble utgitt 22. januar 2000, hvilket betyr at den er eldst av mine tre utvalgte doktriner, og at den også så dagens lys før terrorangrepene på USA i 2001 og OIF i 2003. En annen interessant observasjon er at det på doktrinen fremside fremgår at publikasjonen bare er et komplement til *Joint Publication 3-0; Doctrine for Joint Operations*.⁶⁵

2.3.1 Synet på fellesoperasjoner

Doktrinen fremfører ikke en egen definisjon på begrepet fellesoperasjoner. Den nøyer seg med et mer overordnet syn på hva JFCs kampanje krever for at den skal lykkes. For å oppnå de fastsatte nasjonale og multinasjonale målsettinger hevder doktrinen at dagens militære operasjoner krever at luft-, land-, sjø-, rom- og spesialoperasjoner integreres, og sammen med andre nasjonale og multinasjonale innsatser harmoniseres med diplomatiske, økonomiske og informasjonsmessige virkemidler.⁶⁶

2.3.2 Overlegenhet i alle dimensjoner

Innledningsvis definerer doktrinen begrepene **funksjon** (*function*), **effekt** (*effect*) og **oppdrag** (*mission*). Under redegjørelsen av funksjonsbegrepet omhandles de elementer som inngår i luftmakten. Disse er offensiv luftinnsatser (*counterair*), offensive rominnsatser (*counterspace*), offensive sjøinnsatser (*countersea*), offensive bakkeinnsatser (*counterland*), strategiske angrep (*strategic attack*) og offensive informasjonsinnsatser (*counterinformation*). Alle disse innsatsene skal på sin måte muliggjøre oppnåelse av overlegenhet i alle dimensjoner. Hvordan disse vil anvendes avhenger av situasjonen og hvilke effekter som skal oppnås. Om tiden tillater det vil eksempelvis offensive luftinnsatser innledningsvis benyttes for å oppnå effekten luftoverlegenhet, og offensive bakkeinnsatser for å oppnå effekten isolering på slagfeltet.⁶⁷ For å oppnå overlegenhet på havet anvendes luftstyrkene til å bekjempe motstanderens overflatefartøy og undervannsbåter, overvåking av havområder og minelegging.⁶⁸ Videre definerer doktrinen offensive informasjonsoperasjoner som alle de tiltak som iverksettes for å etablere overlegenhet og kontroll i informasjonsdomenet. Slike tiltak kan f. eks være flyangrep mot motstanderens radarstasjoner og kommunikasjonsnoder, og innsatser med elektronisk krigføringsfly.⁶⁹

Under punktet om asymmetrisk strategi behandler doktrinen også hva som kreves for å oppnå full **overlegenhet i alle dimensjoner**. Det fremkommer tydelig at doktrinen tar avstand fra den mer tradisjonelle måten å drive konvensjonell krigføring på, det vil si utmattelse og tilintetgjørelse, og heller overgå til hva den kaller *the new American way of war*. I denne formen for krigføring søker de amerikanske styrkene å benytte en asymmetrisk strategi, det vil si at overlegne militære innsatser fokuseres mot svakheter i motstanderens organisasjon, eller direkte angriper hans identifiserte tyngdepunkter. I denne sammenheng redegjør doktrinen for ulike elementer som den anser må omfattes av denne strategien.

For det første er det et ønske at innsetting av egne styrker skal skje så sikkert og hurtig som mulig. Derfor må JFC gjennomføre en analyse av operasjonsområdet før operasjonen

⁶⁴ United States Air Force, *Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1* (Washington D.C.: Joint Chiefs of Staff, 2000), s. v-vi .

⁶⁵ Ibid, forsiden.

⁶⁶ Ibid, s. 1.

⁶⁷ Ibid, s. 5-7.

⁶⁸ Ibid, s. 13.

⁶⁹ Ibid, s. 13-14.

igangsettes. Dette innebærer en systematisk gjennomgang av all innsamlet informasjon om mulige trusler og muligheter i forhold til nasjonale interesser, og hvordan det tildelte operasjonsområdet best kan utnyttes under gjennomføringen av operasjonen. Denne forberedelsen av operasjonsområdet er avgjørende for at egne ressurser skal kunne innsettes med riktig sammensetning og til riktig tidspunkt under hele operasjonen.

Et annet sentralt element er at **innsetting og anvendelsen av egne styrker skal optimaliseres**, og motstanderens muligheter tilsvarende reduseres. Derfor må JFC i nødvendig grad søke å beherske det fysiske og informasjonsmessige domenet. I praksis innebærer dette at egne styrker og forsyningslinjer sikres slik at JFC oppnår handlingsfrihet i forhold til innsetting, manøvrering og bekjempning av motstanderen. En slik kontroll av operasjonsområdet krever en rekke aktive tiltak for å sikre overlegenhet i luftrommet, på havet, i det elektromagnetiske spekteret, og innenfor informasjonsdomenet.

Et tredje element er å bringe egne styrker i en **fordelaktig posisjon** i forhold til motstanderen i forkant av et slag eller trefning. På denne måten blir manøver en avgjørende faktor for å oppnå luftoverlegenhet. Dette innebærer hurtig innsetting av raske og mobile fellesoperative styrker for å distansere og utmanøvrere motstanderens tilsvarende styrker. Flystyrkenes hastighet, rekkevidde og fleksibilitet gjør dem godt egnet for avgjørende manøvrer i forhold til motstanderen og den effekt JFC ønsker å oppnå.

Presisjonsmessig innsetting er også viktig under gjennomføring av militære operasjoner. En slik innsetting har til hensikt å umiddelbart svekke en motstanders kapasiteter eller vilje til fortsatt kamp, eller innsetting av styrker for å påvirke utfallet av en pågående hendelse. Med sin lange rekkevidde og evne til presisjonsmessig innsetting kan luftstyrker angripe motstanderen over hele dypet, både på land, i luften og på havet. Med hurtige flyinnsatser kan JFC raskt oppnå ønskede effekter, og derigjennom muliggjøre en rask avslutning på konflikten.⁷⁰

Under sin beskrivelse av gjennomføring av operasjoner fokuser doktrinen på et generelt og overordnet nivå, og beskriver i all hovedsak hvordan luftoperasjoner prinsipielt skal gjennomføres. Doktrinen beskriver derfor ikke hvordan hver av de forannevnte innsatsene skal gjennomføres, men fokuserer i all hoveddel på hvordan JFC skal anvende sine luftstridskrefter for å oppnå **overlegenhet i luften**. Det dimensjonerende er når JFC står overfor en motstander som besitter et troverdig luft- og missilforsvar. For å opparbeide seg luftoverlegenhet vil luftstyrkene i slike situasjoner innledningsvis fordeles og prioriteres for å svekke motstanderens offensive kapasiteter, det vil si så tidlig som mulig å nedkjempe hans flystridskrefter (*counterair*). Deretter anvendes styrkene på den måten som best understøtter JFC og de andre komponentsjefenes behov.⁷¹ Et annet viktig element i dette er å identifisere og prioritere ulike mål innenfor det tildelte operasjonsområdet (*targeting*). Tanken er at det eksisterer en forbindelse mellom ulike militære mål og den overordnede strategiske målsettingen. Det avgjørende i denne prosessen er å identifisere de mål som, om de blir nøytralisert eller ødelagt, hurtigst bringer JFC til operasjonens slutttilstand. I dette arbeidet vil alle komponentkommandoene involveres.⁷²

2.3.3 Synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction*

Doktrinen behandler ikke dette forholdet i et eget punkt eller avsnitt, men beskriver deler av fenomenet på ulike steder. Under gjennomgangen av begrepet *counterair* beskrives hvilke ulike oppdrag flystridskreftene kan tildeles. Et av disse er **angrep mot bakkemål** (*surface attack*).

⁷⁰ United States Air Force, *Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1* (Washington D.C.: Joint Chiefs of Staff, 2000), s. 3-5.

⁷¹ Ibid, s. 50-51.

⁷² Ibid, s. 51.

Dette innebærer *luft-til-bakke*-innsatser for å rive opp eller ødelegge utvalgte mål som for eksempel flybaser, flybunkere, drivstoff- og ammunisjonsdepoter og C2-installasjoner.⁷³

I det samme avsnittet behandles også begrepet *counterland*. Dette omfatter alle de tiltak som flystyrkene iverksetter for å oppnå overlegenhet på bakken, gjennom å svekke eller ødelegge motstanderens bakkestyrker. Dette kan enten oppnås gjennom direkte eller indirekte støtte til egne bakkestyrker, eller gjennom å bekjempe bakkemål som på et senere tidspunkt kan påvirke gjennomføringen av bakkeoperasjonen. Slike innsatser har som oftest størst effekt dersom de kan settes inn på store avstander fra selve stridshandlingene og mot områder hvor motstanderen eksponerer sine sårbarheter. To av disse innsatsene blir i doktrinen omtalt som *air interdiction* og direkte flystøtte (*close air support*).⁷⁴

Air interdiction defineres som manøvrer i luften som har til hensikt å ødelegge, rive opp, avlede eller forsinke motstanderens bakkepotensial før den kan benyttes effektivt mot egne styrker, eller på annen måte for å oppnå sine målsettinger. Slike innsatser blir enten gjennomført som en integrert del av en overordnet plan for *interdiction* for å isolere deler eller hele operasjonsområdet, eller som en mer lokal innsats for å understøtte oppståtte behov hos egne bakkestyrker. Størst effekt oppnås når luftavskjæring integreres med innsatser på bakken.⁷⁵

Direkte flystøtte omfatter alle innsatser fra luften som har til hensikt å direkte understøtte egne bakkestyrker. Da slike innsatser rettes mot mål som er i direkte kontakt med egne styrker, må disse nøye koordineres og integreres med ild og manøvrer på bakken. Selv om direkte flystøtte ikke er den mest effektive måten å utnytte luftmakten på, kan det i enkelte kritiske situasjoner være den som best gir ønsket effekt i målet. For at denne flystøtten skal bli så sikker og effektive som mulig, vil slike innsatser kontrolleres og ledes av spesialutdannet personell fra U.S. Air Force. Taktisk kontroll av direkte flystøtte ligger alltid hos luftkomponentsjefen, og ikke hos bakkekomponentsjefen.⁷⁶

I den delen av doktrinen som beskriver gjennomføringen av operasjoner er det vanskelig å finne konkrete beskrivelser på hvordan synkronisering og/eller integrering av manøvrer og *interdiction* skal skje. Mye av utgangspunktet for hvordan en militær operasjon gjennomføres er **targeting-prosessen**. Resultatet av denne er en overordnet angrepsplan (MAAP – *master air attack plan*), hvor det fremkommer hvordan sammensetningen og bevæpning for de ulike flyinnsatsene kan organiseres. I denne sammenheng snakkes det om at MAAP må tilpasses den rådende situasjonen på slagfeltet, og være så fleksibel at den muliggjør flystøtte til bakke- og sjøstridskrefter. I forhold til de fastsatte målsettinger må gjennomføringen ikke kun basere seg på innsatser med fly og rombaserte systemer, men muliggjøre integrering av bakke- og spesialstyrker for å oppnå synergi.⁷⁷

2.3.4 Lineære og ikke-lineære operasjoner

Doktrinen behandler ikke lineære og ikke-lineære operasjoner som egne begrep. Dog kan en tolke ut elementer av disse på ulike steder i teksten. Under redegjørelsen av offensive bakkeinnsatser fremkommer det at flyinnsatser skjer enten i direkte eller indirekte støtte til bakkestyrkene, eller gjennom angrep mot mål som på et senere tidspunkt kan påvirke egne styrker.⁷⁸ Videre beskriver doktrinen fenomenet avgjørende stopp (*decisive halt*). Her anvendes egne flyinnsatser for å stoppe motstanderens bakkestyrker før de når sine mål, for eksempel et

⁷³ United States Air Force, *Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1* (Washington D.C.: Joint Chiefs of Staff, 2000), s. 9.

⁷⁴ Ibid, s. 10-11.

⁷⁵ Ibid, s. 11.

⁷⁶ Ibid, s. 11-12.

⁷⁷ Ibid, s. 53.

⁷⁸ Ibid, s. 10.

bestemt terrengavsnitt. I prinsippet starter slike flyoffensiver på et tidlig tidspunkt, og kan ideelt gjennomføres i god tid før egne bakkestyrker blir innsatt i operasjonsområdet.⁷⁹ Selv om ikke dette er i direkte samsvar med den beskrivningen som gis i JP 3-0, så viser den noe av kompleksiteten i forholdet mellom pågående luft- og bakkeoperasjoner.

Under gjennomføringen av luftoperasjoner fokuserer doktrinen mye på hvilke kontrolltiltak som må iverksettes for å oppnå ønsket effekt og unngå unødvendige egne tap. Et viktig element i dette er et **teater luftkontrollsystem** (TACS - *Theater Air Control System*). Hensikten med dette systemet er å skape enhetlig kontroll over alle luft- og bakkeelementer som inngår i fly- og luftvernoperasjoner. I tillegg inngår ulike typer av sensorer, samvirkeoffiserer fra de andre komponentkommandoene og kommunikasjonssystemer.⁸⁰

2.3.5 Sammenfatning av luftdoktrinen AFDD 2-1

Doktrinen fremfører ingen klar egen definisjon av begrepet fellesoperasjoner. På dette området fremhever den kun hva som kreves av integrering mellom de ulike militære dimensjonene, og mellom militærmakten og andre nasjonale virkemidler for at fastsatte nasjonale og multinasjonale målsettinger kan oppnås. Videre gir doktrinen en omfattende beskrivelse av viktigheten av at JFC tilrettelegger for at hans tilgjengelige styrker raskt kan oppnå overlegenhet i alle dimensjoner. I denne sammenheng er det avgjørende at egne flystyrker innledningsvis får tilstrekkelig med tid for å opprette luftoverlegenhet, da doktrinen anser dette som avgjørende for at JFC senere skal kunne oppnå det samme i de andre dimensjonene. Når det gjelder forholdet synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction* så er doktrinen også her noe uklar i forhold til innholdet i den fellesoperative doktrinen. Spesielt da begrepet ikke direkte anvendes i doktrinen, men også da innholdet i begrepet gjenfinnes på flere ulike steder i doktrinen. Hovedbudskapet er at for at innsatser fra luften skal utnyttes mest mulig effektivt bør de settes inn mot strategiske og operative mål på dypet av motstanderens gruppering, og mot mål som ikke krever direkte samordning i tid og rom med egne bakke- eller sjøstridskrefter. Dersom egne flystyrker skal gjennomføre direkte understøtte til egne bakke- eller sjøstridskrefter skal dette skje under direkte ledelse av JFACC. Avslutningsvis behandler ikke AFDD 2-1 den fellesoperative doktrinens begrep lineære og ikke-lineære operasjoner, og elementer av dette spores bare i begrenset omfatning på ulike steder i teksten. Det viktigste i denne sammenheng er i følge doktrinens beskrivelse at JFC etablerer et TACS som effektivt kontrollerer ulike egne avdelingers bevegelser på stridsfeltet.

2.4 Sammenfatning av den komparative studien

Jeg vil i denne delen av oppgaven analysere de resultat jeg har kommet fram til den komparative studien av doktrinene. Dette for å kunne sammenfatte i hvilken grad det teoretiske innholdet samsvarer i mine tre utvalgte doktriner. I dette arbeidet finner jeg det mest hensiktsmessig å behandle indikatorene i den rekkefølge som de er behandlet i analysen, enn å vurdere doktrinene direkte opp mot hverandre.

Når jeg sammenligner de tre utvalgte empiriske indikatorene i de ulike doktrinene så er det påfallende samsvar på flere områder. Spesielt er det store likheter mellom JP 3-0 og FM 3-0, både når det gjelder struktur og selve innholdet i indikatorene. Om dette kommer av at de er de to som ligger nærmest hverandre i forhold til utgivelsestidspunktet er vanskelig å si, men at det har vært en viss grad av samvirke er rimelig å anta. I tillegg sier AFDD 2-1 på sin forside at doktrinen er et komplement til JP 3-0, noe som klart indikerer at U.S. Air Force har forstått denne doktrinens overordnede rolle i forhold til utarbeidelsen av sin egen doktrine. Allerede her

⁷⁹ United States Air Force, *Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1* (Washington D.C.: Joint Chiefs of Staff, 2000), s. 31.

⁸⁰ Ibid, s. 54.

kan en se spor av at den fellesoperative doktrinen har en styrende funksjon i forhold til de underordnede forsvarsgrensvisse doktrinene.

Ser en på den første indikatoren så behandler JP 3-0 og AFDD 2-1 alle dimensjoner, det vil si luft-, land-, sjø-, rom-, elektromagnetisk- og informasjonsdomenet. Her fremkommer det at det er en klar sammenheng dem imellom, og at det må oppnås overlegenhet i alle for å fullt ut lykkes med gjennomføringen av en fellesoperasjon. FM 3-0 på sin side behandler bare tre av dem. Det er land-, informasjons- og teknologidomenet. Her ser en at U.S. Armys doktrine har gjort et selektivt utvalg, noe som henger sammen med at det er i disse tre landstyrkene best kan bidra med effekter. I tillegg opererer denne doktrinen med teknologidomenet, et begrep som ingen av de andre to benytter. Går en derimot inn og studerer innholdet i dette begrepet så ser en at det er mange likheter med det som i de andre to doktrinene blir omtalt som informasjons- og romdomenet.

Når det gjelder den andre indikatoren så finner vi tilsvarende likheter og nyanseforskjeller. For det først så peker alle tre på at prosessen med målutvelgelse er et viktig første skritt for å oppnå synkronisering mellom innsatser fra de ulike arenaene. Gjennom å involvere alle komponentkommandoene i denne prosessen kan JFC oppnå større forståelse for helheten, og samtidig sikre at alle nødvendige mål blir identifisert og prioritert. Et annet område som alle tre påpeker som viktig er den effekten godt gjennomførte *interdiction*-operasjoner har for egne bakkestyrker. Om en studerer teksten nøye ser en allikevel at det er en liten forskjell på FM 3-0 og AFDD 2-1 på dette punktet. For U.S. Air Force er det et klart ønske at slike operasjoner kan gjennomføre før egne bakkestyrker ankommer, eller mot mål som ikke er i direkte kontakt med egne styrker. U.S. Army på sin side ser helst at slike innsatser blir gjennomført i et mer direkte samvirke med pågående bakkeoperasjoner. I tillegg fokuserer FM 3-0 mye på hvordan operasjonsområdet må inndeles for at en slik integrering mellom de ulike komponentene skal bli så effektiv som mulig, mens AFDD 2-1 ikke ser dette som avgjørende for en effektiv gjennomføring. På dette området er det derfor størst samsvar mellom JP 3-0 og FM 3-0.

Det er nok allikevel under behandlingen av den siste indikatoren at vi ser de klareste forskjellene mellom de tre utvalgte doktrinene. Her er det til stor grad et godt samsvar mellom JP 3-0 og FM 3-0, både når det gjelder selve innholdet i beskrivelsen og faktorens betydning for gjennomføringen av en fellesoperasjon. U.S. Air Force' doktrine behandler derimot ikke disse forholdene som egne punkter, og hva doktrinen mener om disse er derfor vanskelig å identifisere. Allikevel mener jeg å kunne tolke et ønske om et mer lineært operasjonskonsept i denne doktrinen. Dette da det her fokuseres på at offensive flyinnsatser mot bakkemål ideelt bør skje i god tid før egne bakkestyrker kommer inn i operasjonsområdet, og mot mål som ikke er i direkte kontakt med egne styrker. På denne måten unngår JFC at det oppstår unødvendige konflikter mellom egne fly- og bakkestyrker under gjennomføringen. De andre to doktrinene er mer opptatt av at JFC ut i fra den rådende situasjon skal kunne velge mellom lineære og ikke-lineære operasjonskonsepter.

Ut i fra den foranstående analysen vil jeg hevde at det innenfor de to første indikatorene er en stor grad av samsvarighet mellom de tre doktrinene. Her er det kun enkelte ord og de enkelte forsvarsgrenenes særegenheter som skiller dem fra hverandre. Under behandlingen av den siste indikatoren er det derimot klare forskjeller. Enkelt fremstilt er mine identifiserte forskjeller følgende:

Tabell 1: Tabellen viser graden av samsvar mellom de utvalgte doktriner.

JP 3-0 (Joint)	FM 3-0 (U.S. Army)	AFDD 2-1 (U.S. Air Force)
<u>Indikator 1:</u> Overlegenhet i alle dimensjoner.	Behandler faktoren, men har et selektivt utvalg sett i forhold til bidrag fra egen arena.	Samsvarer i stor grad. Her behandles alle de dimensjoner som er beskrevet i JP 3-0.
<u>Indikator 2:</u> Synkronisering og/eller integrering av manøver og <i>interdiction</i> .	Samsvarer i stor grad. Her behandles alle de forhold som er behandlet i JP 3-0, selv om det er et hovedfokus på aktiviteter i landstriden.	Behandler faktoren, men ser helst at <i>interdiction</i> -operasjoner gjennomføres mot mål som ikke er i direkte kontakt med egne bakkestyrker.
<u>Indikator 3:</u> Lineære og ikke-lineære operasjoner	Samsvarer i stor grad. Her behandles alle de forhold som er behandlet i JP 3-0.	Samsvarer i liten grad, da begrepene ikke er behandlet i doktrinen.

Definisjon av i stor, middels og liten grad er basert på mine egne subjektive vurderinger gjennom min kvalitative tekstanalyse.

3 Fallstudien *Operation Iraqi Freedom*

Innledningsvis vil jeg i dette kapittel gi en kort redegjørelse av *Operasjon Iraqi Freedom*. Dette for å skape et overgripende bilde av gjennomføringen fra operasjonen startet frem til Bagdad falt. Deretter vil jeg med støtte i mine utvalgte kilder søke å belyse hvilket innhold mine tre utvalgte indikatorer fikk under gjennomføringen av OIF. Hensikten med denne analysen er å identifisere hvilke faktorer som indikerer at operasjonens gjennomføring var styrt av den fellesoperative doktrinen, og eventuelt hvilke faktorer som indikerer at den var styrt av de forsvarsgrensvis doktrinene.

3.1 *Operation Iraqi Freedom* – gjennomføringen i stort ⁸¹

Let me begin by saying this will be a campaign unlike any other in history, a campaign characterized by shock, by surprise, by the employment of precise munitions on a scale never seen, and by the application of overwhelming force.

General Tommy Franks, CENTCOM daily briefing, March 22, 2003.

I sin bok *The Iraq War; Strategy, Tactics, and Military Lessons* hevder Anthony H. Cordesman at OIF startet så langt tilbake som på høsten 2002. Dette fordi amerikanske og britiske fly allerede på dette tidspunkt trappet opp sine angrep mot det irakiske flyvåpenet og bakkebaserte luftvernssystem. Dette gjorde de med hjemmel i FN-resolusjonen fra 1991, hvor det ble opprettet en *No Fly Zone* (NFZ) over Nord- og Sør-Irak. Et annet resultat av disse angrepene, som fikk tilnavnet *Southern Focus*, var at mye av Iraks faste telenett ble ødelagt, hvilket igjen resulterte i at de irakiske militære måtte benytte høyfrekvent radiokommunikasjon for å samordne og lede avdelinger i de kommende kamphandlingene. I tillegg fremskaffet denne økte flyaktiviteten et godt etterretningsbilde over den irakiske infrastrukturen og hvordan Saddam Hussein i grovt disponerte sine militære styrker.

⁸¹ Denne redegjørelsen av operasjonens gjennomføringen i stort baserer seg på Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), Anthony Cordesman, *The Iraq War: Strategy, Tactics and Military Lessons* (Washington D.C.: CSIS, 2003), Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003) og Todd S. Purdum, *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003). Litteratur ut over dette er notesatt spesifikt i teksten.

Operasjonen, som ledes av den amerikanske general Tommy Franks i rollen som JFC, blir innledet på morgenen den 20. mars -03 etter at amerikanske etterretningskilder har mottatt hva de tror er sikker informasjon om hvor Saddam Hussein, hans sønner Qusay og Uday, og flere sentrale ledere i Baath-partiet oppholder seg. Bare timer etter at denne informasjonen blir gjort kjent gjennomfører amerikanerne et kombinert angrep med stealth-fly⁸² og fartøysbaserte kryssermissiler mot det antatte ledningssenteret i hjertet av Bagdad, et angrep som fikk tilnavnet *inside-out*. Dette angrepet initierer starten på to dager med sporadiske fly- og missilangrep mot prioriterte mål i hele Irak, der målet er å slå ut Iraks lederskap og viktige kommando- og kontrollinstallasjoner (C2). Det er imidlertid ikke før natten mellom 21-22. mars at koalisjonens flyressurser blir satt inn med full tyngde, i det som av mange blir benevnt som *shock and awe*. Gjennom massive angrep mot utvalgte C2-knutepunkt, ledningssentra, antatte lagringsplasser for masseødeleggelsesvåpen (MØV), luftvernssystemer og viktig infrastruktur håper koalisjonen å oppnå en hurtig kollaps i regimet i Bagdad, og samtidig legge grunnen for en fremtidig luft- og informasjonsoverlegenhet. I dette arbeidet støtter flystyrkene seg på informasjon fra amerikanske, britiske og australske spesialstyrker som i flere dager har operert i Iraks nordre og vestre grenseområder. Deres oppgaver er å sikre koalisjonens vestre flanke mot Syria, sikre viktig nøkkelterreng og infrastruktur for egne fremrykkende bakkestyrker, lokalisere lagringsplasser for MØV og peke inn bombefly mot viktige mål. For å opprettholde sin luftoverlegenhet fortsetter koalisjonens luftstyrker disse angrepene mot strategiske og operative mål i Irak under hele operasjonen frem til Bagdad faller.

Umiddelbart etter at det innledende luftangrepet mot Bagdad er gjennomført angriper landkomponenten over grensen fra Kuwait. Landkomponenten (CFLCC – *Combined Forces Land Component Command*), under ledelse av generalløytnant David D. Mckiernan, består på dette tidspunktet av USAs 5th Corps, 3rd Infantry Division, 2nd Brigade Combat Team fra 82d Airborne Division, 101st Airborne Division, 1st Marine Expeditionary Force (1.MEF) og 1st Marine Division, i tillegg til den britiske 1st (UK) Armored Division. Selv om den opprinnelige planen ikke beskrev et parallelt angrep i luften og på bakken, ser JFC nå en gylden mulighet til å oppnå en strategisk og operativ overraskelse. Gjennom å kombinere innsatser i alle dimensjoner allerede fra første dag i striden håper han å oppnå systemkollaps i det irakiske lederskapet, og samtidig frata de militære styrkene sin ledelse og vilje til motstandskamp. I sørøst angriper amerikanske og britiske marineinfanteri- og spesialstyrker inn på Al Faw-halvøya for å forhindre at irakiske styrker ødelegger eller setter fyr på oljebrønner og installasjoner i dette området, og samtidig sikre kontrollen over den strategisk viktige havnebyen Umm Qasr. Parallelt angriper deler av 1st (UK) Armored Division over grensen fra Kuwait for å ta Iraks nest største by Basra med tilhørende veiknutepunkter, for på denne måten å sikre koalisjonens videre angrep nordvestover mot Bagdad.

Dagen etter angriper hoveddelen av 1.MEF nordvestover for å ta de viktige overgangene over elven Eufrat, med tilhørende områder langs veiene 1 og 7 nordover til overgangene over elven Tigris. Denne operasjonen har til hensikt å sikre 5th Corps parallelle angrep vest for Eufrat mot An Najaf, Karbala og Bagdad. Til tross for at sandstormer forsinker fremrykningen med flere dager klarer 1.MEF fremre enheter allerede 2. april å krysse Tigris, og etter ytterligere to dager har 1.MEF sikret de vitale broene over elven i byene An Nu'maniya og Al Kut. Angrepet med de fremre enhetene fortsetter med uforminsket styrke på østsiden av Tigris, og disse når utkanten av Bagdad femten dager etter at bakkeoffensiven startet.

⁸² Stealth-fly er bygget på en teknologi der utforming og materiale vanskeliggjør ulike sensorers evne til å oppdage, følge og angripe.

Kart nr 1: Koalisjonens angrep i grovt frem til Bagdad faller

5th Corps angrep er på tilsvarende måte som 1.MEFs allerede fra starten preget av stort tempo, kraftsamling og høy grad av risiko. Det som er avgjørende viktig er at korpsets fremre deler opprettholder et høyt angrepstempo gjennom hele operasjonen. Walter J. Boyne sier i sin bok *Operation Iraqi Freedom* at 5th Corps var som en bokser som danset fremover som en sommerfugl, men stakk som en bie. For å muliggjøre dette unngår de alle større byer der det er mulig, slik at de slipper å nedkjempe organisert motstandere på veien, i tillegg til at de i stor grad benytter fly og helikopteravdelinger til å sikre egne flanker. I tillegg avsetter de minimalt med sikringsstyrker for å holde viktig terreng i sine bakre områder, noe som fører til lange og usikre forsyningslinjer. Til tross for dette nådde korpset An Najaf etter fem dager, og Karbala etter elleve dager. Etter å ha nedkjempet den irakiske Medina-divisjonen fra den Republikanske Garde ved Karbala, fortsetter angrepet over Eufrat mot Saddam internasjonale flyplass som sikres på kvelden 4. april, det vil si samtidig som 1.MEF fremre enheter opererer i byens sørøstre utkant. Etter å ha konsolidert sine stillinger rundt Bagdad angriper enheter fra 5th Corps og 1.MEF inn i Bagdad på formiddagen 5. april, og etter nedkjempning av sporadiske irakiske motangrep erklærer JFC at byen er tatt den 14. april. For å muliggjøre innsetting av hele 5th Corps i dette angrepet mot Bagdad benytter LCC enheter fra 101th og 82th Airborn Division til å overta

sikringen av korpsets lange forsyningslinjer, samtidig som de nedkjemper etterlatte motstandsområder.

Det er verdt å merke seg at det under hele operasjonen pågår parallelle aktiviteter i alle dimensjoner. I tillegg til de allerede nevnte innsatsene med luft-, sjø- og bakkestyrker, gjennomfører JFC en kontinuerlig PSYOPS-kampanje rettet mot Saddam Hussein og hans regime, hans militære ledere og det irakiske folket. Som et ledd i dette dropper koalisjonens flystyrker hver dag flere millioner flygeblad over militære grupperingsområder og større befolkningsentra.

Som jeg nevnte innledningsvis så er igangsettingen av bakkestriden uten en lengre innsats med flystyrkene et forhold som kommer overraskende både på makthaverne i Bagdad og på vestlig media. Dette da mange forventer at operasjonen skal følge det samme hendelsesforløp som i 1991, nemlig med en omfattende forbekjempning med flystyrker i forkant av starten på bakkeangrepet. Et annet forhold som også fører til endringer i forhold til JFCs opprinnelige plan er innsettingen av 4th Infantry Division. Allerede uker før operasjonen blir igangsatt har det fremgått at denne divisjonen skal settes inn i angrepet mot Bagdad fra nord, dvs. fra planlagte utgangsgrupperinger i Tyrkia. Nå vil det seg slik at NATO-landet Tyrkia av ulike årsaker ikke tillater en slik handling, noe som igjen fører til at divisjonen så raskt som mulig må transporteres på kjøll gjennom den persiske golfen til Kuwait. Til tross for at divisjonen ikke blir angrepsklar til G-dagen⁸³ kommer det allikevel noe positivt ut av denne hendelsen. All den usikkerhet som hersker rundt denne divisjonens innsetting benytter JFC maksimalt for å villedde myndighetene i Bagdad. Denne villedningen passer perfekt med den desinformasjon som dobbelagenten *April Fool* har gitt til de irakiske myndighetene siden slutten av 2002, der budskapet er at koalisjonens hovedangrep vil komme fra nord.⁸⁴ Resultatet blir at så mange som 13 divisjoner blir værende i grenseområdene mot de kurdiskkontrollerte områdene i nord for å kunne forsvare et eventuelt angrep fra nord, noe som igjen resulterer i at forsvaret rundt Bagdad blir vesentlig svakere.

3.2 Overlegenhet i alle dimensjoner

Det er liten tvil om at koalisjonen i OIF umiddelbart søkte å oppnå overlegenhet i alle dimensjoner for å skape maksimal handlingsfrihet for egne styrker. Imidlertid viste det seg at koalisjonen også har andre hensikter med denne overlegenheten. Den 30. mars, det vil si 10 dager etter at bakkeangrepet startet, uttalte general Franks at han hadde oppnådd en slik grad av overlegenhet i luften og på bakken at Saddam Hussein ikke lenger har mulighet for å anvende masseødeleggelsesvåpen mot sine nabostater i vest (Israel).⁸⁵ På denne måten har han oppnådd hva han lovet president Bush under briefingen den 28. desember 2002, der dette ble sett på som en avgjørende faktor for at operasjonen ikke skulle bli en regional storkonflikt.⁸⁶

I store trekk foreskrev planen for OIF et parallelt angrep i flere dimensjoner, både i luften, på bakken og på havet. Tanken var at samordnede angrep fra flere ulike retninger tidlig ville føre til systemkollaps i Iraks politiske og militære ledelse, noe som igjen ville begrense de militære innsatsene i tid og omfang.⁸⁷ Jo tidligere koalisjonen kunne overgå til operasjonens fase IV, dvs. stabilisering, jo større var sjansene for en tidlig normalisering av Irak.

⁸³ G-dagen (*Ground-day*) er benevnelsen på den 20. mars da bakkeoperasjonen startet. På tilsvarende måte ble 19. mars da luftoperasjonene startet benevnt som A-dagen (*Air-day*).

⁸⁴ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004), s. 435-436.

⁸⁵ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 114.

⁸⁶ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004), s. 354.

⁸⁷ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 94.

3.2.1 Luftoverlegenhet

I sin bok *Operation Iraqi Freedom* beskriver Walter J. Boyne noen av de tiltakene som amerikanerne i en drøy 10-årsperiode gjennomførte for å forsvare Kuwait og Saudi Arabia mot en eventuell ytterligere irakisk aggresjon. Disse tiltakene ble igangsatt allerede i forlengelsen av Golfkrigen i 1991. Foruten detaljert planlegging for å avskrekke, og om nødvendig militært forsvare disse landene, utførte amerikanske og britiske flystyrker detaljert kartlegging av de irakiske militære disposisjoner mens de håndhevet flyforbudssonene over Irak. For ytterligere å øke presset på Saddam Hussein i forkant av OIF endret CENTCOM sine ROE for flyinnsatsene i flyforbudssonene, noe som resulterte i at alliansen gjennomførte over 8 600 flyinnsatser mot irakiske luftforsvars- og C2-installasjoner i perioden juli 2002 til 19. mars 2003. Selv om flyinnsatsene i forkant av bakkeoffensiven i OIF ikke var like omfattende som i 1991, ble resultatet av den strenge håndhevelsen av flyforbudssonene at koalisjonen i stor grad hadde skapt grunnlaget for å etablere luftoverlegenhet i de innledende fasene av OIF.⁸⁸ Når koalisjonen i tillegg i timene før bakkeoperasjonen startet intensiverte anvendelsen av satellitter, UAVer og ulike typer av etterretningsfly, ble resultatet at Irak ikke lenger rådde over kapasiteter som kunne utgjøre en reell trussel mot amerikanske og britiske fly i operasjonsområdet.⁸⁹ Spesielt viste det seg at det brede utvalget av UAVer, over ti ulike typer med ulike kapasiteter, hadde stor effekt på koalisjonens operasjoner. Kombinasjonen av den høytflygende *RQ-4A Global Hawk* og den mer bakkenære *Dragon Eye*, sammen med andre ISR-enheter som for eksempel JSTAR⁹⁰, ga JFC et nær sagt totalt bilde over alle irakiske forflytninger i operasjonsområdet.⁹¹

Mange eksperter, både militære og sivile, hevdet i forkant av krigen at OIF ville innledes med omfattende flyinnsatser tilsvarende de verden var vitne til under Golfkrigen i 1991. Mange av disse ble overrasket og noe skuffet da de så omfanget av luftoperasjonene i forkant av at bakkestyrkene startet sin fremrykning. Walter J. Boyne hevder i sin bok *Operation Iraqi Freedom* at dette ikke var nødvendig ettersom de omfattende flyinnsatsene for å håndheve flyforbudssonene over Irak i over 10 år, av noen benevnt som *Bleed and Weed*, langt på vei hadde ødelagt det irakiske flyvåpenet og deres bakkebaserte luftforsvar.⁹² I tillegg ønsket president George W. Bush så langt som mulig å unngå de unødvendige utilsiktede ødeleggelser (*collateral damage*) og tap av sivile irakiske liv som slike omfattende flyoperasjoner normalt ville resultere i.⁹³

For å understøtte bakkeoffensiven startet koalisjonens flystyrker sine angrep allerede den 19. mars. Dette innebar at flystyrker som inngikk i *Operation Southern Watch*⁹⁴ intensiverte sine angrep mot viktige militære mål i frem for alt det sørlige og vestre Irak for å skape luftoverlegenhet i disse områdene. I dette ble kommunikasjonsknutepunkter, mobile radarvarslingsanlegg, kommandoplasser og utskyttingsinstallasjoner for luftforsvarssystemer, artilleriposisjoner og luftkontrollfasiliteter i Basra angrepet med presisjonsvåpen. På denne måten ble Iraks mulighet til å lede bekjempningen av koalisjonens flystyrker vesentlig redusert.⁹⁵ Den 21. mars gjennomførte koalisjonen over 1000 flyinnsatser mot ulike mål i Irak. I tillegg ble det avfyrt flere enn 400 *Tomahawk* fra amerikanske og britiske overflatefartøy og ubåter, og ca 100 kryssningsmissiler fra amerikanske bombefly.⁹⁶ I tillegg til dette anvendte koalisjonen opp til 15 stk UAVer av typen *RQ-1 Predator* for å overvåke spesielt utvalgte målområder i det sørlige

⁸⁸ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 38-39.

⁸⁹ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 162-163.

⁹⁰ JSTAR står for *Joint Surveillance and Target Radar System*, og en flybåren radar.

⁹¹ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 164.

⁹² Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 54.

⁹³ Ibid, s. 56.

⁹⁴ Operation Southern Watch er navnet på operasjonen for å håndheve flyforbudssonene over Irak i tiden etter 1991.

⁹⁵ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 48.

⁹⁶ Ibid, s. 52.

Irak, en kapasitet som er et godt og nødvendig supplement til de øvrige flystyrkene.⁹⁷ Resultatet av de intensive luftinnsatsene i perioden fra 21-23. mars ble at koalisjonen i stor grad hadde etablert total luftoverlegenhet i hele operasjonsområdet. Den eneste gjenværende trusselen mot koalisjonens operasjoner var de irakiske mobile utskytningsplattformene for bakke-til-bakke missiler av typen *Ababil-100* og *Al Samoud Theater Ballistic Missile*. Et eksempel som godt illustrerer nytten av den oppnådde luftoverlegenheten var bakkeangrepet inn i selve Bagdad, uoffisielt benevnt som *Thunder Run*. Under dekke av en total "luftparaply" kunne de amerikanske styrkene uhindret angripe endimensjonale irakiske styrker inn i hjertet av Bagdad.⁹⁸

3.2.2 Overlegenhet på bakken

Under planleggingen av operasjonen ble det tidlig klarlagt for general Tommy Franks at han hadde begrensede bakkestyrker i forhold til hva som tradisjonelt har blitt sett på som nødvendig for å gjennomføre operasjoner av denne størrelsesorden. For å kompensere på dette ble planen basert på at bakkekomponenten skulle angripe med stort tempo på to begrensede angrepsfronter. Målet var ikke å sikre alt tatt terreng på veien mot Bagdad, men i tilstrekkelig grad kontrollere viktige områder for å muliggjøre effektiv fremføring av logistikk til de fremre enhetene.

Når bakkeoperasjonen startet hadde koalisjonens bakkestyrker alltid tilstrekkelig med tid for å håndtere alle de mottiltak som irakerne iverksatte på fremrykningen mot Bagdad. Dette da de effektivt kunne utnytte sine overlegne ISR-kapasiteter, sitt høye fremrykningstempo og store fleksibilitet.⁹⁹ I direkte kamper med irakiske bakkestyrker, både regulære og ikke-regulære, viste alle trefninger at koalisjonsstyrkene var sin irakiske motpart totalt overlegen innenfor alle elementer av bakkestriden. Spesielt så vi effekten av de enorme forskjellene i teknologinivå på de ulike våpensystemene som ble anvendt. I direkte trefninger mellom pansrede enheter viste spesielt koalisjonens stridsvogner sin totale overlegenhet både hva gjelder rekkevidde og treffe effekt. I tillegg demonstrerte koalisjonens bakkestyrker som forventet hvilken overlegenhet de hadde når det gjelder utdanningsnivå, moral og grad av samtrening.

3.2.3 Overlegenhet på havet

På mange måter oppnådde koalisjonen tidlig overlegenhet på havet. Allerede fra første dag kunne koalisjonen anvende havet som de ville, både for styrke- og materielltransport og for å bekjempe mål på land. Dette til tross for at deltagende styrker var redusert fra Golfkrigens 569 til 305 fartøy i OIF. Hovedårsaken til dette var innføring av nye bekjempningssystem, som f.eks *MK 41 Vertical Launch System (VLS)*, noe som nå ga fartøyer som tidligere bare var utrustet for defensive oppgaver i en hangarfartøygruppe muligheten til å gjennomføre offensiv bekjempning på egen hånd. Tilsvarende våpenforbedringer var også utført på flere av de deltagende ubåtene. For å løse de logistiske problem som ble identifisert under krigen i 1991, forbedret den amerikanske marinen på 1990-tallet sin strategiske transportkapasitet (*Maritime Sealift Command*). Spesielt var innføringen av 19 stk *Large Medium Speed Roll-on/Roll-off* -fartøyer (LMSR) en stor forbedring, da hvert av disse har vesentlig forbedret lastekapasitet og fremryknings hastighet enn tilsvarende fartøyer i 1991.¹⁰⁰ Den deltagende flåtestyrken bestod av til sammen syv hangarfartøygrupper (CSG – *Carrier Strike Group*), tre amfibiske landsettingsgrupper (ARG – *Amphibious Ready Group*) og to amfibiske innsatsstyrker (ATF – *Amphibious Task Force*). Til sammen med øvrige bidrag fra de andre koalisjonslandene var den totale flåtestyrke på ca 80 000 mann.¹⁰¹

⁹⁷ Todd S. Purdum, *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003), s. 121.

⁹⁸ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 142.

⁹⁹ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 94-95.

¹⁰⁰ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 58.

¹⁰¹ Ibid, s. 77.

Gjennom hele OIF opererte koalisjonen uten større begrensninger med sine hangarfartøygrupper i Persiske golfen og i Middelhavet. Det eneste problemet som koalisjonens flåtestyrke stod overfor under operasjonen var den irakiske mineleggingen av innløpet til havnebyen Um Qasr i krigen innledende fase, og sporadiske forsøk på å utføre sabotasje mot oljeinstallasjoner i det sørlige Irak. Først etter ca en uke med intensiv minerydding var havnen i Um Qasr klarert slik at den kunne ta i mot hjelpesendinger til det sterkt prøvede irakiske folket.

3.2.4 Overlegenhet i rommet

Gjennom ubegrenset tilgang til satellitter hadde koalisjonen gjennom hele operasjonen et enormt overtak på sin irakiske motstander. Dette ble til det fulle demonstrert under de kraftige sandstormene som herjet i perioden 25-27. mars. Under dekke av hva de irakiske militære trodde var en sikker beskyttelse mot koalisjonens rombaserte overvåkingssystem, fremrykket flere avdelinger fra Medina Divisjonen sørover for å stanse den amerikanske fremrykningen sør for Bagdad. Alle disse forflytningene ble umiddelbart fanget opp av satellittsystemet *Joint STARS Moving Target Indicator* (MTI). Identifiserte måldata ble deretter raskt overført til koalisjonens flystyrker som umiddelbart bekjempet med presisjonsvåpen (PGM – *Precision-Guided Munitions*). Ved hjelp av dette systemet demonstrerte koalisjonen at de var i stand til å angripe mer enn bare broer og andre statiske mål, noe som tydelig viste at krigføringsevnen var løftet opp på et nytt nivå i forhold til Golfkrigen i 1991.¹⁰²

3.2.5 Overlegenhet i det elektromagnetiske spektret

Et direkte resultat av den oppnådde luftoverlegenheten var at koalisjonen i stor grad kunne regulere Iraks mulighet for å operere i det elektromagnetiske spekteret. Det vil si at de var i stand til å slå ut viktige kommunikasjonsknutepunkt dersom dette var ønskelig. Selv om dette var en positiv effekt av egen luftoverlegenhet, så fikk vi i løpet av de to første dagene av luftoperasjonen demonstrert et av krigens flere dilemmaer. I den tro at de innledende luftinnsatsene mot sentrale deler av Bagdad skulle få Saddams regime til å gi opp, utsatte JFACC bekjempningen av flere viktige mål i og rundt Bagdad. Flere av disse var kommunikasjonsfasiliteter, både militære kommando- og kontrollknutepunkter og sivile radio- og TV- installasjoner. Dette resulterte i at regimet i Bagdad i noen grad fortsatt hadde muligheten til å kringkaste sin versjon av krigen ut til det irakiske folket. Denne muligheten ble først fratatt dem når de amerikanske styrkene inntok Bagdad.¹⁰³

Det amerikanske overtaket innenfor C4ISR¹⁰⁴ var et resultat av mange års utvikling av to veldig avanserte og kostbare systemer. Den første delen muliggjorde fri flyt av nåtidinformasjon og etterretninger fra rombaserte enheter, kommando- og kontrollfly, kampfly, bakkebaserte kontrollsentra ned til bakkeenheter og individuelle soldater. Via droner og andre UAVer var koalisjonen i stand til å oppdage og identifisere fremrykkende irakiske enheter lenge før de var i stand til å angripe egne bakkestyrker. Det andre elementet i denne nye formen for informasjonskrigføring var å frata motstanderen evnen til å kommunisere på annen måte enn med ordonnanser. Dette oppnådde koalisjonen gjennom å presisjonsangripe utvalgte kommunikasjonsknutepunkter i prioriterte områder i Irak, samtidig som de i stor utstrekning anvendte elektroniske krigføring for å begrense de irakiske militæres mulighet til å benytte radio som kommunikasjonsmiddel.¹⁰⁵ På denne måten var de også i stand til å overvåke den irakiske radiotrafikken på utvalgte frekvensområder. Under angrepet mot Bagdad hadde de amerikanske styrkene god nytte av dette. Her fanget amerikansk etterretning opp radiotrafikk der de

¹⁰² Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 95.

¹⁰³ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 167-168.

¹⁰⁴ C4ISR står for command, control, communication, computers, intelligence, surveillance and reconnaissance, og er et samlebegrep for samordning og integreringen av alle enheter som inngår i et operativt ledelsessystem.

¹⁰⁵ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 54.

gjenværende delene av Den republikanske garden fikk i oppdrag å falle tilbake for et siste forsvar av Saddams regime. Responsen på denne ordren var svært begrenset, noe som indikerer at den langvarige bekjempningen av disse enhetene med flyinnsatser hadde gitt ønsket effekt.¹⁰⁶

3.2.6 Informasjonsoverlegenhet

På mange måter gikk prosessen med å skape informasjonsoverlegenhet parallelt med de tidligere beskrevne tiltakene for å etablere luftoverlegenhet. Under hele perioden med håndhevelse av flyforbudssonene pågikk det en informasjonskampanje for å skape legitimitet for disse handlingene mot det internasjonale samfunnet. Denne kampanjen ble betydelig intensivert for å støtte opp om de kravene som USA og Storbritannia rettet mot Irak i FN i månedene før operasjonen ble iverksatt. At general Franks hadde stor tro på informasjonsoperasjoner ser vi av hans innledende tanker om operasjonskonsept for OIF. I hans bok ”*American Soldier*” fremgår det at han allerede i september 2002 så for seg fem fronter for angrepet mot Bagdad. Disse er SOF styrker i vest for å hindre SCUD mot Israel, spesialstyrker i nord for å binde Iraks divisjoner på grensen til de kurdiske områdene, luftinnsatser mot tyngdepunktet Bagdad, landkomponentens hovedangrep fra sør og effektive informasjonsoperasjoner mot den irakiske politiske ledning og landets befolkning.¹⁰⁷

Som et direkte resultat av erfaringene fra Golfkrigen i 1991, hvor begrepet ”CNN-effekten” ble introdusert, la CENTCOM stor vekt på medias rolle under gjennomføringen av OIF. I et forsøk på å styre media, dvs. gi media mulighet til å rapportere direkte fra de virkelige hendelsene under gjennomføringen av operasjonen og på denne måten unngå faktafeil, hadde stort sett alle avdelinger og større hovedkvarter med seg reportere (*embedded media*) som mer eller mindre direkte presenterte sine historier på TV, i radio og i ulike aviser og tidsskrifter. På denne måten fikk koalisjonens syn på hendelsesutviklingen bred dekning i spesielt den vestlige media. Denne effekten ble forsterket gjennom de daglige situasjonsbrifene i CENTCOMs fremskutte ledningsplass i leiren *Camp As Sayliyah* i Qatar. Her fikk medier fra alle verdens hjørner presentert CENTCOMs versjon av operasjonens viktigste hendelser. Under gjennomføringen av OIF ble derav brigader Vince Brooks et kjent ansikt på fjernsynsskjermen i rollen som CENTCOMs brifingsoffiser.

Et forhold som derimot viste seg vanskelig å kontrollere var de ulike irakiske motstandsgruppene anvendelse av video og Internett som midler for å spre sitt budskap. Spesielt synlig ble dette når den arabiske TV-kanalen Al-Jazeera viste bilder av døde og tilfangetagne amerikanske soldater. På mange måter fremstod disse bildene som direkte motsatser til de bildene som ble presentert av koalisjonens *embedded media*.

I tillegg til sitt fokus mot det internasjonale mediesamfunnet gjennomførte JFC også tiltak for å oppdatere og informere egne tropper om operasjonens mål og hensikt. Et konkret eksempel på dette så vi på ettermiddagen den 20. mars da general Franks sendte ut en skriftlig uttalelse¹⁰⁸ til deltagende soldater i OIF. Hensikten med denne var å høyne moralen før stridshandlingene

¹⁰⁶ Todd S. Purdum, *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003), s. 191.

¹⁰⁷ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004), s. 396.

¹⁰⁸ Uttalelsen lyder: “*The President of the United States – our Commander in Chief – in agreement with the leaders of our coalition partners has ordered the initiation of combat operations. Our objectives are clear. We will disarm Iraq and remove the regime that has refused to disarm peacefully. We will liberate the Iraqi people from a dictator who uses torture, murder, hunger and terror as tools of oppression. We will bring food, medicines, and other humanitarian assistance to Iraqis in need. We will take care to protect innocent civilians and infrastructure that supports them, and we will help the Iraqi people start anew to build a future of their own with a government of their choice. You have my highest personal confidence and the confidence of your Commander in Chief. You are now in harm’s way. Our task will not be easy, but we are fighting for a just cause and the outcome is not in doubt. I am proud of you – all that you have done and all you will achieve in the days ahead. We will all do our duty. May God bless each of you, this coalition, and the United States of America*”.

startet, og samtidig motvirke de divergerende meninger og syn på krigen som trolig ville bli presentert fra kritikere gjennom ulike medier i det stridshandlingene startet.¹⁰⁹ På den mer ”myke” delen av informasjonskrigføringen, det vil si PSYOPS, benyttet koalisjonen andre midler. I et forsøk på å vinne det irakiske folkets *heart and minds*, og samtidig forhindre at lavere irakiske militære ledere tok i bruk MØV, anvendte koalisjonen utstrakt bruk av flygeblad, radiosendinger og andre PSYOPS-elementer, som for eksempel gjenoppbygging av ødelagt vann- og kraftforsyning.¹¹⁰

Sammenfatningsvis kan en hevde at grunnlaget for å etablere overlegenhet i alle dimensjoner på mange måter allerede startet under Golfkrigen i 1991. Spesielt viste det seg at nesten 12 år med håndhevelse av flyforbudssonene over de nordlige og sørlige delene av Irak langt på vei hadde banet vei for å etablere overlegenhet i luften. Gjennom konsentrerte flyinnsatser i operasjonens første dager etablerte koalisjonen total luftoverlegenhet over hele operasjonsområdet. På tilsvarende måte oppnådde den tidlig i operasjonens innledende fase også overlegenhet på havet. Som et resultat av den totale amerikanske dominansen i rommet, og den raskt etablerte luftoverlegenheten, fikk koalisjonen også tidlig i operasjonen tilnærmet full kontroll i det elektromagnetiske domenet. Ut i fra CENTCOMs planer hadde JFC ingen ambisjon om å oppnå full overlegenhet på bakken under OIF. Da målet for bakkestyrkene i første rekke var å knekke det sittende regimet i Bagdad og deres regulære militære styrker, kontrollerte landkomponenten kun de områder som var viktig for å få frem egen logistikk, umuliggjøre irakisk beskytning av nabostater i vest med kryssermissiler, og binde irakiske divisjoner på grensen til de kurdiske områdene i nord.

3.3 Synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction*

Allerede i krigens innledende faser demonstrerte 5th Corps fremre enheter, brigadestridsgrupper (BCT – *Brigade Combat Team*) fra 3rd Infantry Division, hvordan de anvendte indirekte ild for å skape forutsetninger for egen videre manøver. Under angrepet mot byen Tallil, som ligger bare noen få mil fra grensen fra Kuwait, anvendte de måldata fra forhåndsutplasserte spesialstyrker til å bekjempe militære mål med fly, kamphelikopter og artilleri. Presisjonen og effektene av disse bekjempningene var langt bedre enn hva som var tilfellet under Golfkrigen i 1991. Så snart den indirekte ilden ble flyttet mot mål lengre inn på dypet av de irakiske grupperingene, angrep bakkestyrkene med stridsvogner og stormpanservogner mot de allerede sterkt reduserte irakiske stillingene.¹¹¹ En annen kapasitet som viste seg å være svært verdifull og effektiv var de amerikanske artillerilokaliseringsradarene. Når amerikanerne nærmet seg As Samawah ble de beskyttet av irakisk artilleriposisjoner nord for byen. Allerede før artillerigranatene traff bakken var skytsenes posisjon lokalisert, og sekunder senere ble de bekjempet av svært effektivt amerikansk artilleri. Effekten av dette var at mange hundre irakiske soldater legger ned sine våpen, og den videre fremrykningen mot An Najaf kan fortsette.¹¹²

Et annet eksempel på hvordan koalisjonen anvendte flyinnsatser for å avskjære og bekjempe irakiske styrker som på et senere tidspunkt kunne påvirke egen fremrykning på bakken ble godt illustrert den 24. mars. På denne dagen gjennomførte amerikanske fly mer enn 1 500 innsatser mot elementer av Den Republikanske Garden i områdene rundt byen Mosul, ca 15 mil nord for Bagdad. Samtidig fremviste koalisjonsstyrkene en ny dimensjon i luftkrigen. Fra tidligere å stort sett bare bekjempe mål som var identifisert og prioritert på den fastsatte mållisten, overgikk de nå til å angripe mer oppdukkende mål. På denne dagen ble kun 200 av de totalt 800 innsatsene rettet mot forhåndsutpekte mål. Nå ble angrepene i større utstrekning rettet mot oppdukkende

¹⁰⁹ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004), s. 469.

¹¹⁰ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 144.

¹¹¹ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 99-100.

¹¹² *Ibid.*, s. 103.

mål som ble utpekt og identifisert av ISR-elementer ute i operasjonsområdet.¹¹³ Et tilsvarende eksempel på en slik effektiv målbekjempelse så vi under kampene ved An Najaf. Her muliggjorde eksakt informasjon om en fremrykkende formasjon av irakiske stridsvogner og stormpanservogner fra ulike ISR-elementer en hurtig bekjempning med flystyrker. Resultatet av 4 stk GPS-styrte bomber ble ca 30 ødelagte kjøretøy, og en oppløst avdeling som ikke lengre var i stand til å angripe de amerikanske styrkene.¹¹⁴ Senere i stridighetene i denne byen viste de amerikanske styrkene andre gode eksempel på integrering av tung ild og manøver. Etter flere dager med sporadiske luftangrep mot byen slapp amerikanske bombefly den 1. april tre 2000-punds bomber mot hva de tror er tre ulike motstandspunkter i byen. Umiddelbart etter angrep amerikanske stridsvogner støttet av angrepshelikopter inn i de sørlige delene av byen. Etter spredte kamper falt byen i amerikanske hender tidlig på ettermiddagen.¹¹⁵

Som tidligere nevnt ga det hurtige angrepstempoet på bakken begrensninger for gjennomføring av flyinnsatser mot irakiske mål som var eller ville kunne komme i kontakt med egne bakkestyrker. På denne måten ble behovet for synkronisering mellom manøver på bakken og avskjæringsild tydelig påvist. Et godt eksempel på en slik synkronisering fremviste de amerikanske styrkene i angrepet mot byen Karbala. Etter nesten 10 dager med hurtig fremrykning, og til tider intense kamper, måtte de fremre enhetene til 3rd Infantry Division gjennomføre en midlertidig stans. Dette på grunn av lange forsyningslinjene og behovet for å generere kampkraft før angrepet mot det forventede sterkt forsvarte Karbala-passet kunne igangsettes. I denne pausen i fremrykningen gjennomførte koalisjonens flystyrker angrepsinnsatser mot Medina Divisjonens ca 200 stridsvogner, i tillegg til et ukjent antall stridskjøretøy i området mellom Karbala og Bagdad.¹¹⁶ Gjennom dette skapte de gode forutsetninger for et videre gjennombruddsangrep mot Bagdad.

Et annet eksempel på en slik synkronisering og integrering av manøver og *interdiction* ble demonstrert under 5th Corps angrep inn mot Bagdad. Her ble ilden fra korpsets eget artilleri samordnet med CAS og angrepet på bakken.¹¹⁷ I denne perioden skiftet som tidligere nevnt luftoperasjonen fokus, hvilket resulterer i at ca 2/3 av flyinnsatsene ble anvendt for å understøtte bakkestyrkene. Resultatet ble at store deler av Den Republikanske Garden sørvest for Bagdad ble nøytralisert, og det irakiske forsvaret inn mot Saddams internasjonale flyplass falt sammen.¹¹⁸

En god illustrasjon på flystyrkenes direkte understøtte til de angripende enhetene på bakken finner vi i boken til Williamson Murray og Robert H. Scales:

*Overhead, A-10s provided close air support. Swooping down to rooftop level, the Warthogs continually strafed enemy positions or vehicles hidden in the back streets. Attack helicopters added to the mayhem below. Once the armoured column entered the city....*¹¹⁹

For å understøtte SOF-styrkenes innsatser i de vestre delene av Irak anvendte koalisjonen i stor utstrekning flyinnsatser på tilsvarende måte. Som et eksempel på dette viser Walter J. Boyne i sin bok *Operation Iraqi Freedom* til hvordan flyinnsatser i form av CAS hjalp spesialenheter i forsvaret av demningen Haditha. Dersom irakerne hadde lyktes å ødelegge denne demningen

¹¹³ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 72-73, og Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 170-171.

¹¹⁴ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 172.

¹¹⁵ Todd S. Purdum, *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003), s. 185.

¹¹⁶ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 113.

¹¹⁷ *Ibid*, s. 128.

¹¹⁸ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 173-174.

¹¹⁹ *Ibid*, s. 210.

hadde de påfølgende oversvømmelsene i stor grad vanskeliggjort 5th Corps fremrykning i området rundt Karbala.¹²⁰

Kort oppsummert fremviste koalisjonsstyrkene både vilje og evne til å synkronisere og integrere den indirekte ilden fra fly, kamphelikopter og artilleri med egne framrykninger på bakken allerede i operasjonens innledende faser. Dette ble muliggjort gjennom et godt utviklet C4ISR-system som åpnet for direkte informasjons- og måldataoverføring til alle involverte enheter i den fellesoperative styrken. I tillegg førte den hurtige fremrykningen på bakken til et større fokus på effektene av denne, enn tradisjonell flybekjempning av stasjonære og infrastrukturelle mål. Et annet viktig element for å klare denne graden av synkronisering og integrering var tildeling av FAC og andre flyeksperter langt ned i bakkestyrkenes hierarki. På denne måten klarte de hurtig fremrykkende bakkestyrkene å utnytte potensialet som ligger i godt integrert ildgivning fra både direkte og indirekte våpensystem. Resultatet var at langt flere flyinnsatser ble gjennomført i direkte støtte for pågående bakkeoperasjoner enn hva som var tilfellet under Golfkrigen i 1991.

3.4 Lineære og ikke-lineære operasjoner

Den 21. mars startet 3rd U.S. Infantry (Mechanized) Division sitt overraskende angrep mot Bagdad. Dette angrepets hastighet og store dybde overrasket mange, trolig også de irakiske militære, og innbefattet en koordinert fremføring av over 10 000 ulike stridskjøretøy.¹²¹ General Tommy Franks beslutning om å angripe uten en lengre forutgående luftoperasjon var både modig og korrekt. Sett ut i fra at stort sett hele verden forventet omfattende *Shock and Awe*-operasjoner med luftstyrker, kom igangsettingen av bakkeinvasjonen på et så tidlig tidspunkt noe overraskende på mange observatører verden over. Denne overraskelsen ble opprettholdt av bakkestyrkenes høye angrepstempo og store operasjonsdyp. Den samlede effekten av dette ble at koalisjonen kom innenfor det irakiske lederskapets OODA-loop.¹²² Gjennom den påfølgende bakkeoffensiven frem til Bagdad viste koalisjonsstyrkene stor vilje og evne til å operere i et fragmentert og ikke-lineært stridsfelt. Spesielt synlig ble dette etter hvert som de fremre angrepsstyrkene kun åpnet den hurtigste fremrykningsveien mot Bagdad, og dermed unnlater å nedkjempe hardt forsvarte motstandslommer som på sikt kunne true de egne lange forsyningslinjene tilbake til Kuwait.

Et annet eksempel som påviser den ikke-lineære tankegangen hos general Franks var hans innsetting av spesialstyrker og luftlandestyrker i de nordre delene av Irak. Hensikten med innsettingen av disse styrkene var å stabilisere de urolige grenseområdene mot Tyrkia og de kurdiskkontrollerte områdene i nord, samtidig som de utgjorde en troverdig nordre trussel mot regimet i Bagdad.¹²³ For å understøtte disse styrkene, som var uten egen landbasert ildstøtte, anvendte JFC fly fra de marine styrkene i Middelhavet. Disse flyinnsatsene understøttet bakkestyrkene gjennom å angripe baseringsområder for bakke-til-luft missiler, artilleriposisjoner og irakiske militærforlegninger. Denne måten å understøtte langt utgående bakkeoperasjoner var på mange måter banebrytende, og ble muliggjort takket være utviklingen av avanserte kommando- og kontrollsystem, presisjonsvåpen og lufttankingskapasitet.¹²⁴

Gjennom å anvende et ikke-lineært operasjonskonsept oppstod det gjennom hele operasjonen flere tilfeller av *blue-on-blue*. Et eksempel på dette var når en *A-10 Warthog* angrep hva den tror er irakiske stridskjøretøy, men som viste seg å være to britiske stormpanservogner. Resultatet ble en drept britisk soldat.¹²⁵ Dette eksemplet illustrerer godt de utfordringer som et ikke-lineært

¹²⁰ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 130.

¹²¹ *Ibid*, s. 50.

¹²² *Ibid*, s. 56.

¹²³ *Ibid*, s. 115.

¹²⁴ *Ibid*, s. 128.

¹²⁵ *Ibid*, s. 112.

stridsfelt gir de ulike aktørene. Under hele fremrykningen mot Bagdad var de fremre bakkestyrkene alltid i kontakt med irakiske styrker, både regulære og paramilitære styrker og *Fedayeen*. Resultatet var at de alltid hadde behov for CAS, noe som igjen økte sjansene for *blue-on-blue*. Etter hvert som stridene nærmet seg Bagdad ble stridsfeltet mer og mer uoversiktlig, og faren for *blue-on-blue* tilsvarende større. Samtidig ble stridsfeltet klart mer fragmentert, i og med at angrepstyrken etterlot seg flere større eller mindre motstandslommer som under hele operasjonen utførte angrep mot logistikkolonner og andre myke mål med liten sikring. Dette var ut i fra JFCs syn en akseptabel risiko, da irakiske militære og andre motstandsgrupper i liten grad hadde våpensystemer som utgjorde en stor trussel mot koalisjonens styrker.

Sammenfatningsvis ble det allerede tidlig i planleggingen av OIF avklart at JFC i denne operasjonen ikke vil få tilgang til like store bakkestyrker som under Golfkrigen i 1991. Dette, sammen med målsettingen om å avsette Saddam Hussein og hans regime, tvang general Franks å tenke noe mer utradisjonelt. Derfor så vi allerede under åpningen av bakkestriden en stor vilje til å operere med målsettinger langt inn på dypet av motstanderen, og et eget bakre område som derigjennom blir mer uoversiktlig og fragmentert. For å sikre egne bakre logistikkavdelinger brukte JFC i stor utstrekning fly og helikopteravdelinger. I dette ikke-lineære stridsfeltet opplevde koalisjonens flystyrker at det til tider var vanskelig å skille mellom egne og de irakiske bakkestyrker. Resultatet var gjentatte eksempler på *blue-on-blue* der egne fly og luftvernssystemer bekjempet egne enheter.

4 En analyse av de tre utvalgte indikatorene under gjennomføringen av OIF

I dette kapittelet vil jeg søke å analysere resultatene av fallstudien OIF. Hensikten med dette er å påvise i hvilken grad gjennomføringen var i samsvar med den fellesoperative doktrinen, eller om det var de forsvarsgrensvis doktrinene som styrte.

4.1 Generelle kommentarer til gjennomføringen

Etter å ha studert gjennomføringen av OIF er det tydelig å se at de amerikanske styrkene har kommet vesentlig lengre når det gjelder innsikt og forståelse for fellesoperasjoner, enn hva som var tilfellet under Golfkrigen i 1991. Den gangen var et av de bærende prinsippene oppbygging av en total styrkeoverlegenhet (*overwhelming force*), og da spesielt innenfor luft- og bakkearenaen. Under gjennomføringen i 2003 er de amerikanske styrkene nå mer opptatt av hva de kaller *overmatching power*, dvs. å angripe motstanderen i et så bredt spekter av dimensjoner at hans militære system kollapser. I stedet for å fokusere på overlegenhet i styrker fokuserer planleggerne her mer på hvordan sensorer og informasjonssystem best kan utnyttes for å skape en best mulig situasjonsforståelse på slagfeltet, og gjennom oppnådd informasjonsoverlegenhet gi motstanderen en opplevelse av psykologisk forskyvning (*psychological dislocation*). For å muliggjøre en slik fellestankegang gjennomførte CENTCOM på slutten av 1990-tallet en total omorganisering, hvor de ulike forsvarsgrensvis hovedkvarterene i Midtøsten ble slått sammen til en *Joint Task Force*.¹²⁶ I tillegg brukte JFC, general Franks, mye tid i den innledende planleggingsperioden under våren 2002 på å få de ulike komponentkommandoene og deres sjefer til å forstå viktigheten av å tenke i fellesoperative baner som et *joint team*.¹²⁷ Slik jeg leser general Franks så er denne fokuseringen på fellesoperasjoner et direkte resultat av de lærdommer som Joint Forces Command dro etter å ha analysert gjennomføringen av Golfkrigen i 1991. Hadde det ikke vært for at koalisjonsstyrkene den gangen brukte en tilnærmet overlegen

¹²⁶ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 92-93.

¹²⁷ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004), s. 383.

styrke mot en kvalitativ underlegen motstander, ville den tidens forsvarsgrensvisse tankegang mot en mer kvalifisert motstander kunne fått helt andre resultater. Gjennom dette er det tydelig å spore en vilje i general Franks anstrengelser i å realisere det som står skrevet om forutsetninger for å lykkes med fellesoperasjoner i mine tre utvalgte doktriner. I tillegg er det viktig for general Franks å implementere de gode erfaringene som de amerikanske styrkene hadde fra gjennomføringen av *Operation Enduring Freedom* i Afghanistan. På flere steder i hans bok *American Soldier* fremhever han de positive effektene som den totale integrering av luft-, bakke- og spesialstyrker hadde på graden av måloppnåelsen i denne operasjonen. Dette, sammen med et felles integrert C4IRS-system, anser han som sentrale suksessfaktorer for å lykkes med operasjonene i Irak. I sin sluttredogjørelse for Senatets militærkomité i juli 2003 om sine erfaringer som sjef for CENTCOM, er en av hans hovedkonklusjoner at styrkene i OIF i stor utstrekning fremstod som en fellesoperativ styrke. Innsatsene i operasjonene *Northern Watch*, *Southern Watch* og *Enduring Freedom* var medvirkende årsaker til at det i CENTCOM har vokst frem en fellesoperativ kultur som i stor grad påvirket det positive resultatet i OIF.¹²⁸

Jeg mener i tillegg at det er viktig å ha klart for seg statusen på Iraks militærmakt i 2003 når en skal analysere OIF. Etter Golfkrigens slutt hadde koalisjonsstyrkene, og da spesielt de amerikanske og britiske, fortsatt sin teknologiske og doktrinelle utvikling, noe som gjorde at de på de aller fleste områder fremstod som langt mer effektive enn hva tilfellet var i 1991. For Irak var situasjonen derimot totalt annerledes. Som et resultat av stridighetene i 1991, og den påfølgende degraderingen som håndhevelsen av flyforbudssonene resulterte i, vil jeg hevde at Irak rent militært var satt tilsvarende 20 år tilbake. Om effektene av koalisjonens innsatser hadde vært like virkningsfulle mot en mer kvalifisert motstander er det vanskelig å si noe sikkert om, men at tiden og egne tapstall hadde sett annerledes ut er nok rimelig å anta. Allikevel vil jeg hevde at OIF er svært interessant å studere ut i fra et fellesoperativt perspektiv, da koalisjonens krigføringsmetoder i liten grad direkte påvirkes av motstanderens evne til å yte kvalifisert motstand.

4.2 Overlegenhet i alle dimensjoner

Som det er beskrevet i JP 3-0 så er den overordnede målsettingen med å skape overlegenhet i alle dimensjoner å gi egne styrker maksimal handlingsfrihet. På denne måten vil motstanderen fratas mulighetene til å gjennomføre effektive mottiltak. Selv om doktrinen ikke i detalj beskriver hvordan JFC skal oppnå denne overlegenheten fremholder den allikevel to forhold som den anser er av stor betydning for å lykkes i dette. For det første er det vesentlig at alle styrker tar initiativet fra første stund i det operasjonen iverksettes. Slik jeg ser det så ble dette initiativet allerede tatt under Golfkrigen i 1991, og bibeholdt gjennom håndhevelsen av flyforbudssonene over Irak helt frem til OIF initieres i mars 2003. Dette får dramatiske konsekvenser for Saddam Husseins militære evne både i forkant og under gjennomføringen av OIF, i og med at denne håndhevelsen gir CENTCOM et nærmest fullstendig etterretningsbilde av Iraks militære disposisjoner og grupperingsområder. I tillegg gir FN-resolusjonen og de tilhørende ROE amerikanske og britiske fly i alle disse årene en god mulighet for gradvis å degradere det irakiske luftvernet. Spesielt gjelder dette det kvalifiserte luftvernet med radarstyrte missiler. Så snart disse systemene aktiverte sine radarer for å målfølge de amerikanske og britiske flyene ble de bekjempet ut i fra argumentet om at de utgjorde en trussel mot de FN-initierte operasjonene. Konsekvensene ble at Irak i liten grad besatt luftvernkapasiteter som effektivt kunne benyttes mot koalisjonen under OIF. For det andre var situasjonen på havet på mange måter lik den luftoperative i det OIF iverksettes. Med sin korte kystlinje har tradisjonelt Irak aldri satset stort

¹²⁸ Tommy R. Franks, "Statement before the Senate Armed Services Committee 9 July 2003" (Washington: The Senate Armed Services Committee, 2003), s. 6, hentet på: <http://armed-services.senate.gov/hearings2003.cfm>, 2005-03-24.

på en sterk marine. Ved krigsutbruddet i 2003 var det derfor stort sett bare små patruljebåter og mineringer i havneinnløpet til byen Um Qasr som innledningsvis utgjorde noen form for trussel mot koalisjonsstyrkene på havet. Med sine amerikanske hangarfartøygrupper og øvrige fartøyer etablerer koalisjonen derfor overlegenhet på havet uten større problem i løpet av de første dagene av operasjonen. Av dette ser vi at koalisjonen fullt ut etterlever det som doktrinene beskriver som fremgangsrikt for å oppnå overlegenhet i alle dimensjoner. Gjennom å innledningsvis etablere kontroll i luften og på havet skaper den gode forutsetninger for å oppnå overlegenhet også i de andre dimensjonene.

En direkte konsekvens av de innledende innsatsene for å etablere luftoverlegenheten var at mye av Iraks militære kommando- og kontrollsystem ble ødelagt. Hensikten med dette var å frata regimet i Bagdad evnen til å kommunisere med sine militære sjefer rundt om i landet. En effekt av dette var at de fleste større irakiske militære avdelinger ble avskåret og isolert fra den sentrale militærledelsen. Uten denne direkte kontakten ble feltavdelingene situasjonsforståelse redusert med det resultat at mange handlet ut i fra gamle og meningsløse planer, og i liten grad tilpasset seg til de skiftende forutsetningene. I tillegg ble de klart mer sårbare for koalisjonens PSYOPS-kampanje, der flygeblader, SMS-meldinger etc., gradvis svekket viljen til organisert motstand. Sammen med sin totale overlegenhet innenfor C4IRS klarte koalisjonen også raskt å skape informasjonsoverlegenhet i forhold til de irakiske militære motstanderne. En av årsakene til denne overlegenheten var at koalisjonsstyrkene klarte å samordne og spre innhentet informasjon på det operative nivå. Dette i motsetning til tidligere kriger der informasjonen fulgte kommandolinjen internt i den enkelte forsvarsgren, dvs at koalisjonen langt på vei klarte å unngå den tidligere utpregede *stovepipes*-tankegang. På denne måten oppnådde koalisjonen et tilnærmet felles operativt situasjonsbilde.¹²⁹ Det som imidlertid ikke var like vellykket var koalisjonens evne til å kontrollere media. På dette området maktet koalisjonen i liten grad å oppnå doktrinens ambisjon om å spre realtidsinformasjon som grunnlag for å styrke operasjonens legitimitet i befolkningsopinionen. Til tross for konkrete tiltak som *embedded media* og daglige situasjonsbrifer klarte koalisjonen i liten grad å forhindre at negativ informasjon om koalisjonens handlinger ble kringkastet i verdenspressen. Det at koalisjonen hadde med seg nyhetsreportere i de fremre kampavdelingene fikk både positive og negative effekter. På den ene siden ga dette JFC og hans underlagte sjefer unike muligheter til å fremvise krigens realiteter sett ut i fra koalisjonsstyrkenes perspektiv. På den andre siden viste det seg at mange mennesker, også i den vestlige verden, opplevde disse rapportene som noe ensidige i sin vinkling på konflikten. For å overleve det som etter hvert utviklet seg til å bli harde og svært brutale stridshandlinger, ble reporterne i stor grad avhengig og på mange måter integrerte medlemmer i de enhetene de fulgte. Av dette mistet de noe av sin uavhengighet og derigjennom sin fulle troverdighet som en fri og uavhengig presse. En annen side av kampen om informasjonsoverlegenhet var at det under OIF oppstod en annen ”CNN-effekt”, nemlig ”Al-Jazeera-effekten”. På tilsvarende måte som koalisjonen spredde sitt budskap gjennom CNN og andre vestlige medier, anvendte de irakiske myndighetene den arabiske TV-kanalen Al-Jazeera. For mange ble denne TV-kanalens dekning av begivenhetene en motpol til den noe ensidige vestlige dekningen. I tillegg så vi hvordan motstandsgruppene i Irak anvendte video og Internett som medier for å påvirke den vestlige opinionen. Fremvisning av døde og tilfangetagne amerikanske soldater på TV ga nok mange av de effektene som motstandsgruppene håpet, nemlig at motstanden mot krigføringen økte i USA, Storbritannia og flere andre vestlige land.

For bakkestyrkene var situasjonen selvfølgelig noe annerledes. Dette da stridens karakter og Iraks mulighet til å yte motstand var vesentlig annerledes her enn i luft- og informasjonsdomenet. Som det fremgår av den tidligere redegjørelsen så er det FM 3-0 som

¹²⁹ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 172.

klarest definerer hva overlegenhet på bakken innebærer. I korthet krever en slik overlegenhet at motstanderens styrker må ødelegges eller bekjempes, og hans landområder besettes for å svekke hans effektivitet og vilje til motstand. For å etablere en slik overlegenhet på bakken i Irak krevdes det derfor koalisjonsstyrker som var i stand til å besette og sikre alt tatt landterritorium på veien mot Bagdad. Uten en slik besettelse vil de irakiske motstandsgruppene, i henhold til doktrinenes definisjoner, få mange muligheter til å utføre effektive mottiltak. For general Franks var en slik målsetting utenkelig ut i fra to forhold. For det første så var hans tilgjengelige bakkestyrker langt i fra tilstrekkelige for å realisere en slik total besettelse. For det andre så var en slik okkupasjon av Iraks territorium lite forenelig med krigens uttalte målsetting. Tanken fra amerikansk side var at det irakiske folket, ved hjelp av lojalt politi og militære styrker, skulle sørge for sikkerheten i Irak etter at Saddam Husseins regime var ryddet av veien. Konsekvensene av dette, i tillegg til koalisjonens innledende hovedfokus på å skape sammenbrudd i Iraks regulære militære styrker, ble at JFC sammen med JFLCC valgte høyt angrepstempo fremfor sikkerhet i fremrykningen mot Bagdad. Tanken var at en relativ luft- og informasjons-overlegenhet, i kombinasjon med et utenkelig høyt angrepstempo, var det som skal til for å utmanøvrere de irakiske militære både rent fysisk og mentalt. Frem til Bagdad var det dermed hurtigheten i manøveren som på mange måter erstattet ildkraften som *sine qua non* - nøkkelen til fremgang - mens ildkraften igjen ble dominerende under de avsluttende stridene inne i Bagdad.¹³⁰ Det som imidlertid må nevnes i denne sammenheng er at bakkestyrkene aldri slapp kontrollen over de områdene som den antok hadde avgjørende betydning for de pågående stridighetene og krigens endelige utfall. Et godt eksempel på dette var hvordan den ved hjelp av spesialstyrker tidlig tok kontroll på landområdene i Vest-Irak i et forsøk på å forhindre at Saddam Hussein utvidet krigen til å bli en regional storkonflikt gjennom å beskytte Israel med kryssermissiler. På tilsvarende måte opprettholdt koalisjonen alltid fysisk kontroll på viktige kommunikasjonsknutepunkter og infrastruktur, som for eksempel broer over elvene Eufrat og Tigris. Av dette ser vi at koalisjonen aldri oppnådde full overlegenhet på bakken, men kombinasjonen av overlegne luftstyrker, manglende irakisk motstandsvilje og teknologisk overlegne bakkestyrker gjorde at koalisjonen oppnådde en tilstrekkelig grad av overlegenhet for å nå Bagdad.

4.3 Synkronisering og/eller integrering av manøver og *interdiction*

Som det fremgår av min sammenfatning av oppgavens 3. kapittel, så har jeg identifisert en liten forskjell på dette punktet mellom AFDD 2-1 og de to andre doktrinene. Selv om alle tre er enige om at JFC oppnår størst effekt av å samordne og integrere luftinnsatsene med den pågående manøveren på bakken, så ser AFDD 2-1 helst at luftinnsatsene gjennomføres mot mål som ikke direkte påvirker egne bakkestyrker, og mot områder som ikke krever inngående koordinering mellom de to komponentene. Derfor er det interessant å observere general Franks tanker om dette. I sin bok *American Soldier* beskriver general Franks en av sine grunnleggende tanker for krigføringen i Irak. Her sier han at den skal preges av hurtige og fleksible manøvrer, sammenkoblet med presis og dødbringende ild.¹³¹ I tillegg sier han at CAS er nøkkelen til suksess, da denne skal bidra til at bakke- og luftoperasjonene fremstår som en helhet. Om en soldat på bakken har behov for ild i målet skal han like enkelt kunne anmode om støtte fra jagerfly og kamphelikopter som fra artilleri.¹³² Dette sammenfaller godt med tanken om at luft- og bakkestyrkene skal jobbe sammen som ”hammer og ambolten”, en metafor som ble uttalt av Robert A. Pape ved universitetet i Chicago. I dette tankesettet utgjør luftstyrkene hammeren som banker på viktige utpekte mål i forkant av amboltens, dvs. bakkestyrkenes hurtige fremrykning. Til sammen vil disse frata det irakiske lederskapet både evnen og viljen til å fortsette

¹³⁰ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 146.

¹³¹ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004), s. 371.

¹³² *Ibid.*, s. 473.

motstanden.¹³³ Allikevel er det mange militære og sivile eksperter som var sterkt uenige i noen av de beslutninger som ble fattet i de første dagene av OIF. Spesielt var det mange kritiske røster mot at det ikke ble gjennomført et omfattende luftangrep i forkant av bakkeoffensiven, noe som ble ansett å være et hån mot tradisjonelt gjeldende doktriner og militære logikk.¹³⁴ Et eksempel som godt illustrerer disse ulike synene var angrepet mot Basra. Her måtte de planlagte luftinnsatsene i forkant av angrepet kanselleres da fremrykningen til bakkestyrkene gikk vesentlig raskere enn forventet. Resultatet av dette var en høy grad av frustrasjon og oppgitthet blant enkelte offiserer i U.S. Air Force, da disse mente at dette ikke overrenstemte med den doktrinelle tilnærmingen og den fastsatte planen.¹³⁵ Dette viser med all tydelighet de ulike synene på hvordan krigføringen skal gjennomføres, og hvilke avveininger som general Franks måtte gjennomføre som JFC under operasjonen.

Som jeg nevnte i det foregående avsnittet så var kanskje det viktigste bidraget fra koalisjonens flystyrker etableringen av en nærmest total luftoverlegenhet. Resultatet av dette ble at bakkestyrkene ikke en gang så et irakisk fly som truet på himmelen over dem, og at de gjennom hele operasjonen hadde full manøverfrihet under en sikker luftparaply. Et annet viktig bidrag var at de under OIF ikke bare fokuserte på bekjempning av strategiske mål på dypt, men at de i stor utstrekning også bekjempet irakiske bakkestyrker som truet eller på sikt kunne utgjøre en trussel mot egne bakkestyrker. I denne rollen anvendte de enten *air interdiction* eller CAS. I den første rollen klarte de ved hjelp av effektiv C4ISR å sette irakerne i et uløselig dilemma. Gjennom å skjule seg for innsyn fra luften gjennom å opptre statisk i uoversiktlig terreng og i bebygde områder, utsatte de irakiske styrkene seg for en effektiv bekjempning av koalisjonens fremrykkende bakkestyrker. På tilsvarende måte blottla de seg for en enda mer effektiv ødeleggelse fra luften dersom de forsøkte å kraftsamle mot bakkestyrkenes angrep. Selv om luftstøtten ikke ble utnyttet like effektiv i forholdet mellom U.S. Air Force og U.S. Army som internt i U.S. Marines, så var det de fremviste mot slutten av OIF en stor forbedring sammenlignet med for eksempel Golfkrigen i 1991.¹³⁶ Under koalisjonens endelige angrep inn i Bagdad smeltet luft- og bakkeinnsatsene sammen til å bli en enhetlig og forent styrke. I denne fasen demonstrerte U.S. Army og U.S. Air Force hvilken effektiv og dødbringende kraft godt samarbeid og samordning resulterer i.¹³⁷ Den synkronisering og integrering av luft- og bakkeinnsatser som ble fremvist i OIF er av mange, deriblant den pensjonerte viseadmiralen Arthur Cebrowski, blitt betegnet som *the new air-land dynamic*. Han mener at de amerikanske militære gjennom dette har oppdaget et nytt berøringspunkt (*sweet spot*) mellom luft- og landkrigen.¹³⁸ På denne måten mener jeg at gjennomføringen på dette området mest samsvarer med det som er beskrevet i den fellesoperative doktrinen og i hærdoctrinen, da flyinnsatsene i stor utstrekning ble koblet direkte til bakkestyrkenes pågående fremrykning. Et godt eksempel som illustrerer dette var flyoperasjonene den 24. mars, der kun 200 av de totalt 800 innsatsene ble rettet mot forhåndsutpekte mål. I denne fasen av operasjonen ble flyangrepene i større utstrekning rettet mot oppdukkende mål som ble utpekt og identifisert av ISR-elementer ute i operasjonsområdet, enn mot forhåndsutpekte statiske mål. På denne måten ble *interdiction*-operasjonene i stor grad integrert med de øvrige innsatsene på bakken.

Det er mange fremskritt som muliggjorde en slik sterkere integrering av manøveren på bakken og *interdiction*. For det første var det teknologiske fremskritt i form av mer avanserte laser og GPS-styrte bomber og krysningsmissiler. Det mangedoblede antall presisjonsvåpen i forhold til

¹³³ Todd S. Purdum, *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003), s. 125.

¹³⁴ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 56.

¹³⁵ *Ibid.*, s. 49.

¹³⁶ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 180-181.

¹³⁷ *Ibid.*, s. 175.

¹³⁸ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 166.

Golfkrigen i 1991 tillot en mer fleksibel målutvelgelsesprosess i OIF. For det andre var det mer utstrakt bruk av FAC og rådgivere fra U.S. Air Force langt nede hos de fremre angrepsstyrkene på bakken. Dette åpnet for større forståelse og mer effektiv utnyttelse av flyinnsatsene.¹³⁹ I tillegg var koalisjonen i stand til å omdirigere fly mens de var i luften. Dette gjorde flystyrkene vesentlig mer fleksible, både for bekjempning av tidskrisiske mål og for direkte understøtte til bakkestyrker.¹⁴⁰ En medvirkende årsak til at effekten av CAS ble mer effektiv var etableringen av såkalte *kill boxes*, det vil si klart definerte områder hvor flyinnsatser ble gjennomført uten direkte kontroll fra bakken. På mange måter identisk med beskrivningen i AFDD 2-1. Dette sammen med evnen til å samordne artilleri, helikopter- og luftinnsatser viste seg å være et viktig bidrag til at det irakiske lederskapet tidlig gav opp.¹⁴¹

4.4 Lineære og ikke-lineære operasjoner

Den fellesoperative doktrinen sier at ikke-lineær krigføring innebærer å gjennomføre parallelt pågående operasjoner langs mangesidige operasjonslinjer fra utvalgte baser. I denne formen for krigføring orienterer styrkene i forhold til sine fastsatte mål, og mindre i forhold til andre egne styrker. For å oppnå beskyttelse fokuserer disse selvstendige styrkene mer på situasjonsforståelse, mobilitet og egen handlingsfrihet enn styrkekonsentrasjon. Derfor blir C4I, mobilitet og innovative logistikkmetoder avgjørende for å lykkes med denne formen for krigføring. Som nevnt under gjennomgangen av de tre doktrinene så samsvarer dette godt med beskrivningen i JP 3-0 og FM 3-0, mens begrepet ikke direkte anvendes i AFDD 2-1.

Gjennom å unngå strid i bebygde områder, som f.eks. An Nasiriyah, formet amerikanerne stridsfeltet gjennom et ikke-lineært operasjonsmønster. Selv om stridsfeltet innledningsvis var preget av en mer lineær tilnærming, så bidro den raske fremrykningen og omgåelsen av irakiske motstandslommer stridsfeltet til klart mer ikke-lineært. Tradisjonelt har de amerikanske doktrinene tatt sitt utgangspunkt i en mer tradisjonell symmetrisk landstrid mellom to motstående regulære styrker, der de nummerære styrkeforholdene og overlegen ildkraft er det som skal avgjøre striden til egen fordel. Dette synet var spesielt fremtredende i den kalde krigens scenario. Gjennom studien av de tre utvalgte doktrinene ser jeg derimot innslag av andre og mer nyanserte tilnærminger til den væpnede krigføringen. I JP 3-0 slås det fast at JFC må sikre at egne styrker er adekvate og fleksible, slik at de er i stand til å identifisere og hurtig integrere tilpassede mottiltak for å møte et klart mer asymmetrisk konfliktmiljø.¹⁴² Dette er godt sammensvarende med hva som står beskrevet i FM 3-0. Her slås det fast at stridighetene blir asymmetriske dersom den ene parten har overlegenhet i antall styrker, teknologinivå og våpensystemer, eller om den ene parten anvender terrorisme og ikke forholder seg til krigens lover eller konvensjonelle ROE.¹⁴³ I de innledende kampene hadde koalisjonen sitt hovedfokus på de regulære irakiske styrkene, men etter hvert som motstanden fra disse ble redusert eller eliminert, ble fokuset mer og mer rettet mot de ikke-regulære styrkenes mer asymmetriske motstandskamp. Et eksempel på en slik tilnærming ble synliggjort i kampene utenfor An Nasiriyah. Etter å ha vist hvitt flagg som et signal på overgivelse åpnet de overgitte styrkene ild mot amerikanske styrker som kom frem for å ta kontroll over personell og våpen.¹⁴⁴ Mange av disse aksjonene ble gjennomført av *Fedayeen Saddam*, en spesialrekruttert innenriksenhet med sitt utgangspunkt i de Saddam-lojale stammene i områdene rundt Tikrit. Selv om disse i stor grad manglet høyteknologisk materiell og utdanning klarte de å skape mye friksjon for de

¹³⁹ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 143.

¹⁴⁰ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 161.

¹⁴¹ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 172.

¹⁴² United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia: Joint Chiefs of Staff, 2001), kapittel 2, s. II-1.

¹⁴³ United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001), kapittel 4, pkt 4-109.

¹⁴⁴ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 71.

fremrykkende amerikanske styrkene, gjennom å operere med små og uavhengige grupper uten en sentralstyrt ledelse.¹⁴⁵ Denne formen for motstanden økte suksessivt etter hvert som koalisjonsstyrkene nærmet seg Bagdad. For å håndtere dette valgte amerikanerne en tilsvarende asymmetrisk tilnærming, nemlig overlegen militær styrke og isolering av de områdene hvor motstanden var åpenbar. På denne måten ble den ikke-lineære tilnærmingen en naturlig del av koalisjonens asymmetriske metode.

Som det står beskrevet i den fellesoperative doktrinen så er en forutsetning for å gjennomføre mer ikke-lineære operasjoner tilgang på systemer som klart skiller mellom egne styrker i alle dimensjoner. I koalisjonens C4IRS-system var det under OIF innebygd kapasitet til å utskille egne fremrykkende styrker fra irakiske militære mål. Ved å benytte laser og/eller GPS (*Global Positioning System*) for målidentifisering var treffsikkerheten nærmest perfekt, og tiden fra målet ble oppdaget til det ble bekjempet redusert fra tidligere 24 timer under Golfkrigen ned til noen få minutter under OIF.¹⁴⁶ Til tross for dette så vi flere eksempler på at egen ildgivning rammet egne styrker. *Blue-on-blue* er ikke et resultat av dagens moderne krigføring, men et fenomen som har forekommet på slagefeltet helt siden våpensystemer muliggjorde bekjempning av motstanderen på mer enn bare armlengdes avstand. Jo mer uoversiktlig stridsfeltet er og jo lengre rekkevidde våpensystemene får, jo større blir sannsynligheten for at egen ildgivning også kan ramme egne. Gjennom sitt store angrepstempo, ønsket om gjennombrudd inn på dyppet av motstanderen, og tilgangen på en ubunden stor ildkraft, opererte koalisjonsstyrkene under OIF i et stridsfelt uten klare fronter. Alt dette forhøyet kravene til presisjon og tempo i beslutningsprosessen, det vil si fra målet ble identifisert til det ble bekjempet. I dette ligger det et potensial for både menneskelige og teknologiske feil. En løsning på dette, men som ikke kom til anvendelse i OIF, er å utstyre egne bakkestyrker med identifiseringssystem som virker døgnet rundt. Den eneste avdelingen som var fullt utrustet med slikt utstyr var 4th Infantry Division, som av tidligere nevnte årsaker ikke ble tilgjengelig for angrepet mot Bagdad.¹⁴⁷ Om dette utstyret hadde redusert antallet *blue-on-blue* er vanskelig å si, men at det hadde skapt større grad av sikkerhet blant både amerikanske bakke- og luftstyrker er nok rimelig å anta. Dette var også en av de viktigste lærdommene som general Franks presenterte i sin sluttrapport som han la frem for Senatets militære komité den 9. juni 2003. Her sier han at den viktigste årsaken til at det oppstod tilfeller av *blue-on-blue* under OIF var at koalisjonsstyrkene ikke var godt nok utrustet med interoperable identifiseringssystem.¹⁴⁸

Konsekvensene av det ikke-lineære stridsfelt som det vi var vitne til i OIF er tydelige. Jo mer flytende og hurtige forflytningene på de fremre angrepsstyrkene blir, jo mer utsatte og sårbare blir de bakre logistikkavdelingene og forsyningsområdene. For å løse dette så vi gode eksempler på det som JP 3-0 kaller innovative logistikkmetoder. Eksempler på dette var pansrede eskorter for sikring av egne forsyningskolonner og anvendelse av helikopteravdelinger og fly som flankesikring. Konsekvensene av dette ble at de amerikanske styrkene fokuserte mer på regulær nærstridstrening for soldater og avdelinger i de bakre områdene, slik at de i sterkere grad var i stand til å forsvare seg selv.¹⁴⁹

¹⁴⁵ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 82.

¹⁴⁶ *Ibid.*, s. 64.

¹⁴⁷ *Ibid.*, s. 155-156.

¹⁴⁸ Tommy R. Franks, *Statement before the Senate Armed Services Committee 9 July 2003* (Washington: The Senate Armed Services Committee, 2003), s. 6.

¹⁴⁹ Williamson Murray og Robert H. Scales, *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003), s. 246.

4.5 Sammenfatning av fallstudien OIF

Hensikten med fallstudien har som tidligere nevnt vært å søke å påvise i hvilken grad den praktiske gjennomføringen av OIF var i samsvar med den fellesoperative doktrinen, eller om det var de forsvarsgrensvis doktrinene som styrte gjennomføringen. Som den komparative studien viste så er det rent teoretisk noen forskjeller når det gjelder mine tre utvalgte indikatorer. Hva har så studien av den praktiske gjennomføringen vist meg?

For det første så er det stor grad av samsvar mellom det doktrinene beskriver om overlegenhet i alle dimensjoner og hvordan dette kommer til uttrykk under den praktiske gjennomføringen. Innledningsvis legger koalisjonen mye energi på å oppnå overlegenhet i luften og på havet, da dette i stor grad er forutsetninger for å oppnå tilsvarende overlegenhet i de andre dimensjonene. Som min analyse viser så er det kun innenfor land- og informasjonsdomenet at koalisjonsstyrkene ikke oppnår full overlegenhet. På marken er dette etter min mening et bevisst valg ut i fra de gitte politiske målsettingene og antallet disponible bakkestyrker. Når det gjelder informasjonsoverlegenhet så viser det seg at doktrinenes ambisjonsnivå er vanskelig å realisere i virkeligheten. Spesielt gjelder dette kontrollen med den frie verdenspressen i dagens globale mediesamfunn. På dette punktet viser OIF at det er god sammenheng mellom doktrinenes teoretiske utgangspunkt og den praktiske gjennomføringen.

Resultatet er derimot noe annerledes når det gjelder min andre indikator. Her fremkommer det en viss ulikhet mellom luftforsvarsdoktrinen på den ene siden og de andre to doktrinene på den andre siden. I all hovedsak gjelder dette hvor og når egne flyinnsatser skal gjennomføres i forhold til egne styrker på bakken og på havet. I operasjonens innledende fase, det vil si fra 20.-23. mars, gjennomføres flyinnsatser i all hovedsak mot forhåndsutpekte mål som er identifisert og nominert på *target*-listen. En slik anvendelse av flystyrkene er i tråd med den beskrivningen som en finner i AFDD 2-1, da slike innsatser i liten grad influerer med egne bakkestyrker. Fra den 24. mars skjer det derimot en merkbar endring på dette området. Fra nå av overgår koalisjonens flystyrker til i langt større utstrekning å bekjempe oppdukkende og tidskritiske mål, i en mer direkte støttende rolle i forhold til framrykningen til egne bakkestyrker. På denne måten blir gjennomføringen mer i tråd med den fellesoperative doktrinen, men aller mest lik den foretrukne beskrivningen som en finner i hærdoctrinen. På dette punktet viser det seg at den praktiske gjennomføringen innledningsvis passer inn i AFDD 2-1, men at den etter hvert som operasjonen utvikler seg mest samsvarer med JP 3-0 og FM 3-0.

Som min komparative studie viser så er det innenfor min siste indikator at vi ser de største forskjellene mellom de tre doktrinene. Spesielt da luftforsvarsdoktrinen ikke behandler denne i et eget punkt, men at budskapet må tolkes ut av den øvrige teksten. Det er verdt å merke seg at verken JP 3-0 eller FM 3-0 mener at det er et motsetningsforhold mellom lineære og ikke-lineære operasjoner, men at det mer er faktorer som fase i operasjonen, treningsstandard og sammensetning av egne styrker og teknologinivå som påvirker JFCs valg av operasjonsmønster. Som min analyse viser så er det tydelig at general Franks er bevisst på disse forholdene når han planlegger og gjennomfører OIF. Fra innledningsvis å starte med ganske kompakte og klart avskilte avdelinger på bakken, går han raskt over til et mer dynamisk og ikke-lineær operasjonskonsept. Høyt angrepstempo og langt utgående gjennombruddsoperasjoner på dypet av den irakiske grupperingen er med på å skape dette. Dette ikke-lineære stridsfeltet forsterkes av de irakiske motstandsgruppene sine ulike asymmetriske metoder, der angrep mot koalisjonens lange forsyningslinjer med lett oppsatte sivilkledde innsatsstyrker i kombinasjon med selvmordsbombere etter hvert blir et fast mønster. Gjennom koalisjonsstyrkenes innovative logistikk-systems evne til å tilpasse seg motstanderens operasjonsmønster, blir gjennomføringen i stor grad samsvarende med den fellesoperative doktrinens beskrivelse.

4.6 Mulige forklaringer til de identifiserte diskrepansene

Som nevnt under sammenfatningen av oppgavens kapittel 3 så har jeg gjennom min komparative studie identifisert noen ulikheter når det gjelder innholdet i mine tre utvalgte indikatorer. Dette gjelder i første rekke mellom JP 3-0 og AFDD 2-1. Det samme resultatet har jeg kommet frem til når det gjelder samsvaret mellom doktrinenes teoretiske utgangspunkt og den praktiske gjennomføringen i OIF. Også her er det størst forskjell mellom de to forannevnte doktrinene. I denne sammenheng er det derfor nødvendig å drøfte hvilke mulige årsaker denne diskrepansen kan ha.

Når det gjelder de identifiserte forskjellene i doktrinenes teoretiske grunnlag så kan dette være et resultat av flere ulike faktorer. I en så omfattende doktrinesamling som vi finner i USA er det trolig ikke mulig å sette fingeren på et enkelt punkt eller område som har avgjørende betydning, men noe mulige årsaker mener jeg allikevel å kunne se. For det første så kan tidspunktet for når den enkelte doktrine ble utgitt være en årsak. Som jeg tidligere har nevnt er begge de to forsvarsgrensvis doktrinene av eldre dato enn den fellesoperative doktrinen, en doktrine som har presedens i forhold til alle andre doktriner i det amerikanske militære systemet. Derfor kan det militærteoretiske utgangspunktet og det erfaringsgrunnlaget som doktrinene bygger på være noe ulikt. Spesielt gjelder dette flydoktrinen som ble utgitt over 1 ½ år før den fellesoperative doktrinen. I denne sammenheng er det verdt å bemerke at til tross for at flydoktrinen på sin forside oppgir at den er en komplettering til den fellesoperative doktrinen, så tilsier utgivelsesdato at den trolig henviser til en eldre utgave av dagens JP 3-0. Ulikhetene i det teoretiske innholdet i disse to doktrinene er derfor rimelige om innholdet i den fellesoperative doktrinen har vært gjenstand for omfattende redigering.

En annen årsak kan være at den fellesoperative tankegangen i 2001 ikke fullt ut var implementert i det amerikanske militære systemet. Som jeg nevnt i min innledning så har jeg av mange forelesere på FHS, og offiserskollegaer med inngående kjennskap til de ulike amerikanske forsvarsgrenene, fått høre om hvor selvstendige disse tradisjonelt har vært i forhold til hverandre. Sterke interne tradisjoner og en stadig pågående konkurranse om økte økonomiske bevilgninger har opp gjennom årene skapt klare skiller dem imellom. Klart atskilte oppgaver og innretninger under den kalde krigen påvirket også denne utviklingen. Mange som har studert Golfkrigen i 1991 hevder at denne var et synlig bevis på denne *stovepipe*-tankegangen, og at erfaringene herfra på mange måter var det som fikk fortgang på den fellesoperative tankegangen i USA. Allikevel mener jeg at de ulike forsvarsgrenenes erfaringer fra krigen i 1991 kan være en medvirkende årsak til mine tidligere nevnte identifiserte doktrinelle forskjeller. Under gjennomføringen av Golfkrigen var vi vitne til to nesten helt separate operasjoner. Først de innledende luftinnsatsene i *Operation Desert Shield* og dernest den avsluttende bakkeoffensiven *Operation Desert Storm*. På mange områder var vi under denne krigen vitne til hvordan nye teknologiske utviklingstrender direkte påvirket gjennomføringen. Innenfor luftkrigen førte mange eksperter i etterkant av krigen en diskusjon om en revolusjon og helt nye krigføringemetoder. Slik jeg leser AFDD 2-1 så har U.S. Air Force innarbeidet mange av de positive erfaringer de satt igjen med etter *Operation Desert Shield* i denne doktrinen. En årsak til ulikhetene mellom de to doktrinenes teoretiske utgangspunkt kan være at U.S. Air Force bygger mye av sine konsepter i AFDD 2-1 på de erfaringer som ble gjort under Golfkrigen i 1991, der hoveddelen av luftkrigen var avsluttet før koalisjonens bakkestyrker ble satt inn. Sett fra et luftperspektiv var denne krigens resultat i stor grad en fortjeneste av de innledende flyinnsatsene, innsatser som kunne gjennomføres uten å måtte ta direkte hensyn til fremrykkende egne bakkestyrker. Spesielt gjelder dette anvendelsen av luftinnsatser i forholdet mellom *air interdiction* og nærstøtte til egne bakkestyrker.

På tilsvarende måte kan det finnes en lang rekke årsaker til at det ikke fullt ut var samsvar mellom doktrinenes teoretiske utgangspunkt og hva som ble gjennomført i praksis under OIF.

Uten å ha fått lest og studert den endelige rapporten om amerikanske *lessons learned* fra denne operasjonen, så mener jeg allikevel å kunne se noen mulige årsakssammenhenger. Først og fremst tror jeg disse ulikhetene henger sammen med et av de punktene jeg diskuterte i sammenheng med forskjellene i det teoretiske grunnlaget. Basert på at Golfkrigen var den siste krigen som de amerikanske styrkene utkjempet før mine tre utvalgte doktriner ble utgitt, så er det rimelig å anta at mye av innholdet i disse baseres på denne krigens erfaringer. Under denne krigen levde JFC, general Norman Schwarzkopf, etter den da gjeldende Powell-doktrinen. Hovedtanken i denne doktrinen var overlegenhet i styrke (*overwhelming force*), noe som ble oppnådd gjennom måneder med styrkeoppbygging i Gulf-regionen i forkant av den innledende flyoperasjonen. I forkant av denne krigen var budskapet til den enkelte forsvarsgren å komme med det beste den kunne ut i fra sitt gjeldende etiske grunnsyn, og uten at det ble lagt store restriksjoner på gjennomføringen fra det operative nivå.¹⁵⁰ Det er tydelig å se at alle mine tre utvalgte doktriner på flere områder bygger på dette tankesettet. Overlegenhet i nummerer styrke og avanserte våpensystem er grunnleggende utgangspunkt i dem alle. Med denne vissheten er det derfor ikke vanskelig å forstå hvorfor det under OIF oppstår forskjeller mellom den skrevne tekst og den praktiske handlingen. Under planleggingen av OIF var det ikke den gamle Powell-doktrinen som ble lagt til grunn, men forsvarsminister Rumsfelds doktrine. Nå er det ikke lenger *overwhelming force* som er ledeordet, men *overmatching power*. Dette innebærer et større fokus på hvordan å utnytte overlegne teknologiske kapasiteter på en innovativ og uventet måte i forhold til sin motstander.¹⁵¹ Dette synet ble flere ganger presisert av Donald H. Rumsfeld overfor general Franks under planleggingsprosessen for OIF. Med færre styrker, kortere tid til forberedelser og færre baser i Gulf-regionen kunne JFC ikke tillempe tilsvarende tankesett som under Golfkrigen i 1991.

Et annet forhold som helt klart påvirket planen og den praktiske gjennomføringen av OIF, var at JFC tidlig krevde at hans operative stab og underordnede komponentkommandoer innarbeidet de positive erfaringene som CENTCOM hadde fått gjennom *Operation Enduring Freedom* i Afghanistan i perioden høsten 2001 til høsten 2002. Det viktigste i dette var å integrere spesialstyrker sammen med øvrige regulære forsvarsgrensvisse styrker i det han kaller et *joint team*, at den fellesoperative styrken implementerer et felles C4ISR-system, og at teknologiske fremskritt skulle anvendes for mer effektiv anvendelse av direkte flystøtte til egne landstyrker. I og med at disse erfaringene og tankene kom etter utgivelsen av de gjeldende doktrinene, så er det klart at disse konseptene ikke direkte samsvarer med det som står beskrevet i doktrinene.

¹⁵⁰ Michael R. Gordon og general Bernard E. Trainer, *The Generals' War* (New York: Little, Brown and Company, 1995), Preface, s. xi.

¹⁵¹ Donald H. Rumsfeld, "Prepared Testimony by U.S. Secretary of Defence" (Washington: The Senate Armed Services Committee, 2003), s. 2, hentet på: <http://armed-services.senate.gov/hearings2003.cfm>, 2005-03-24.

5 Oppsummering, egne refleksjoner og forslag til fremtidig forskning

I denne oppgaven har jeg forsøkt å undersøke i hvilken grad den fellesoperative tankegangen (*jointness*) er retningsgivende for dagens amerikanske doktriner, og i hvilken grad denne også er styrende for gjennomføringen av militære operasjoner. For å finne svaret på dette gjennomførte jeg innledningsvis en komparativ studie av tre utvalgte amerikanske doktriner som var gjeldende for de amerikanske styrkene som deltok i *Operation Iraqi Freedom*. I dette søkte jeg å finne svar på min første spørsmålsstilling som var i hvilken grad de forsvarsgrensvis doktrinene skiller seg fra den fellesoperative doktrinen. Resultatet av min analyse viser at det er forskjeller mellom de tre doktrinene når det gjelder det teoretiske innholdet. Selv om dette er gjeldende for alle de tre doktrinene, så er det først og fremst mellom flydoktrinen AFDD 2-1 og de to andre doktrinene at jeg ser de største forskjellene.

Etter dette gjennomført jeg en fallstudie av *Operation Iraqi Freedom*. Hensikten med denne studien var å finne grunnlag for å svare på mitt andre spørsmål som var hvilke faktorer som indikerer at OIF var styrt av den fellesoperative doktrinen, og hvilke som eventuelt indikerer at operasjonen var styrt av de forsvarsgrensvis doktrinene. I dette arbeidet skapte jeg meg først en oversikt over gjennomføring i stort, for deretter å lese utvalgte kilder på utkikk etter materiale som påviser i hvilken grad mine tre utvalgte indikatorer kom til anvendelse under den praktiske gjennomføringen. På tilsvarende måte som i forhold til mitt første spørsmål, så påviste min analyse av fallstudien at det også her eksisterer ulikheter mellom den skrevne tekst i doktrinene og hvordan den militære operasjonen ble gjennomført i praksis.

Helt avslutningsvis har jeg på eget selvstendig grunnlag prøvd å analysere meg frem til svaret på min siste spørsmålsstilling. Denne var hvilke mulige forklaringer som kan finnes for eventuelle diskrepanser mellom de ulike doktrinenes teoretiske innhold, og mellom dette innholdet og den praktiske gjennomføringen av OIF. Kort oppsummert mener jeg at forhold som tidspunkt for utgivelse, de ulike forsvarsgrenens erfaringer fra Golfkrigen i 1991, Rumsfeld-doktrinen vs. Powell-doktrinen, og CENTCOMs nylige erfaringer fra operasjonene i Afghanistan kan være noen mulige årsaker til den identifiserte diskrepansen.

Sammenfatningsvis vil jeg hevde at den fellesoperative tankegangen (*jointness*) til en viss grad har vært retningsgivende for utformingen av det teoretiske grunnlaget i mine utvalgte doktriner. Selv om begge de to forsvarsgrensvis doktrinene direkte og indirekte henviser til den fellesoperative doktrinen, har jeg gjennom min studie identifisert forskjeller i disse doktrinenes innhold sett i forhold til hva som står skrevet i den overordnede fellesoperative doktrinen. Av dette vil jeg derfor hevde at den fellesoperative doktrinens funksjon som premissleverandør ikke fullt ut var gjeldende i USA da disse doktrinene ble utarbeidet. Hva som skjer på dette området i dag er det vanskelig å si noe konkret om, men ut i fra at både U.S. Army og U.S. Air Force nå reviderer sine gjeldende doktriner kan tyde på at de også har sett diskrepansen og derfor ønsker å gjøre noe konkret med dette. Derimot mener jeg å se tydelige tegn på at den fellesoperative tankegangen i større grad var styrende for gjennomføringen av OIF. Gjennom min analyse av operasjonen har jeg identifisert flere konkrete episoder der JFCs fellesoperative tankegang ble styrende både for utformingen av planen og den praktiske gjennomføringen. Om dette var et resultat av hans ønske om å implementere den fellesoperative doktrinens tankesett, eller om det var et resultat av de positive fellesoperative erfaringene fra operasjonene i Afghanistan, er det vanskelig for meg å si noe konkret om. Det som imidlertid står helt klart for meg er at koalisjonens operasjoner i 2003 i langt større grad var fellesoperative i sin utforming enn hva som var tilfellet i 1991. Dette var også det budskapet USJFCOM presenterte for oss under et

foredrag i Norfolk i fjor høst. Her fremgikk det at forsvarsgrenene i 1991 kun koordinerte sine innsatser, mens foreløpige analyser viste at de i 2003 på de aller fleste områder var integrerte.¹⁵²

Etter å ha gjennomført denne studien er det interessant å reflektere litt over de resultatene jeg har kommet frem til. Som jeg sier i min innledning så har jeg gjennom mine studier her på Försvarshögskolan fått et større innblikk i og økt interesse for doktrinebegrepet, og de overordnede tankene med et valgt doktrinehierarki. Derfor blir jeg litt forundret over at USA, et lands militærvesen som vi i Norge og mange andre vestlige land støtter oss på når vi utvikler egne og nye doktriner, ikke helt klarer å holde de styrende doktrinene oppdatert i forhold til hverandre. I denne sammenheng stusser jeg litt over at de gjeldende doktrinene for U.S. Army og U.S. Air Force tidsmessig er utgitt før den overordnede fellesoperative doktrinen til U.S. Joint Forces Command. Om dette vitner om liten vilje til styring fra det operative nivå eller direkte motvilje blant de ulike forsvarsgrenene til å implementere gitte føringer i den overordnede doktrinen vet jeg ikke, men at dette ikke helt samsvarer med en normal revideringsprosess synes tydelig for meg. Som min analyse har påvist så eksisterer det forskjeller mellom de tre ulike doktrinene, og mellom doktrinenes teoretiske budskap og den praktiske gjennomføringen i OIF. Dette illustrerer på en god måte det som jeg oppfatter er noe av hovedutfordringene for doktriner og andre skriftlige styringsdokumenter innen det militære systemet, nemlig å oppfattes som relevante og oppdaterte i forhold til den stadig pågående hurtige utviklingen innenfor konsept- og teknologiutvikling. Uten at dette skjer vil en doktrines troverdighet og funksjon raskt kunne reduseres, da dens teoretiske innhold ikke påvirker verken trening, utdanning eller organisering av et lands militære styrker. Om dette var tilfellet under gjennomføringen av OIF kan jeg vanskelig påvise, men at ulike datoer for utgivelse og ikke innarbeidede nylige tilegnede erfaringer fra tilsvarende operasjoner i Afghanistan kan være mulige årsaker slik jeg bedømmer det.

Et annet forhold som jeg ser behov for å kommentere er den rollen og påvirkningskraft som personen JFC har. Spesielt gjelder dette på områder som implementering av en fellesoperativ tankegang i den operative staben og hans underlagte komponentkommandoer, innretning av planleggingen i forkant av en militær innsats, og den påfølgende praktiske gjennomføringen. Som jeg nevnte tidligere sier general Franks i sin bok at han så det som svært avgjørende at hans stab og sammensatte lederteam tidlig i planfasen begynte å tenke som et *joint team*. Slik jeg ser det oppnår han med dette at det er den fellesoperative tankegangen og innholdet i den fellesoperative doktrinen som blir styrende for *Operation Iraqi Freedom*. I hvilken grad dette tankesettet er gjeldende for alle amerikanske generaler i dag er det vanskelig for meg å si noe eksakt om, men at dette er et helt annet syn enn det som var gjeldende under Golfkrigen er i alle fall sikkert. Allikevel er det verdt å stille seg følgende spørsmål: Hva ville resultatet vært i forhold til den fellesoperative tankegangen dersom vi hadde sett en JFC under OIF som var av samme støpning og like forsvarsgrensinnrettet som general Schwartzkopf?

5.1 Forslag til fremtidig forskning

For å skape ytterligere innsikt i graden av samsvar mellom de amerikanske doktrinene kan det være interessant å videre undersøke andre indikatorer eller forhold i disse for å skape en større kvalitativ bredde. En slik undersøkelse kan for den saks skyld også gjennomføres på norske eller andre lands doktriner, som en kvalitetssikring i forhold til doktrinehierarkiet og et lands fastsatte revideringsprosess for denne typen av styringsdokumenter. Spesielt interessant blir dette nå når flere land i tillegg til USA vurderer å innarbeide nye operative konsept som for eksempel *Effects-Based Operations* i sine doktriner. Som jeg nevnte i mitt innledende metodekapittel så er en av

¹⁵² United States Joint Forces Command, Forelesning "Effects-Based Operations Overview", Norfolk, 28. oktober 2004. Forelesningen ble holdt for Försvarshögskolans operative profilører i ChP 03-05, under studiebesøk ved USJFCOM.

svakhetene i min fallstudie av OIF at den kun baserer seg på åpne kilder. I og med at operasjonsordre og eventuelle krigsdagbøker, som alltid vil være de eneste sanne kildene i forhold til hva som ble planlagt og sagt under den praktiske gjennomføringen, ikke vil bli tilgjengelige for offentlighetens innsyn på mange år, vil det kunne være interessant å gjennomføre tilsvarende studier når dette eller annet vitenskapelig kildemateriale blir anvendbart. En annen forskningsinnretning som også kan gi verdifull innsikt er å studere i hvilken grad gjennomføringen av den nå to år gamle stabiliseringsoperasjonen i Irak følger doktrinenes teoretiske grunnlag og fastsatte konsept. I og med at dette er en operasjon som er klart mer lavintensiv i sin karakter, og som av den grunn trolig er langt mer aktuell for småstater som Norge og Sverige, så vil en slik studie kunne gi verdifull informasjon og innsikt i forhold til kommende doktrinerevideringer.

6 Kilde- og litteraturoversikt

Bøker og andre publikasjoner:

Boyne, Walter J., *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003).

Cordesman, Anthony, *The Iraq War: Strategy, Tactics and Military Lessons* (Washington D.C.: CSIS, 2003).

Ejvegård, Rolf, *Vetenskaplig metod* (Lund: Studentlitteratur, 2003).

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik og Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan* (Stockholm: Norstedts Juridik, 2003).

Franks, Tommy, *American Soldier* (New York: Harper-Collins Publishers Inc., 2004).

Gordon, Michael R. og Trainer, Bernard E., *The Generals' War* (New York: Little, Brown and Company, 1995).

Murray, Williamson og Scales, Robert H., *The Iraq War: A military history* (London: Belknap, 2003).

Purdum, Todd S., *A time of our choosing* (New York: Times Books, 2003).

Shalikashvili, John, *Joint Vision 2010* (Washington D.C.: Office of the Chairman, 1996).

Snider, Don M. og Watkins, Gayle L., *The Future of the Army Profession* (New York: McGraw-Hill Higher Education, 2002).

United States Air Force, *Air Warfare – Air Force Doctrine Document 2-1* (Washington D.C.: Joint Chiefs of Staff, 2000).

United States Army, *Field Manual 3-0* (Washington D.C.: Department of the Army, 2001).

United States Joint Forces Command, *Doctrine for Joint Operations – Joint Publication 3-0* (Norfolk, Virginia, Joint Chiefs of Staff, 2001).

Internett:

Franks, Tommy R., ”Statement before the Senate Armed Services Committee 9 July 2003”, hentet på <http://armed-services.senate.gov/hearings2003.cfm>, 2005-03-24.

GlobalSecurityMaps, hentet på http://www.globalsecurity.org/military/ops/iraqi_freedom-ops-maps_04-2003.htm.

Rumsfeld, Donald H., ”Prepared Testimony by U.S. Secretary of Defence”, hentet på <http://armed-services.senate.gov/hearings2003.cfm>, 2005-03-24.

Forelesninger:

United States Joint Forces Command, Forelesning ”Effects-Based Operations Overview”, Norfolk, 28. oktober 2004.

Forkortningsliste

Vedlegg A

AFDD 2-1	Air Force Doctrine Document 2-1
AO	Area of Operations
AOR	Area of Responsibility
ARG	Amphibious Ready Group
ATF	Amphibious Task Force
BCT	Brigade Combat Team
C2	Command and Control
C4	Command, Control, Communications and Computers
C4ISR	Command, Control, Communications, Computers, Information, Surveillance and Reconnaissance
CAS	Close Air Support
CENTCOM	Central Command
CFLCC	Combined Force Land Component Commander
CONOPS	Concept of Operations
CSG	Carrier Strike Group
CSIS	Center for Strategic and International Studies
EBO	Effects Based Operations
EW	Electronic Warfare
FAC	Forward Air Controller
FC	Force Commander
FFOD	Forsvarets fellesoperative doktrine
FHS	Försvarshögskolan
FLOT	Forward Lines of Own Troops
FM 3-0	Field Manual 3-0
FN	Forente Nasjoner
FSCL	Fire Support Coordination Line
FSCM	Fire Support Coordination Measures
GPS	Global Positioning System
IM	Information Management
IO	Information Operations
IPB	Intelligence Preparation of the Battle Space
ISTAR	Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance
JFACC	Joint Force Air Component Commander

JFC	Joint Force Commander
JFLCC	Joint Force Land Component Commander
JFMCC	Joint Force Maritime Component Commander
JP 3-0	Joint Publication 3-0
JSTAR	Joint Surveillance and Target Radar System
JTF	Joint Task Force
JTFC	Joint Task Force Commander
LMSR	Large Medium Speed Roll-on/Roll-off
LCC	Land Component Commander
LOC	Lines of Communications
MAAP	Master Air Attack Plan
MEF	Marine Expeditionary Force
MOOTW	Military Operations Other Than War
MSC	Maritime Sealift Command
MTI	Moving Target Indicator
MØV	Masseødeleggelsesvåpen
NCA	National Command Authorities
NCW	Network Centric Warfare
NFZ	No Fly Zone
NGO	Non Governmental Organization
OIF	Operation Iraqi Freedom
OODA	Observe, Orient, Decide and Act
OPLAN	Operation Plan
PGM	Precision-Guided Munitions
PSYOPS	Psychological Operations
RDO	Rapid Decisive Operations
ROE	Rules of Engagement
SMS	Short Message Service
TACP	Tactical Air Control Party
TACS	Theater Air Control System
TEP	Theater Engagement Plan
TRADOC	Training and Doctrine Command
UAV	Unmanned Aerial Vehicle
VLS	Vertical Launch System
WMD	Weapons of Mass Destruction